

ఆ లీ బా బా
అను

అద్వైతవిజయము

సోమరాజు రామానుజరావుచే

రచించబడినది.

పల్లివారు:

కురుకూరి సుబ్బారావు,

బుక్ సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్,
భీమవోలు, (పశ్చిమగోదావరిజిల్లా.)

మొదటిపూర్వ 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ:

కోటమర్తి చివర ఘోషరావు గారిచే
కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రించబడినది.

1928

కాపీరైటు)

(వెల రు 1-0-0)

ఆంధ్రనాటకములు

	రు. అ.		రు. అ.
కళకారానాటకము చల॥ కే॥	1 4	గయోపాఖ్యానము చి॥ ౭॥	0 8
కృష్ణలీల బళ్ళారి పం॥ గు॥	1 8	పన్న యాదవము డిటో	0 8
లవకుశ బళ్ళారిది డిటో	1 8	పారిజాతావహణము	0 8
కన్యాశుల్కము గు॥ అ॥	1 0	చతురచంద్రీమాస డిటో	0 8
కోపనారా కో॥ గు॥	1 4	పాగ్యతీపరిణియము డిటో	0 6
కులపీఠవిము॥ కే॥	1 0	సప్తవాసనిద్ర త డిటో	0 6
చాబ్బియ్యద్రు శ్రీ॥ కృ॥	1 0	సాండవ జననము రా॥ నా॥	0 1
రసపుత్రివిజయము ఇ॥ య॥	1 0	సాండవ ప్రేవాసము డిటో	0 12
రాజాప్రతిపక్షిన్ డిటో	1 0	సాండవోద్యమము డిటో	0 1
భక్తరామదాసు కే॥ కే॥	1 0	సాండవవిజయము డిటో	0 1
రామదాసు బళ్ళారి డి॥ గో॥	1 0	సాండవాశ్వమేధము డిటో	0 1
రామదాసు రా॥ నా॥	1 0	అచాల్యా కాపనిమోచనము	0 1
శింతామణి కా॥ నా॥	1 2	ద్రాపది వస్త్రాపహరణము	1
చింతామణి చ॥ మా	1 0	సంపూర్ణ రామానుజము గూ॥ కో॥	1
చింతామణి రా॥ నా॥	1 0	సంపూర్ణ రామానుజము కో॥ స॥	1
కైరాగ్యచింతామణి బ॥ కో॥	1 0	సంపూర్ణ భారతము పి॥ న॥	1
కంతాధోణము పా॥ ల॥	1 0	మహాభారతము స॥ కే॥	1
కాధాకృష్ణ డిటో	0 10	నగీత కృష్ణలీల డిటో	1
సానితీ మైలవరంబారు	} 1 2	అరుచ పృథ్వి ప॥ వె॥	0 ..
పృథ్విపేది శ్రీ॥ స॥		భీమపృథ్వి క॥ కో॥	0 12
సత్యవతిశృంగీరము బ॥ ల॥	1 2	భీష్మపృథ్వి అ॥ కే॥	0 1
బుద్ధిమతీలాసము డిటో	1 0	మోహినీ యశ్వింగద డిటో	0 12
ఉత్తరాభయము డిటో	1 4	రాణీపంతు క డిటో	8
సాత్రాజిత్తము	0 14	భక్తకలీక్ కో॥ స॥	1 0
మహానంద బ॥ కో॥	1 0	పాను కాష్టాభిషేకము దో॥ సీ॥	0 12
జయంత జయపాలము	0 12	లంకాదహనము	0 10
వేణీపంహరము క॥ గు॥	1 0	వేణ్యహితబోధిని డిటో	1 0
శకుంతల క॥ పి॥	1 0	వేణ్యమధుగం పా I	1 0
శకుంతల చ॥ గు॥	1 0	డిటో పా II	0 12
అలీబాబా క్రొత్తనాటకసో॥ రా॥	0 12	డిటో పా III	0 8
శ్రీరామ పట్టాభిషేకము బ॥ ల॥	1 0	సురాజుద్దాలా బ॥ ల॥	0 8

వలయువారు:—

కురుకూరి సుబ్బారావు,

బుక్ స్టాల్స్ ఆండ్ పబ్లిషర్స్, భీమవోలు, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

ఆ లీ బా బా
అ ను

అద్వైతవిజయము.

ఇది

స్వరాభ్యుదయి బహుగ్రంథము శ్రద్ధాచలపురాపియునగు
సోమరాజు రామానుజరావుచే
రచింపఁబడినది.

ప్రకాశకుడు:

కురుకూరిసుబ్బారావు,

బుక్ సెల్లర్ అండ్ పబ్లిషర్,

శ్రీమదోలు. (పశ్చిమగోదావరిజిల్లా)

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు.

కాకినాడ :

కోటమర్తి చినరఘుపతిరావుగారిచే

కాకినాడముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1926

All Rights Reserved]

[వెల రు 1-0-0.

విజ్ఞాపన.

ఇది "అలేబియన్ వైట్స్" కథలలోని "అలీ బాబా నలుబది వొంగలు" అను పేరుగల కథ. దీని వాంఛితేశమునకు వశిష్టుర దేశ కాల పాత్రములకుఁ దగినవిధంబున భద్రాచలపురవాసియు స్వరాజ్య రథాదిబహుగ్రంథకర్తయు నగు శ్రీయుత సోమరాజు రామానుజరావు గారిచే—నారు రంగూచుపురమున శ్రీమూర్త్యజాతీయనాటకసభయొ మన్నపుడు తస్మిభాధికారులగు శ్రీ వెంగల వేంకటరెడ్డిగారి యాజ్ఞానీ కారము రచింపఁబడి యనేకసారులు పరిదర్శింపఁబడి పేరుగాంచినది. ఇందలి కథాసంవిధానము పాశ్చిమోషానియధోచితముగ నున్న దనియే మా నమ్మకము. నెరసులున్నచో సంక్షిప్తము నూ కెఱింగించి నట్లయిన గ్రంథకర్తగారి యుచునుతిపై పునర్ముద్రణమున సవరింపఁ గొంగుము.

ఇట్లు,

ప్రకాశకుఁడు.

ప్రథమమున దీనిం బ్రదర్శించువారికి రజతపాత్ర

బహుమానము

ఇందలి పాత్రలు.

పురుషులు.

1. అదృష్టగుప్తుడు
2. శోభగుప్తుడు
3. మైరావణుడు
4. జంబూకుడు
5. నూరీచుడు
6. కరటకుడు.
7. దమనకుడు
8. శేచుక్క
9. పగటిచుక్క
10. పోలీసుకర్మచారి
11. ఇద్దఱు భటులు
12. మైరావణుని పరివారము 40 దొంగలు
13. అదృష్టగుప్తుని బంధువులు
14. రామలాలు

స్త్రీలు.

15. చతుర
16. ప్రమద

అలీ బాబా

అను

అదృష్ట విజయము.

ప్రథమాంకము.

[రాట్టయు తిప్పుచు చతుర ప్రవేశించును.]

చతు—(పాట) మోహన—రూపకం.

జయ జయ రాట్టపుమాతా ! జయ జయ సుగుణోపేతా
 జయ జయ సఫలప్రదాత ! జయ సుకూతా॥ జి
 సుమీమంబున హ్రోదన ! నిఖిలావనిజయలు వాగరికులై
 ప్రాకరులై ! విఖ్యాతిని మెసిరిగడమ్మ॥ జి
 మాంభైవరు విల్లులెల్ల ! మాతరొ నీకక్తిచేత !
 సంభేదిత కుశ్యభాగ ! జాలములై నశియించును॥ జి
 తల్లి ! హ్రోదపుల కల్పవల్లి ! సుగుణమతల్లి !
 వెల్లుగ నిను వాళించిన ! బీదల మము బాలింపును॥ జి

అనఁగా ! రాట్టపుదివ్యమహాశ్లేష్మము నుతతలందినను దనివితిత్తియగు
 గదా !

కా. రాట్టాబే నకలార్థసాధక మగుక రాట్టాబే సంపూజ్యమా
 రాట్టాబే ధరతస్య గాఢ్యసంఘారంభం బనూసం బగుక

అద్వైతవిజయము.

రాట్టరబేళరదేశవత్తూహరణబ్రహ్మత్తూ సాదృశ్యమా
రాట్టర బీశ్వరచక్రినిన్నభము స్వావాజ్యపృథాదీప్తమా
సీ పిడికడన్నము లేని బీదసాధులకల్ల

నిర్మలచింతామణి సమంబు

బహువిదేశోన్ముఖ భారతీయధనస్రీ

పంటినీతాంతనివారణంబు

పరదేశధనదాహబ్రహ్మరక్షస్సమూ

హములసాలి సుదర్శనాయుధంబు

చిరకాలముననుండి భరతవర్షమునకు

గురుతరాయుశీలఁ గూర్పు తల్లి

మఱువక భజించువారల మనుచుతల్లి

విస్మరించిన నాచు వివేకవల్లి

ఘనతలైశ్వర్యమలఁ గూర్పు కల్పవల్లి

కామితము లిచ్చు చరకేడిరామతల్లి.

[అద్వైతగుప్తాశు పృషేయింతును.]

అదృ—చతురా ! అతిపవిత్రమైన నీచరకాగానము నా శ్రవణంబునకు
బ్రహ్మచందముం గూర్చి నన్నిందు లాగుకొనివచ్చినది కీక్రష్ట
మురభీనాదము బృందావనమునందలి గోగోపికానికరంబు
నాక్షింపించినటు లీచరకానినాదము భారతీయుల నిట్టె సమాక
ర్షించును గదా !

చతు—అటులేసమాక్షింపినచో మనదేశ మిట్లు దరిద్రదేవతకు నిల
యమై యుండనేల? ఇన్నిదినములనుండియు ఖడ్గరువత్త్రమునే
కట్టుడని మీరుచేయు ప్రచారములందలి బోధలకు విని యో
దము ఖడ్గగును దాల్చివారు? ఎందఱు చరకా చేయబట్టివారు ?

అదృ—విదేశనస్త్రవ్యామోహమునఁ బడిన మన హింతువుల దుస్థితి

దలంచుకొనిన మిగుల సంతాపమగుచున్నది.

సీ. కడదట్టమైన యీఖద్దరుగుడ్డ ధ

రింపలే మను నాగరికుఁ డొకఁడు

సన్నని గ్లాసుగో సవరించి మురియుచు

విడువఁగలేని వివేక యొకఁడు

ఆతపవేళలఁ దలినాస్సహంబు లీ

మరుకగుడ్డల నెడుమూర్ఖుఁ డొకఁడు

మందంపు గుడ్డచే నందంబు జెకునని

మది నెంచు నతిసుకుమారి యొకఁడు

ఆ. వె. మనము రాట్టమూస మర్యాదకేథంగ

మనుచు దలచు దుష్టజనుఁ డొకఁడు

ఖద్దరనిన నెఱుంగఁగాలేక వ్యామోహ

వార్ధి ముఁగె భరతవర్ష మిపుడు.

[లోభగుత్తుఁడు ప్రవేశించును.]

లోభ—అదృష్టకప్తా! నీవు సుఖముగ నెచ్చటనే పోద్దులు పుచ్చ

చుంటివా? చతురా! నీవింక నాపాడురాట్టమును విడువ

లేదా?

అదృ—హరిహరి! సోదరా! పరమపవిత్రమై భరత రాజ్యాభ్యుదయ

హేతువైన రాట్టమును దూషించుచున్నావేమి?

లోభ—నీకంటికి పరమపవిత్రమైనది నాకంటికి నేడు పరమవిదోహ

కారణమై తోచుచున్నది. నేటి మనయధికారుల యుద్దేశము

నెఱుంగవా!

గీ. తివిరి రాట్టఁబునను నూలు దీయువారు

గట్టిఖద్దరునస్త్రము లట్టువారు

పూని సర్కారునాఖరీ ల్కానువారు

నేడు రాజవిదోహములై నెగడువారు.

రావుబహద్దరుబిరుదు వహించి సర్కారువారి ప్రాపకము గల్గియున్న

నాయంటనే బుట్టిరాజవోహమున కెవమిచ్చెనవా?

అద్భు—సోదరా! ఇంత యన్యాయమునువా?

సీ. మన పాలకుల నవనూనింపగా నేడు

రాట్టంబు కొత్తగా బుట్టినదియె?

భద్దరువత్త్రులు లగ్టిన మన పూర్వు

లండలు విదోహులై నవారె?

నాఖరీ త్రేయక నాగలి చేబూను

వారెల్ల దోహులౌవా రగునురె?

అదిగాక నసహవాదా రాట్ట మొరలించు

నెల్ల రుద్ర్యమతత్వ మెఱుగువారె?

పృథులయిన యట్టి సర్కారు వారికన్న,

నెక్కుడుగ మన మేదోహ మెఱుగనట్టి

వారి విదోహులంచును బలుకదగునె?

వా రొసంగిన బిరుదుల కారణమున.

లోభ—చీ! నీ దుర్వాదమును మానకున్నావు! సర్కారువారి ప్రాపక

మున్నచో మన కనేకలాభములు గలవు!—కంటోలు బియ్య

ము సందర్భమునను, కిరసనాయి లక్ష్మకమునంచును నాకు

రావుబహద్దరుబిరుదు వచ్చినది వారి యనుగ్రహమున నేకదా!

అద్భు—సోదరా! కోపగింపకుడు; ఆ బిరుదులవలన మీ స్వతంత్ర

శక్తి చచ్చి—కేవలము మీరు బానిసలైతితి గాని యంతకన్న

నధిక మేమైన గల్గినదా? ఇట్టి యస్వతంత్రపుబిరుదులవలన

నేమిలాభము.

లోభ—అదృష్టగుప్తా! నీవీంత యవివేకి వగుచువని నే నెన్నఁ జెఱుగ
నైతిని. నీవు చదివినచదువంతయు నేల, తగులఁబెట్టినా ?
ఉద్యోగముచేసి ధనము గణింపని హూఁనిద్యానివేక మే ?
విరువలవలన లాభము లేదంటివి ఇటు వినుము.

సీ. జలుపురిలో రావుబహుదూరుగా రన్న
యెనలేనికీర్తి గణింపవచ్చు
మొగమీటమున వోట్లను గణించి, కొన్నిలు
నంకు మెంబరుపద మందవచ్చు

సర్కారుచారితో సమముగా నున్నత
స్థితి నాసనము లధిష్ఠింపవచ్చు
ప్రాప్తకంబునఁ జేసి పృతివాదివై సుల
భంబుగా డిక్కిలు బడయవచ్చు

ఇతనితో విరోధ మేహనిగూర్చునో
యనుచు సాటివార లదరుచుండ
నొక్కచిరుదుగల్గి యున్నమాత్రంబున
నమితమైనలాభ మందవచ్చు.

అదృ—సోదరా! పాపము శమించునుగాక!—నీవ్యామోహదశకుఁ
బరిణామకాలము వచ్చినప్పుడే నీ విందలిఫలితము నెఱుంగు
గుదువు గాక !—

లోభ—నీ మొండివాదముం గట్టిపెట్టుము. నీకొఱకై యుద్యోగము
మొకటి విచారించితిని. శ్రీయస్కాముండ వైతివేని, నామాట
విని, సర్కారుద్యోగము గావించి సత్కీర్తిపండుము.

అదృ—అన్నా! నన్ను నీ వేచున్నను సరియే; కాని నే నుద్యోగము
మాత్ర మొనరింపను.

గీ. రత్నగర్భ దరిఁగి వారాసి మునుఁగ
పరుల పాదఁబులను గొల్చి బానిసలయి
భారతీయులు సల్పిన పాతకంబు
భరతమాతను దాస్యంబుపా లొనర్చె.

ఇంక నెంతకాలము కన్నులు మూసికొని దాస్యమహంబుధి మునిగి
యగఁబాట్ల నందవలయు ?

లోభ—లేనిపోని శ్రీరంగసితులం బల్కుచు నీవంటి తెలివిమాలినవా
రుద్యోగంబులను మాని నిరర్థక జీవనంబులను సల్పిన దేశంబు
నకు దరిద్రముగాదా !

అద్వ—సోదరా! హిందువులు కొందఱు సర్కారువారి యుద్యోగము
లను మానినందువలన నాదేశము దరిద్రంబు పాలైనది !—
ఇట్లు విషరీతముగఁ బలుక నేల ?

సీ. ఖద్దరువస్త్రము లట్టుటే మాని మాన్
చెప్పరుగడ్డ కాశించినాము
ఘనమైన చెక్కుముకియును గృహగ్నియు మాని
యగ్గిపెట్టె జపాను నడిగినాము
నవధాన్యములు పండునవని నుపేక్షించి
దాస్యంబుసేయ సిద్ధపడినాము
అభిమానములు మాని యాత్మగౌరవమెల్ల
నధమంబు బిరుదుల కమ్మినాము
చేతితో నెల్లవస్తువుల జేసికొనక
భ్రాంతి నడ్డమైనవిదేశవస్తువులను
కొని మనఃథనంబు వెచ్చించి కోట్లకొలది
తీరని దరిద్రమును కోరి తెచ్చినాము.

లోభ—నీయువన్యాసములను నేను లక్ష్యముచేయును; నిరుద్యోగివై
యింటఁ గూర్చుండి, ముప్పుటలును మేయున మరుకొనుచుం
టివి కాబోలును. నీ పుద్యోగముచేయవేని నీ కొక్కకబళ
మన్నము వేయువాడను గాను. అదిగాక, దేశమునందటట
దొంగతనములు విశేషముగ జరుగుచున్నవి వాని నసహాయ
వాదులు గావించుచున్నవారని ప్రతీతిగ నున్నది. నీవిట్టి ప్రవ
ర్తనము గలవాడవేని, నీకు కారాగృహప్రాప్తి తప్పదు. నీ
కొక్కవారముదినములు గడు విచ్చితిని. ఈలోన నేదియో
యొకటి స్థిరపఱచుకొని చెప్పుము.....చతురా! నీ వీ
యభాగ్యుని బోధలందుఁ జిక్కి రాట్టమును విడువకున్నావు;
రాట్టమును విడువకుంటివా నీ మర్యాదమును దక్కదు.
జాగ్రత్త. (నిష్క్రమించును.)

అదృ—చతురా! ఎంటివా యీమూర్ఖు మాటలు !

చతు—కటకటా! ఎచ్చటనో దొంగతనములు జరుగుచున్నవట! వాని
నసహాయవాదులు చేయుచున్నారని యరుసూన మట! ఎంత
పాపము !

అదృ—ఈకళంకముల దీర్చుకొనుటకైన నాచోరులకొఱకు ప్రయత్నిం
పవలసినదే ! కాని యీనాటి యసహాయవాదులకు శాంతి
తత్వము బోధపడకుండు టెంతయు నుద్యమమున కవరోధకార
ణముగ నున్నది చూడు—

గీ. ధృతి నువన్యాసపీఠంబు లెక్కవచ్చు
నింపు దీపివఁగ నుపన్యసింపవచ్చు
తిన్నగా రాట్టమున నూలు సేయవచ్చు
గట్టిబద్ధువప్ర్రము లట్టవచ్చు
దండియుద్యోగ మూసింప కుండవచ్చు

తగిన యాత్మగౌరవమును చాల్చినప్పు
 విశ్వభారతినే గావించవచ్చు
 పూని కరదేశవస్తువు ల్లానవచ్చు
 కాని, భీషణవిలయ దుష్కాలమును
 నగ్నివర్షముల గురిసెను నదనునందు
 చటులగతి ఫిరంగులు పేరీలు సమయమును
 వివిధధండావాతములు గల్గు వేళలందు
 విమలసత్యాగ్రహవృతావేశమునను
 శాంతమును చాల్చునట్లైన సత్పురుషులు
 కొలదిగా భూతలుబున వెలయుచుందు
 రఖిలహృదయపులును శాంతి నందునాడె
 సకలభారతీయస్వరాజ్యంబు గలుగు.

చతు—మీ యుద్యమము హృద్యముగ నున్నది. కాని, మీ యున్న
 గారు మిమ్ము గృహత్యాగులం జేసినచో మీ రమితకష్టముల
 ననుభవించుతేమో కదా!

అదృ—వెట్టివానా ! ఇందులకా విచారము !

సీ. బండలోపల నున్న మండూకములకు నే

యకళంకమూర్తి యాహార మిచ్చె

అంతరాళంబుల నల్లాడుపులుగులు

తినుట కేవలమాత్ర తిండి నిచ్చె

కాననంబున వృద్ధి గాంచి మిన్నందు వృ

క్షంబుల కెవడు నీరంబు లిచ్చె

భనియించినంతనే జననిపొత్తిభృశా

శిశువుల కెవ్వాడు క్షీర మిచ్చె

నట్టిలోకనాథుఁ డవ్యయఁ డప్రమే
యఁడు జీవనాయకుఁడె నన్ను
జనన మందఁజేసి మనుషార్థమును బాప
కెటుల సహరించు నిండువదన.

కావున నింక మన కావించార మ్మక్కటలేను. మన మింక పోవుదము
రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమితురు.)

ఇది ప్రథమాంకము.

ఆ లీ వా బా

అను

అ దృష్ట వి జ య ము

ద్వీ తీ యాం క ము

లోభగుప్తుని యల్లు.

[కోశేశము:—లోభగుప్తుడు, ప్రమద]

ప్రమ—నేను నాల్గు ములుపుట్టినింటికి వెళ్ళినప్పునప్పటికి కొంకలో
నింతయల్లరి యేమి ?

(అనుబంధము 1.)

లోభ—నేను చేసినయల్లరి యేమున్నది?

ప్రమ—చతురను రాట్టము మానుమని మీరు మిగుల నా రాట్టము
చేయుచున్నారట గదా !

లోభ—ప్రమదా ! నీకు సయితము రాట్టముపై నింత వెట్టి యేల ?

ప్రమ—మీకు విరోధ మేల ?

లోభ—నేటి మనప్రభుత్వమువారి కాగ్రహము వచ్చునని నేను రాట్ట
మును నిరాకరింపవలసినదనినది.

ప్రమ—మీమాటలను విన్నకొలదియు నాకు పరమాసహ్యముగ
నున్నది; మీరు విందులకొఱకని బహుమానములకొఱకని
ప్రయముచేయు ధనమునకు మితియున్నదా ?

సీ. దొరల విందులకని, మ. రియచు వేయిరూ

వ్యముల నొచక వెచ్చపఱచినారు

కిసిమిసిలోన విస్కీ-బుడ్ల కింకొక్క

వేయిరూకలు ఖర్చుపెట్టినారు

పందితోడలకని వైనురొట్టెలకని,

మించినధనము వెచ్చించినారు

డాన్సింగుపార్టీవాడావిడులకు నొక్క

సంచి చందాల నొసంగినారు

పేరునకు రావుబహదూరుగానై కాని,

లక్కయేలేదు న్యాయమగు రొక్కమునకు

రావుబహదూరు లగునకరాధమునకు

నిచ్చుచున్నారు ముసుపుల నిట్లు మీరు.

అదిక్కుమాలినవిరుదు లే? వానికై మనకీఖర్చు లే? ఇదిలేనివారి

పనియే శ్రేయముగ నున్నదిగదా! రాహుబహద్రుగా రని

రాబడినన్న తగ్గినదా. వోట్లసమయము వచ్చినప్పుడు నోట్లు

చెల్లక పనిగడచినదా? అదిగాక, మీ కీవిరుదు వచ్చినతరువాత

మన కూరితోనివా రెండఱు విరోధులయిరో తెలిసికొంటిరా ?

లోభ—విరోధులై నన్నూరిలోనివా రేమిచేయగలరు ? నేను తలం

చుకొన్నచో నాకువిరోధియైన ప్రతివానిని మట్టుపెట్టిపఱగలను.

ప్రేమ—అట్టిపనులుచేసి ప్రజావిరోధమును మఱిత బలపఱచుకొనఁ

జూచుచుంటిరా ? కానిండు. మీపనులతో నాకు నిమిత్తము

లేదు ; మీరు వ్యర్థముగ ధనవ్యయము చేయుటకుమాత్రము

నేనుకృష్ణు. ఈసారి దొరలకని దొరసానులకని యింటిలోని

రాగిదమ్మిడియైనను కర్చుపెట్టనిచ్చుదానను గానని తెలిసి

కొనుడు.

లోభ—సరే! నే నిట్టికర్ములు చేయనుగాని, చతురచేత రాట్టయును మాత్రము మాన్పింపగలవా ?

ప్రమ—ఒక్కనాటికి మాన్పింపను. ఈసన్నగడ్డల కంతంతధన మేల వ్యయముచేయవలెను? కిందటిసంవత్సరము చతుర యొడికిన నూలుతోడనే మాయందటిబట్టలను నేయించుకొంటిమి ఏదో విధమున ధనమును కూడబెట్టవలయునని నేను ప్రయత్నించుచుండగా నదియేలతరుగదని మీరు విచారించుచున్నారా? అది గాక దిక్కులేనిదిగదా యని నేను చతురం దెచ్చి యింటజేర్చగా మీరు దానిపై దుర్బుద్ధిగలిగినదని నే నిదివఱకే గ్రహించితిని. అట్టి వెట్టి వేషములు వేసినచో మీరావుబహద్దరు పెద్దతనమును నడువీధి కెక్కించెదను. తెలిసినదా ?

లోభ—ప్రమదా ! నాకా ! దానిపై దుర్బుద్ధియా ! ఎంతమాటెంత మాట ! నాతమ్ముడదృష్టగర్వుడుగాని దానితో సరసము లాడునది నేను గాదు.

ప్రమ—అన్నట్లు చెప్పవచ్చినమాట మఱచితిని. మనకొంపపై గవ్వ యాదాయముగాని గడియతీరికగాని లేని మీతమ్ముడొకడు తిని తిమ్మరాజువలె తిరుగుచుండుటేమి? అతనికి త్వరలో నుద్వాసన చెప్పినచో మన కెంతయోకర్పు లిగ్గును.

లోభ—నేను సంకలకే సమయమున కెరుచూచుచున్నాను. ఉద్యోగముచేయుచుని చెప్పగా చేయనని యేమేమో పెద్దకూతలు కూసినాడు ; ఒకవారముదినములలోపల నేదోయొకటి స్థిర పఱచుకొమ్మంటిని. ఉద్యోగముచేసేనా మనకు లాభమే చేయఁడా యింటనుండి గెంటివేసెదను.

ప్రమ—అని ముందుకానిండు

(నిష్క్రమించును)

లోభ—బ్రదికితినిరా దైవమా! ఏమిచిత్రమో భర్తనయ్యను-
నాయెదుట నిదియున్నంత సేపును నాగుండెలు కొట్టుకొనుచునే
యుండును. నేనే యననేల?

గీ. రాజసభలందు ప్లాటుఫారములయందుఁ
జేరి ధణధణ లాడించువారిలోన
మూడువంతులు కొంపలో ముదిత గీచి
నట్టిగీటును దాటలేనట్టివారె.

ప్రేమద చెప్పిన యన్ని విషయములకన్న చతురవిషయమే—నామదిని
మిగుల వేధించుచున్నది. దీనిసుందరాకారముం జూచినప్పటి
నుండియు నాహృదయము మదనలాపవశమై మఱుగుచున్నది.
కాని చండశాసనురాలగు నాసతిని దలంచినచో నామాట
యెత్తుటకే భయమగుచున్నది. ఈనడుమ నిది పుట్టింటికిఁబోయి
నప్పుడు వీలగుననుకొంటిని గాని నాకు క్లబ్బులోని పార్టీలతో
డనే కాలము సరిపోయినది. ఆహా! చతురసౌందర్యము!

సీ. వెడఁదలై నిడుదలై వెలయుకన్నులలోన
చాంచల్యమునుఁ జూపు మించుబోణి

నవమోహనంబుగ నవ్వినఁ జెక్కిళ్ళ
చిఱుతగుంటలుగల వరకపోల

అంటిన వసివాడు నను విభ్రమము గొల్పు
నవనవాంగకముల చివ్రుబోడి

మునుల నేనియును సమ్మోహసాగరమున
• ముంచునందముగల్గు నంచయాన

పొడవుగాక మిగుల పొట్టియునుంగాక
తగినరూపు గల్గు సాగసులాడి

దీనిమీఱుదాని దీనియానగుదాని

నింతవఱకుఁ గాన నింతులందు.

దీనిని వశముగావించుకొని యానందించుభాగ్య మెట్లుగల్గునో నాకేమి
యుఁ బాలుపోకుండనున్నది. అదృష్టగుప్తునిపై దీనికించుకయను
రాగ మున్నట్లున్నది. కాని యింతటితో వాఁడే నాగృహము
నుండి విరుగడయై పోవనున్నాఁడు గదా ! ఇంక నా కావించార
మేల?జామురాజ్రియైనట్లున్నది. క్లబ్బునకుఁ బోయి
రెండు పెగ్గులవిస్కీ గొంతుదిగజార్చితినా యిందులకేదేనియాలో
చనము తోఁపఁగలదు. ఈదినములలోన క్లబ్బులోన విస్కీత్రా
గుట ఘనకార్యములలో నెక్కటియైపోయినది.

సీ. పలువురు గొప్పవారలతోడ స్నేహంబు

గలిగింపఁగా సహకారి యగుచు

దొరలతోనైనను వెఱవక షేక్వేండు

చేయింపసాధనోపాయ మగుచు

నెట్టిచింతలనైన నిట్టై మాయంబొన

ర్పఁగదగునొషధప్రాయ మగుచు

మదిన ధైర్యంబును మాయించి నిర్భర

ధైర్యంబొసఁగ వరదాన మగుచు

భాసురానందదివ్యవారాసిఁ దేల్పు

స్నేహితునివంటి దైనవిస్కీరసంబు

నింతచవిజూడఁ గ్లబ్బున కేగకున్న

వాఁడు సవనాగరికుఁడు గాలేడు నేడు.

(నిష్క్రమించును)

య రంగము.

[కరటకుడు విస్కీ-బుడ్డితో ప్రవేశించును.]

కర—

పాట.

హాయిహాయి మహానందసందాయీ !

బహుమాయా మయముగద సారాయీ ! హాయి !

లోకంబుమరపించి ! శోకంబుమాయించి !

ధైర్యంబు చెప్పించుగా !

హాయ్ హాయ్ - శౌర్యంబునిప్పించుగా

గాలిలోన ! స్వర్గమంత ! గానుపింపజేయుగా !

మేలొబ్రహ్మజ్ఞాన మిప్పించుగా ! హాయి !

పార్శ్వోడి పాపుకెళ్ళి యెనిమిదిరూపాయలిచ్చి విస్కీ-బుడ్డి రహస్యంగా తెచ్చి నాకిమ్మని బాబుగారు లోభగుప్తుడుగారు చెప్పినారు. ఇది పెరిమిదమ్మగారి కంటబడగూడదట ! నామ్మట్టుకునాకు— దీన్ని చూడగనే కళ్ళుమూసుకొపోయి నోరూట లూరుచున్నది. మెల్లగా మూతవిప్పి సగం తాగేసి కాళీలో నీళ్ళు భరాయిస్తే కనుక్కునే వాల్లెవళ్లు ? బాబుగారికి నిమాచెయ్యకుంటే యింకొకబుడ్డి తెప్పిస్తాను! లెక్కేమిటి? నిర్భాగ్యపు ముండకొడుకు మాదమనకుఁ డెక్కడికో చస్తాడు- సమయాని క్కనవడడు- తాగుబోతుకు తోడులేకుంటే కష్టం—ముండలముతాకోరుకు తోడుంటేకష్టం-(బుడ్డి మూతివిప్పుచు) ఈమూలగదిలో కెవ్వరూరారు. నాయిష్టమే యిష్టం- నేనూ చూస్తూవుంటానుగదా గొప్పోరు గొప్పోరనటమేకాని గొప్పోరేంతాగ్గలరు? నాజూకు గా అరగ్లాసుతాగేటప్పటికీ పరలోకం కళ్ళజూచి కళ్లుతేలేస్తారు అయినారమ్మసారాయి ముందర విసికీ బ్రాండ్-నిమాలేని చెత్త సరుకు—నోటికి గాతేవుండదు. ఇటువంటి సరుకు—తెండు.

మూడుడ్రాము లయితే ఆపోడు. బుడ్డిబుడ్డి పూర్తిగా తాగేస్తే ఏదో కొంచెం—చిమచిమ లాడుతుంది. గొప్పో రిందులో నోడాలు లిమిశేడ్లుకూడా కలుపుతారు—చప్పగా గాటుచచ్చి పోవడానికి—తాగడమంటే వాళ్ళకేం చెలుసును. (బుడ్డిలో చచ్చి) మొత్తానికి రమ్మకంటే కొంచెమసహ్యం తక్కువ— అసహ్యంతక్కువే—అసలుపనీ తక్కువే. తాగేవోళ్ళతాయి సండిబాబూ! ఎనిమిది రూపాయిలు బెట్టి— యిసికీతాగటంకంటే యెనిమిదణాలు బెట్టి— కమ్మగా రమ్మసారా తాగటం తెలివైన పని. ఇప్పుడు చాలామంది గొప్పగొప్పో రాపనేచేస్తున్నారు; తాగేటప్పుడు కొంచెం కళ్ళుమూసుకుంటే రమ్మసారా దీనమ్మ మొగుడు పనిచేస్తుంది— ఇప్పటికీ పిలకట్టుకుందిరాబాబూ— పట్టుదప్పకుండా మరికొంచెముప్పడే బిగిస్తాను. (మరికొంత తాగి) అసహ్యమంతా మొదటిసారే—కాని, నిషాచేశా కంఠతాగినా పానకమే— ఇంత తాగానుగన కీచూత్రిం పనిచేసింది. (బుడ్డి చూచి) చాలాతాగేశాను బాబుగా రేమంటాడో! ఏమంటాడు? బుడ్డి తెస్తూంటే చేయిజారి పగిలిపోయిందంటాను. (తలవిసరుట సూచించి) రెండోసారి తాగిందనుకుంది. ఇప్పుడు చూడరా నాసామిరంగా నాతమామా—ఇప్పుడు హరిహారాదు లొచ్చినా నన్నాపలేరన్నమాట— దమనకుడుగాడుంటే పాప మింకొంచెం తాగేసునుగదా! దురదృష్టపు గాడిదెకొడుకు.

పాట.

సారాయిదాగితే స్వర్గమ్మరా । యేవి ।

కారమ్మలేకుండతాగండిరా॥ సారా॥

కిందేడులోకాలు । మీదేడులోకాలు ।

గాజసీసా చిన్న కంఠాన జూడరా॥ సారా॥

ఈతకల్లంటేను పాతదైవమురా !

తాటికల్లంటేను తల్లిగాదంటా !

రెండుపూటలు కల్లు వొకపూట సారాయి!

దండిగా తాగేసి ! తండవా లాడరా! సారా!

[ప్ర]మద ప్రవేశము.]

ప్రమ—ఈమూల నెవ్వడో వెట్టికేకలు వేయుచున్నాడు. (దగ్గరకు వచ్చి) ఏమియిది. కరటకుడు-అబ్బ-ఏమి యీదుర్గంధము-సం దేహ మెందులకు? తెగత్రాగుచున్నాడు; ఏని కీయింగ్లీషు సారాయ మెక్కడిదో. వీ డిప్పు డీప్రపంచమున లేడు. ఈ సమయముదే వీనినోట కొంత ప్రేలింపవలెను. కరటకా! — కరటకా! —

కర—(కన్నులు మూసికొని తూగుచు) ఎవడురా అది ? దమనకా !

ప్రమ—(స్వ) వీడు నన్ను దమనకునిగ భావించినాడు. నేను నటులే నటించెదను. (ప్ర)కాశముగా) ఓరీ ! కరటకా ! నేను లేకుండ త్రాగుచున్నావా !

కర—హేహేహేహే ఎరిముండకొండకా ! నీకు లేకుండ తాగుచు నటరా! నీవు లేవని బెగ్గెట్టుకుని నస్తూతు నిష్కార మేస్తున్నావా! దొరకు తాగే యిసికీ-కొంచె రుచిచూసు-

ప్రమ—కరటకా! బాబుగా రింకా జీతమైన నివ్వలేదే? నీ కి విస్కీ-యెక్కడిది ?

కర—(తూగుచు) ఎనిమిది రూపాయి లిచ్చి సొంతానికి నాచేత తెప్పించారోయి యెదవనాగన్న-

ప్రమ—కరటకా ! బాబుగారు విస్కీ-త్రాగెదరటరా !

కర—(తూగుచు) అబ్బ! విచిత్రాలు నేర్చుకున్నావు లేరా! నువ్వ

న్నిసార్లు వెమిదెమ్మిగారి కరకలేకుండ తెచ్చియిచ్చావు
గాదురా ?

ప్రమ—అవునవును. నేనూరకే యంటిని; కాని యప్పుడు ప్రత్యేకము
గా బాబుగా రీవేళ నేలతెప్పించిరి?

కర—(తూగుచు) ఇదిగో ! మనలోమాట రహస్యంసుమా ! ఈరాత్రి
అంతాపండుకొన్నతరువాత, చతురత్తోటి మాట్లాడి దాన్ని
లోబరుచుకుంటాడట ! రవంతధైర్యంకోసం యిస్కీ తెప్పించాడు.

ప్రమ—చతుర సమ్మతించినదా?

కర—ఏమో ! నన్ను వాగించకురా ! మనస్సు తిన్నగాలేదు. బుడ్డిలో
నింకేమయిన మిగిలినదా?

ప్రమ—ఆ ! ఇదగో ! (ఇచ్చుచు)

కర—(త్రాగి) నాకు నిదరాస్తుంది. లేపకురా. (పరుండును.)

ప్రమ—(తనలో రోషముతో) ఏమి ! చావు తుదకు లావుదుఃఖమని
నట్టింతకాలమున కీయనకు చతురపై భ్రాంతిగలిగినదా ! ఈప్ర
మద గుడ్డిదనుకొనియెనా ? నానోరునుక్కి యొకమూల బడ
వైచి స్వతంత్రముగ చతురతో నేకచ్ఛత్రాధిపత్య మొనరింప
దలంచెనా ! ఈసౌభాగ్యమునకు త్రాగుడాకటి యభ్యాసమైన
దా ! నే ననుమానించుచునే యుంటిని. కాని మీతనిసంగతి
కనుగొందును

(అనుబంధము 2)

(నిష్క్రమించును.)

తృతీయరంగము.

లోభగుప్తుని మందిరము.

[చతుర రాట్టముత్రిప్పచుఁ గూర్చుండియుండును.]

(అనుబంధము కి.)

చతు—(విచారముతో) అకటా ! నాస్థితి కృమకృమముగ నపాయము గఁ బరిణమించుచున్నది. నేనేమిసేయుదును? నేటిసాయంకాల మున, లోభగుప్తుఁడు నాకడకువచ్చి-నాపైఁ దన కమితానురాగ ముగలదని-తన్ను ప్రేమింపుమని పల్కి నిర్బంధింపఁబోయి యం తలో-ప్రమద యచ్చటికివచ్చుటచేత—నన్నువదలి చనినాఁడు. తల్లిదండ్రులు గతించినకతమున, నీప్రమద నన్ను పెంచిపెద్దదా నింజేసి ననినమాటయే కాని, నేను కేవల నిర్లక్షజీవననైతిని గదా ! దేశమంతయు నాందోళనమునందుండ-నిర్లక్ష కురాలనగు నావలన దేశమున కుపకారలేకమైన లేదు గదా ! ఏలనాజీ వితము?

మ. చరకా ద్విప్రుచు, దేశమాతపయి భాస్వదీతము ల్బాపచునన్
పరమానందమునన్ స్వరాజ్యనిధికై పాత్రింబు చేఁబూనుచున్
సరవిహిందుజనప్రబోధమునకై సంచారముం జేయుచి
క్కరణి భారతమాతఁ గొల్వనగుభాగ్యం బెట్లు చేకూరునో.

అహ ! దేశసేవచేయని జన్మము జన్మమా !

సీ. ఆశాంతరము లంట దేశసంకీర్తన

నోరునొప్పుగఁ బాడనేరఁ జేని

పూని చేతులు నుప్పిపుట్టెడునందాక

పత్తిరాట్టపునూలు వడకఁజేని

కాంగ్రెసుచందాలు గణియింప పాదము

లరిగెడునందాక తిరుగఁజేని

సరసవాక్యములతో శాంతితత్వమును దే
శంబున నందందుఁ జాటఁడేని

ప్రేమ దేశీయవృత మాచరింపఁడేని
చేరి హైందవలక్ష్మీఁ బూజింపఁడేని
వాడు భారతమాతగర్భంబుఁ జెఱువఁ
బుట్టినట్టి యభాగ్యుఁ డీపుడమిలోన.

(గడియారము పదునెకండుకొట్టుచున్నది.)

అబ్బ ! ఆలోచనం దవిలి పొందే యాయనైతిని. చాలరాత్రి
యైనది. ఇంక వెళ్ళి పండుకొందును. నేటిరాత్రి యేమి హేతువు
ననోకాని యన్నదమ్ములిద్దఱును గృహమునకు రాలేదు. ప్రమద
నిద్రించుచున్నది.

[అదృష్టగుప్తుఁడు పోవేళించుచున్నాఁడు.]

అదృష్ట—చతురా ! నీవింకను మేల్కనియే యుంటివా ! చాలరాత్రి
మీరినదికాదా !

చతు—మీకుగాని రాత్రి నాకైనదా !

అదృష్ట—నేనెఁ నేటితో గృహత్యాగి నై పోవలసినవాడనేకదా ! నాకు
దివారాత్రీ విభాగముతోఁగాని సుఖముతోఁగాని యేమిపని
యున్నది ?

చతు—ఆర్యా ! పితృర్జితమగు నైశ్వర్యముగల సమిష్టికుటుంబము
గదా మీది ; మిమ్మింటినుండి పొమ్మను టాతనికి ధర్మమేనా ?

అదృష్ట—ఈదినములలో సామంతమే ధర్మము.

చతు—లోకులు మీసోదరుని దూషింపరా ?

అదృష్ట—లోకులకు వెఱచువాఁడైనచో నిట్లు పోవ ర్తించునా ? ఇప్పుడేమి
చేయుచున్నాఁడో యెఱుఁగుదువా ?

చతు—ఏమిచేయుచున్నాఁడు ?

అదృష్టం—రైలుప్రేషనులోని రిఫ్రెష్మెంటురూములో తనకరీరమును తా
నెఱుంగకుండ నున్నాడు.

చతు—కటకటా ! ఈ మధుపానభూత మాతని నెట్లావహించినదో
కదా ! త్యాగుబోతు లెంతబుద్ధితక్కువవారు !

సీ. వరనిర్మలాంబు సేవనమున నే కదా

మాతంగతతి బలోపేత మయ్యె

జలపానమునఁ గదా శాంతస్వరూపగో

మాత సుక్షీరప్రదాత యయ్యె

తుహినపావనవారిదోహదంబునఁ గాదె

క్షీతిరుహంబులు ఫలాన్వితము లయ్యె

నీరు ద్రావుటఁ గాదె నింగి వేలుచు మేఘుఁ

డింపుగా నవని వర్షింప నయ్యె

సఖిజీవనముల కాధార మై నీర

మమరుచుండ జనము లాశతోడ

గౌరవంబు ధనము వారోగ్యము హరించు

మధువు ద్రావుచుండు రథము లగుచు.

అదృష్టం—చతురా ! ఎన్నిప్రయత్నములుచేసినను మనజేశ మీమధు

పానభూతమును వదల్చుకొనలేదనియే తోచుచున్నది.

చతు—సరిగాని—మీ రీగృహమును వదలినపిదప నెందుబోవుదురు?

అదృష్టం—నాజీవనమునకా విచారము !

సీ. జేశమంతయు మర్దశాధీన మగుచు

భూరిక్లలోలవారిధి మునిగినపుడు

భారతీయునికర్తవ్యభార మేది

దాని నొదల సంగీతిఁ చాల్చువాడ.

చతు—అట్లున నా దొక్కకోరిక యున్నది. మీ రాలకింపవలయును.

అగ్ని—అదియేమి?

చతు—ఈదృష్టగృహంబునుండి వెలువడి, యానందముతోడ దేశారా
ధనము గావింపవలయునని యున్నది.

అద్భ—ఆడుదానపు నీ వేమిచేయుచువు?

చతు—ఆ! అదేమిమాట! ఆడువారలు మనదేశమం దెందఱు దేశ
సేవ చేయుటలేదు.

సీ. భారతమాతృసేవాధీన గాదె యా

పావని కస్తూరిబాయిగాంధీ

రమణులకెల్ల మార్గప్రదర్శక గాదె

నిర్మలాఖ్య సరోజినీమతల్లి

సకలంబు దేశసేవకు రోసె వరభక్తి

పూర్ణ యశా మనయన్నపూర్ణమాంబ

కులవృత్తి మాని నిష్కలుష సేవావ్రతం

బును బూనె యామినీపూర్ణతిలక

యెందఱెందఱూ మనదేశమందు నిప్పు

డబలలే కార్యరంగమం దవతరించు

చున్నవారలు గాన నాయోపినంత

సేవ గావించి సార్థకజీవి నగుదు.

అద్భ—నీయాద్యమము శ్లాఘాపాత్రమేకాని—ఎవరది? ఓహూ! నా
యన్న మధుపానవశమున తూలుచు నిట్లు వచ్చుచున్నాడు.

చతు—ఎంతఘోరము!

[లోభగుప్తుడు మధుపానము చేసి పరీవేశించును.]

లోభ—ఓహూ! అర్ధరాత్రమున మీ నిద్రలు నిరదుఃఖేరి శృంగార
నాటక మాడుచుంటిరా!—వినాశకాలము! ఓరీ అద్భుతగుప్తా!

నీ ప్రద్యోగము చేయనది చేయనిది నిర్ణయించి చెప్పవలసినది

నేడే. వింటివా! హే హే హే హే-నీకు చతురపాదములకు
సేవచేయు మహాద్యోగము లభించినదికాదా! ఇంక వే
మేల?

[ప్రమద చాటున పోవేళించును.]

ప్రమ—(స్వగ) కరటకుడు చెప్పినదంతయు జరుగుచున్నది. కానిమ్ము.
అదృష్టగుఱు నింటనుండి వెడలఁగొట్టినీ-తరువాత నీతఁడు చతు
రపై చేయివైచినప్పుడు బయల్పడుదును. (చాటున దాగును.)

లోభ—ఓరీ! మాటాడ వేమి? నన్ని పాతజ్వర మేమైన నావేళించినదా!

ప్రమ—(తనలో) మధుసాననన్ని పాతము ని న్నా వేళించినది.

అదృ—సోదరా! ఈనిష్ఠురములతో బనియేమి? నే నుద్యోగముల
కాశించువాడను గానని యెఱింగియు పలుమారులు ప్రశ్నింప
నేల?

లోభ—అట్లయిన నీనడిరేయి నే నాయింటనుండి కదలవచ్చును.

అదృ—సోదరా! మధుసానమత్తతచే నొడ లెఱుంగకున్న నీకు నే
నేమిచెప్పఁగలను? కాని,

క. మనతండ్రి గణించిన వీ

ఘనసంపదలెల్ల నాకుఁ గలదర్థము నీ

వనరాదు నాకు లే దని

యనుజా! న్యాయంబు నలుపుమా దయతోడక.

లోభ—నీమేమీ! ఇందు నీకు భాగముగలదా! ఇది మనతండ్రి గణిం
చిన దనియా నీయభిప్రాయము! మనతండ్రియాస్తి యిందు చిల్లి
గవ్వలలేదు. ఉన్నదానిని నిర్వాహింపబడి చిన్ననాటనుండియు
నీవే తిని పాడుచేసితివి. ఇది నాస్వార్జితము! వెట్టియాశలు
పెట్టుకొనక కదలుము.

ప్రమ—(తనలో) తాగియున్నను చక్కగాఁ జెప్పినాఁడు.

అద్వ—(కన్నులు మూసి) పరమేశ్వరా! నా కీగతిఁ దెచ్చితివా! ఈ
 బ్రహ్మచర్యముద్యమున నేకాకింజేసి న స్త్రీమిచ్చేయఁ దలంచితివి?
 లోభ—ఇంక నాలోచించుచు నిలువఁబడియుంటి వేమి? కదలెదవా
 లేదా?

అద్వ—సోదరా! నీయుద్దేశమట్లున్నప్పుడు, నేనెట్లు మారుపల్కుదును?
 కాని ధర్మాధర్మములను బరీక్షించు పరమేశ్వరుఁడు నీ యన్యాయకృత్యములకు నీ కేకుస్థితిఁ గలిగించునో యని మిగుల విచారించుచున్నాను.

లోభ—మర్నాగ్గఁడా! ఏమంటివి! నన్ను భగవంతుఁడు శిక్షించునని-
 నేను పాపాత్ముఁడనని యాక్షేపించుచుంటివా! కదలెదవా-
 గెంటునా?

అద్వ—నీ కామాటయు కష్టమైనదా! కానిమ్మ పోయెదను. సోదరా!
 సెలవు. అసహాయుఁడను నీ సోదరుఁడను. అర్థరాత్రమున నింట
 నుండి గెంటుచుంటివి! ఇంతులకు నీ కేవాటికైన భగవంతుఁడు
 పశ్చాత్తాపముం గలిగించునుగాక! నా కాపరమేశ్వరుఁడే శరణ్యము.

ఆ సవతితల్లియాని భవనంబు వెలువడి

నట్టి ధువున కెవ్వఁ డార్తిఁ బాపె

నట్టిదేవదేవుఁ డాద్యంతహున్యుడే

కాచుఁగాక నాచు గాసి దీతి. (నిష్క్రమించును)

చతు—(తనలో) ఆహా! ఎంతశాంతమూర్తి వెడలిపోవుచున్నాఁడు.
 పంచ—(తనలో) ఇప్పు డీత్యాగుబోతు చతురవై సత్యాచార మాచరింపఁగలఁడు. కావున నేను బాగరూకనై యుండవలెను.

లోభ—హే హే హే హే—నాకొంపనుండి శని వదలిపోయినది.
 చతురా! ఎన్నివాళ్ళకు నా కొంటరిగ దొరికితివి. ఇక నీవు

నన్ననుగ్రహింపఁజూపె. అదిగో మొగము చిల్లించుకొనుచు
న్నావు! నాదగ్గఱ వాసన వచ్చుచున్నదా యేమి? ఈవాసన
రాకుండ, నీకొకటి రెండుసెంటుబుడ్లను గుడ్డలనింప పూసి
కొంటిని. ఇంకను వాసనయేనా?

గీ. కీచకుని జాగ్రత్త దయను జూచినట్లు
సీత రావణు ధన్యాత్ముఁ జేసినట్లు
అల కిరాతుని దమయంతి యరసినట్లు
నన్ను దయఁజూడరాదటే సమ్మతాంగి.

మొగ మట్లు ముడిచినావేమి? ఇది మంత్రము లాగిన ప్రేలాపన మను
కొనుచున్నావా? నన్ను చూపుకొని తినినంత యొట్టు—కొంచె
మానందముకొఱకు విస్కీ సేవించినమాట నిజమేకాని, నేను
మంచి వ్యక్తిలో నున్నాను. పొరపాటేమియును లేదు.

చతు—అయ్యో! న న్నుంటరిచానింజేసి యిట్లు చేయుట నీకుఁదగునా?
లోభ—ఏమి? బంటరిదానవా! నేను దండనందఁగా నుంటరిదాన
వయ్యెదవా? (దగ్గఱకుఁ బోవును.)

చతు—(తిప్పుకొని) నన్ను పెంచి పితృసమానులైయున్న మీ
కీమర్పాధ కూడదు. (అనుబంధము. 4)

లోభ—హే హే హే—చతురా! నీకు బొత్తిగా శాస్త్రజ్ఞానము లేన
ట్లున్నది. అడ్డదిడ్డముగ మాటాడుచున్నావు! నేను నిన్ను పెంచి
నందున తండ్రి ననుచున్నావా?

గీ. తేమరో! నిన్ను పీచుట లెక్కయేమి?

చేర్చి మనలనందఱు సృష్టించినట్టి

బ్రహ్మయే కన్నబిడ్డను భారతిని, ర

రమించె ననిపల్క విసవె యొమించుబోణి.

అంతటివఁ జాపనిచేయుఁగా నునువలన మన కేమిదోషమున్నది?

ప్రమ—(స్వగతము) పాండిత్యము క్రమముగ ముదిరి తలకెక్కుచున్నది.

లోభ—ఏమియాలోచించుచున్నావు? సమృద్ధియైనదా ?

చతు—వాంఛయే లేని, నన్నేల బాధించెదరు?

లోభ—అబ్బ! ఎంతజాతనము చూపుచుంటివి? వాంఛ గీంఛ యని సంస్కృత ముపయోగించుచుంటివే! అంతవాంఛయే లేని దానవైనచో-అదృష్టగుప్తునితో వాగునగున లేమి? అర్ధరాత్రీ మున రాధ్ధౌతసేధ్ధౌతము లేమి? అదృష్టగుప్తుడు నీ కైశ్వర్య వంతుడయ్యెనా! నేను దరిదుగ్గడనైతివా! వాడందగాడయ్యెనా! నే ననాకారినైతివా? వాడు సరసుడయ్యెనా! నేను విరసుడనైతివా? అబ్బ! తనకు వాంఛయేలేదట!

ప్రమ—(కోపముతో తనలో) వీని సరసముమండ! ఇంతకాలమునకు సరస మారంభించి గాఢము. నా కన్నుల యెరుటనే యొకతొత్తు తో సరసమా! పోయి నోటిమీఁదఁ గొట్టుచునా?

చతు—చుహశమా! దిక్కులేని నన్నిట్లెల దుఃఖంపఁజేసెదరు? మీ దారినిపోయి పండుకొనుడు; ఇది చూచిన ప్రమదాదేవి యా గ్రహించును.

లోభ—(వికటముగ నవ్వి) ఏమేమీ! ప్రమదపేరు చెప్పి నన్ను బెడఁచుచుంటివా? ఆ వెట్టిభ్రాంతి మానుము. అదిగాక, దిక్కులేని దానవను దుఃఖమా నీకు? ఆదుఃఖ మదృష్టగుప్తుఁ డిట్లు విడిచి పోయెననియేనా? నే నఱుగుచునులే-నాదగ్గఱ లేనిపోని బెట్టు సరులు చేసితివా నిన్నిప్పుడే బలవంతముగఁ గ్కాగలించుకొందును. (కొంగలంపఁబోవును.)

చతు—(పెద్దగా నాకొందించుచు) హా! దైవమా! నన్నిప్పుడెవ్వరు రక్షింతురు!

ప్రమ—(ప్రవేశించి విడదీసి) ఏమీ యర్థరాత్రిమున నీ గంధగోళము! మీరిద్దఱు నిచ్చట సరసములు ప్రారంభించినారా? ఆహాహా! ఎంతయందముగ నున్నది! సిగ్గులేని మొగమునకు నవ్వే సింగారమట! ఈతాగ్గుడు- ఈ సరసము- ఏడ్చినట్లున్నది; పూర్తిగ తాగిపోతులలో జేరినట్లేనా, యింకేమైన సంశయమున్నదా! చచ్చినట్లు పోయి పండుకొనక నికను నిలువబడి యుంటివా! నీ రావుబహదూరుప్రయోజకము నిట్లు వెలిగించుచుంటివా! జ్ఞాపిహీనుడా!

గీ. మూత్రమునకన్న దుర్గంధపూరితమయి
డాయగ నసహ్య మైనసారాయి ద్రావి
నడికిరేయిని శృంగారనాటకంబు
లాడుచుంటివ! నీబుద్ధి పాడుగాను.

లోభ—(భయముతో తడబడుచు) కాదు-కాదు-నా-నా మాటవిను.
ప్రమ—ఛీ! దుర్గంధపూర్ణమైన నీ నోరింక నాకడ విప్పకు. పోయి పండుకొనకుంటివా చూడు- నే నేమిచేసెదనో- నీతిబాహ్యుడా! కులభివృద్ధుడా! తిరిగి ప్రత్యుత్తరము లిచ్చుచుంటివా? పొమ్మిచ్చుటనుండి.

లోభ—(నిష్క్రమించుచు)

ప్రమ—ఏమే నడిరేయి మేలుకొని నీవు చేయుచున్న దిదియా! దుర్మార్గురాలా! త్రాచుపాము నొడిలో జేర్చినట్లు నిన్నింట జేర్చు నింతంత చరిత్రములకు గార్హమైతివా?

చతు—అమ్మా! నాదోష మేమియును లేదు. నేను రాట్టమును దిగిప్పుచుండగా—

ప్రమ—నా కందఱిచరిత్రలును దెలియును. పద సిగ్గడికి-నాకెదురాడకుము.
(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

ఆ లీ బా బా
అను

అ దృష్ట విజయము.

తృ తీ యాంకము.

ప్రథమరంగము:—ర జపేధి.

[విచారముతో నదృష్టగుఱుఁడు ప్రవేశించును.]

(అనుబంధము. 5.)

అదృష్ట—అకటకటా! దరిద్ర మెంతవారి నైన తృణశ్రీయముగఁ బరిగణింపఁ జేయును గదా! మానవులకు మరణముఃఖమునకన్న నధికమైన దీదరిద్రదుఃఖమే.

సీ. బహుకళానిధి బృహస్పతివంటివాఁడైన
బంధురమూర్ఖరూపము ధరించు

ధరణిలో నధికసౌందర్యవంతుం డైన

గడు ననాకారి యై కానుపించు

సుజ్ఞానయక్తుఁడౌ ప్రజ్ఞాన్వితుం డైన

జడుఁడౌ నకత్తునిసరణిఁ దోచు

ప్రధితానమానశూరాగ్రేసరుం డైన

దగనిదుర్బలునిచందము వహించు

బాంధవసమూహ మొత్తేని పృబలియున్న
క్లితినహాయవిహీనుని గతిని చాల్చు
హీనగతు లొసంగుడరిద్ర) మంతవారి
నంతజేయకు విధిలేమి నీళ్ళరాజ్ఞ.

ఇప్పటికి మూడుదినంబులనుండియు నా కాహారములేదు ; వస్త్రములు
కడు మలినంబులై యసహ్యములుగ నున్నవి. ఎప్పుడు నొకరిని
దేహి యని యర్థించినవాడను గాను. ఏమిచేయునును? అన్నిటి
కన్న నధికమగు నీయాకలిబాధ నెవ్వరికిఁ జెప్పుకొందును ?

ఉ. అకలిబాధచేత సగమై; కడుజీర్ణకుచేలయుక్తశో

కాకుండేహవల్లి పరు లంటఁగ రా కసహ్యపూర్ణమై

న్యాయకులమా మనం బలమి భస్మమొనర్చు విషాదవహ్ని భీ

మాకృతితోఁ జెలంగ నకటా! యెటు లొర్తు దరిద్ర)మఃఖముకా.

పూవులమ్మినచోట కట్టె నమ్మినచందమున, నీపురమున నే నెఱింగిన
వారియెదుట నీదరిద్ర) మచుభవించుచు జీవించుటకన్న మరణం
చుటయే శ్రేయము. కావున, నీపురమును వదలి మఱియొక
చోటికిఁ బోవును. ఈశ్వరుడే సదా నాకు సంరక్షకుడు.

ఉ. పివరమేళ! యోవరద! యోవరమాత్మ! జగన్ని యామకా!

నీపదము ల్నిరంతరము నమ్మిభజించిన చాసుడం గదా!

నాహు నింతతామసమునం జరియింపఁగ నేటి కయ్య! సం

తాపితథ క్తలోభయదారణ! కారణకారణా! హరీ!!

(అనుబంధము 6.)

[రామలాలు పోవేళించును.]

రామ—నాయనా! అదృష్టగుప్తా! నన్నెఱుంగుచువా! నేను రామలా

లనుపేరుగల మారువాడిని. నీశండికి పాణమిత్తుడను.

అదృష్ట—అయ్యో! నీసన్మరము! నేను మిమ్మెఱుంగనా!

రామ—నీయన్న దుర్గాధ్యక్షుడై నీ కొనరించిన యన్యాయమును వింటిని. ఇప్పుడే యాతనిం దలవాచునట్లు దూషించి వచ్చితిని. నీ వాతనివై వ్యాజ్యము వేసినచో నీకు రావలసిన సగపాలు నీకు వచ్చునే; ఇట్లే చేసితివి!

అద్భ—అర్యా! నేను కోర్టుకెక్క ననువ్రతముఁ గలవాఁడ నని తమ రెఱుంగరా!—

రామ—అట్లయిన నిప్పుడు నీప్రయత్న మేమి ?

అద్భ—ఏమున్నది ! ఈపురమును వదలి మఱియొకచోటి కరుగ ప్రయత్నమున నున్నాఁడను.

రామ—అచ్చటి ప్రయత్నము?

అద్భ—పరమేశ్వరునిచే భారము!

రామ—నీవట్టి నిరాధారప్రయత్నముం జేయవద్దు. ఈస్థలమును విడువవద్దు.

అద్భ—అర్యా ! ఎఱిగినవారి యెదుట హైన్య మనుభవించుట కష్టము గాదా!

రామ—వెఱ్ఱివాఁడా ! హైన్య మేల ననుభవించుట ? పరదేశమున నున్నాఁడని నీ వనుకొనిన పరమేశ్వరుడు నీ కిచ్చటచూ ర్చిము లేఁడా? నామాట వినుము; నీతండ్రి నాకు ప్రాణ మిత్తుఁడు; నే నీయూరు వచ్చిన ప్రారంభదినములలోన నా కపరిమితసహాయముం జేసియున్నాఁడు. కావున నాతనికి నేను ఋణగ్రస్తుఁడనై యుంటిని. ఆఋణము నిప్పుడు నీకు తీర్చుకొందును. నేను నీ కైవసవందలరూప్యముల సిచ్చెదను. దీనిని నీవు పెట్టుబడిగ నీవద్ద నుంచుకొమ్ము. ఇప్పుడు మనదేశ ముం దంతట లబ్ధీసాహెబులు తంగెడుచెక్క లేలచెక్క వర్తకమును విరిచిగా చేయుచున్నారు. వారితోడ నీకు గుత్త మొంట

లాడి వ్యవహారము కట్టడిట్టము చేసెదను. అందు నీకు విశేషము లాభింపఁగలదు. మా యిల్లొకటి కాలిగా నున్నది. వస్త్రతము నీ వందుండవచ్చును.

అదృ—అయ్యా! మీయుపకారభారము నాకు భరింపరానంతయైనది. నా కీధనము, మీ రూరక యీయనక్కఱలేదు. కృమముగ నేను తీర్చుకొందును.

రామ—నీకు సావకాశమున్నచో—తీర్చవచ్చును; లేకున్నను నిన్నిది బాధించునది గాదు.

అదృ—ఇందువలన నా యన్నతో మీకు విరోధము కలునేమోకదా!

రామ—అతఁడు గావుబహద్దరనియు, కౌన్సిలుమెంబరనియా నీకు భీతి? అతఁడు నన్నేమిచేయఁగలఁడు.

అదృ—ఏమిచేయఁగలఁడు? ఏమిస్కంటాక్కునో యధికముచేయింపఁబ్రయత్నింపవచ్చును. వీరి ప్రయోజకత్వము లింతేకదా!

సీ. మీవార్డులో రోడ్లు లేవు సర్వరముగ

వేయింతునని కడు వేడి వేడి

పైపు లింటింటిలోపల మీకు వేయింతు

నంచు నావదమాట లాడి యాడి

గుడ్డిలాంటిరు లేల గొప్ప గ్యాస్ లైటుల

నలకొల్పెద నటంచు బలికి కలికి

దరఖాస్తుపై మీకు స్థలము లిప్పింపఁగా

జేసెదనని నచ్చు జెప్పి చెప్పి

జనుల నమ్మించి వోట్లను సంగ్రహించి

పదవి లభింపఁగ వెనుకటి బ్రదుకు మఱచి

తన విరోధికి నపకారమును దలంతు

నిపుడు కౌన్సిలర్లందు ననేకమంది.

రాము—నీవట్లు తలంచుచున్నావు గాని, ఉపకారము చేయుటకు నీ రెంతసమర్థులో యపకారము చేయుటకునయిత మంతే సమర్థులు. కుర్చీలపై నిండుగాఁ గూర్చుండి పృథివీస్థానమునకు గంగి రెడ్లవలె తమ సమ్మతిఁ దెల్పుటే నీ రచట చేయు నుద్యోగము- ఈమాటల కేమి మనము పోదము రమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయరంగము:—పాపికొండలలోని యొక ప్రదేశము.

[అదృష్టగుప్తుఁడు వేసడములతో ప్రవేశము.]

అదృ—అహాహా! ఏమి యీ పాపికొండల సౌందర్యము ! ఆధృదేశమున కలంకారముగ ప్రదేశము గదా యిది. పుణ్యాత్మఁడగు రామలాలు ననుగ్రహమున రేలతంకేడుచెక్కలం గొట్టించు ప్రయత్నంబునఁ గ్రమంబుగ నీపాపికొండలకు వచ్చిన కారణమున నాకు పరమపావని యగు-గోదావరీనదిని దర్శించుభాగ్య మబ్బినది.

సీ. నాసికాక్షేత్రవిభాసితగోముఖం

బలయుఖమండలం బై తెలిర్ప,

దుమ్మగూడెమ్మునందున నానకట్టయే

కంతాభరణ మయి కాంతిమీఱ,

ధవశేష్వరమ్మునందలి బంధనమ్ము న

త్కటిబంధసూత్ర మై తనరుచుండ,

సప్తగోదావరీసలిలప్రవాహంబు

చీరకుచ్చ శృనుచెల్లపుమిగులఁ,

గూర్చునాసిక భద్రాద్రి కోటిలింగ

పుణ్యదేశంబులను తీరములను గల్గి

పతిని రక్షాకరుని జేర సతిరయమునఁ .

బ్రీతి స్రవియించు గోదావరీమతల్లి.

(అనుబంధము 7)

కోయలు దూరంబున చెక్కును సిద్ధపఱచుచున్నారు. ఈ వేసడంబులతోడ వారు వచ్చునందాక నే నింజే యుండెదను.

[తెలలో నశ్వధ్వని]

అద్ద—(ఆశ్చర్యముతో) ఏమిది? ఇచ్చట నశ్వరింఖానినాదము వినంబడుచున్నది! ఒకరిదిగా వినంబడదు. పలువు రశ్వంబులపై వచ్చుట కేమికారణమో— రాజభటుల యలికిడి యీప్రాంతంబులందుండదుగదా! భయంకరం బగుసీయరణ్యమున సంచరించు వీరు చోరులై యుండదుగదా! సరే! ఎందులకైన మంచిది. ఈసమీపమునందలి తింతిణి వృక్షము నారోహించి జరుగఁగల చర్యలం గనిపెట్టెదను.

(చింతచెట్టుపై కెక్కును.)

[మైరావణునితో 40 దొంగలు ప్రవేశింతురు]

(అనుబంధము 8)

మైరా—పరిజనులారా! మీరు లోకబంధయు—విచ్చలవిడిగా దోచి తెచ్చిన యనంతధనసముదాయంబులను గుహంతరంబునం దుంపుడు—జయ తిలోత్తమా (గుహబద్ధులుకాగా దొంగలు ధనమును లోపల నుంచినట్లురు.)

మైరా—సెబాన్! తెంకలారా! మీ ధైర్యసాహసంబుల కమందానం దగులు నందితిని. మీ కేయేపట్ల నేయేవిధంబులుగ, ధనసంగ్రహంబు గావించితిరో వివరింపుడు.

1 దొంగ—సామీ! నాపలుకులినండి; మనూల్లోవున్న పెద్దమారువోడి యింటికెల్లి మొద్దునిద్దర పాద్యేవాడిమీద మత్తుమందు జల్లి

నేతికందొచ్చిన రూపాయలు లచ్చలకు లచ్చలు తెచ్చేసినాను
రేడా!

మైరా—సెబాస్! నీసాహసము మెచ్చుచుగినది; రే! రెండవదొంగ!
నీసంపాదన మేమిరా?

2 దొంగ—బాబూ! నే నిలాగంటలాగంటి కన్నా లొడిసేవాణ్ణి గా
నండిబాబు! దొంగతనాలు కన్నా లొడవడం పిరికినాగూళ్ళు
చేసేపనులండి-మత్తుమందులు-గిత్తుమందులు నాకునుక్కె-మరు-
యేళానంటే బందిపోటయ్యాలి.

ఆ. కన్న మొడుసుకన్న గనము దోపిడిసేత
యాలికన్న సాని యమితగొప్ప
చవటకల్లుకన్న చారాయయే పెద్ద
యిచవదాభిరామ యిచనకర్త.

అన్నాడండి మాతాతగరు.

1 దొంగ--ఏడిచినారు లేరా-నువ్వు-మితాతాను-ఏటిరాబందిపోటులో
నున్నాడి పసండు; మొద్దునాగుండి మీదబడి పొడుతైపు యద
వనాయాలా! ఆడు నీకన్న మొద్దైతే పీనుగైపోవంటా.

2 దొంగ—పోడంటా మరీ నీయంటి యదనన్న రెడవ—

మైరా—ఓరీ! మీ కీయనవసరవాగ్నివాద మేల? రెండవదొంగ! నీ
బందిపోటేమో చెళ్ళము.

2 దొంగ—బాబూ! ఏటిసెప్పను? పెద్దమెకం బాటకాడ పెనుమట్టి
కొటారికొమ్మక్క సూతునుగందా-నాసామిరంగా-నాసామిరం
గా-దూరాన గనకడ్డవండి పెద్దినెట్టి పెద్దగుట్టు--ఆటానూ అజీ
నూ-చూసేటప్పటికి మారాజా! యాడికాడేమన్న లేకపోతాదా
అని దురిచినేసి సావుకారుని సెట్టుకొందికిరానిచ్చి-గుబాలునను
కొమ్మకొమ్మ-జలజల జలనాడించి దుబుక్కున పెద్దసెట్టిమీద

మాకి పీకెట్టుకొని, నులిమేసి-కింధబడేసి-జీరుపు రెండువక్క-
లనున్న రూపాయలసూచులు దోచుకొ నొకటేపరు గొకటే
పరుగు బాబూ.—

మైరా—ధిధిధి! చోరుడా! నీపరాక్రమము ప్రశంసనీయము. రే!
మూడవదొంగ! నీవృత్తాంతమేమి?

3 దొంగ—బాబూ! సెవ్విగిను-యిన్నవించుకుంటారు. రాసారింటో
రాతిరి పెళ్ళిబాబూ-నీనుగొప్పరిబట్ట లేనుకొని-నాటకంలో
మీసాలుబెట్టుకొని పెళ్ళింటికి నుట్టాన్నని పేరెట్టుకొనెళ్ళాను
బాబూ! పెళ్ళికూతురు మేనమామనన్నాను బాబూ! ఇంట్లో
మల్లెపూవంటి పక్కే-శారు సామీ—సాదే! పెళ్ళికూతు ర్నుగ
లన్నీ సంచుగాలో పెట్టేశారుబాబూ—అద్దరాతి రద్దరాతిరే
సంచుగాసంచుగా లేవదీశాను బాబూ !

మైరా—నీశక్తికి సంతము మెచ్చినాము నాల్గవదొంగ! నీప్రతాప
మేమి?

4 దొంగ—బాబూ! మేమైదుగురమెళ్లి భాగోతం గట్టామండి-ఊళ్ళో
వోళ్ళోతా బాగోతం-వూపుంటే ముళ్ళన్న పూడిచేసు కొచ్చా
మండి

మైరా—సరి-మీరురు తగిన వారే-మీమీ పరాక్రమములద్భుతములు
గానున్నవి. ఇక విజయలసిన పనిలేదు. మిత్రులారా! మీరిట్లే
దినదినము నేమిటక-నప్రమత్తులై-దేశ దేశంబునుండిరిగి-యపా
రిమైన ధనము నార్జింపవలెను. మీరించుకైన నశ్రద్ధవహింప
రాదు; దురాత్ములు రాజభటులు మీవెనుక నున్నను లేకు
న్నను నేదా యున్నటులే తలంచి-యెప్పుటికప్పుడు-శత్రువులకు
దొరకకుండ పాటిపోవుటకు దగిన స్థితిలో నుండవలెను. ఎన్న
డును మీపై సతరుల కనుమానము గల్గించకొనకుడు. మీరు

కత్తువులకు కట్టువధుట్ట కనువగు నల్పచిహ్నములను వేనిని
గాని వదలవలయు.

సీ. మూర్ఖుల క్షణములో మోసిగింపగఁజాలు

జై రాగి వేషము బృడయవలయు

గుడ్డివారలలీల కుంటివారలలీలఁ

దిగి రహస్యముల్ దెలియవలయు

కగటి వేషములందు భాగవతములందుఁ

గూడి లోకులను లోఁగొనఁగవలయు

తీరైన దర్వాజా ఫకీరు వేషములతో

దొరలయంతిపురంబుఁ జొరఁగవలయు

మెలఁగి పురపాలకులతోడఁ జెలిమిచేసి

వారియుక్తికిఁ బ్రతియుక్తిఁ బన్నవలయు

దొంగమాటల కన్నుల దుమ్ముఁగొట్టి

ప్రజలధనమును తస్కరింపఁగవలయు.

అందఱు—చిత్తము- చిత్తము- స్వామీ- చిత్తము.

మైరా—సరే! ఇంక మనము మనపనులపైఁ బోదము రండు.

(అనుబంధము 8)

(అందఱు సమ్మిమితురు)

[అదృష్టగుప్తుడు చెట్టుపైచుండి దిగివచ్చి]

అదృష్ట—(అటునిటుఁజూచి) భయములేదు—చోరు లతిదూర మరిగిరి.

అబ్బబ్బ! చెట్టుపై నున్నంతసేపును నేదొంగకన్ను నాపైఁ బడునో
యెవ్వఁడు తనకృపాణమున నన్ను కఱియైన నెగజేయునో యని
ప్రాణములు బిగఁబట్టుకొని యుంటినిగాదా! ఈచోరులందఱు
నంతెంతధనమును తస్కరించి, యీగుహలోలమున భద్రపఱచు
చున్నారు. ఈకవాటమాను మానవులు తెఱచుటకు దుస్సాధ్య

మైనవని. ఇది భూతసంబంధ మగుగుహ కాని సామాన్య
మైనదిగాదు. ఓరా! ఎంతచిత్తము!

సీ. అల నరిందమబాటు నగచాట్లఁ జెట్టిన

చోరు పూల్స హెబుపేరు వింటి!

నారీపికాచియై నరహంత యగుజమీ

లియ యనునామ మాలించినాడ!

చిత్తంబుగా నోట్లు సృష్టించినట్టి కా

లూరాయి యనువాని పేరు వింటి!

ఫాన్సుదేశపు ఘోరహింసాస్వరూపుఁ డా

మైకేయ రనువాని మాట వింటి!

బహుచతురు లైన రేచుక్క పగటిచుక్క

లనెడువారల చరితంబు వినినవాడఁ

గాని, యింతటిచోరశిఖామణిని, గ

నగవిసగ లేదు; మయు నబ్బ యగునె యితఁడు.

దేశంబునం దెల్లయెడల దొంగతనములు జరుగుచున్నవనియు నసహ

వాదు లిందులకుఁ గారణమనియు నుర్వార్తలు పబ్బలిన

దీచోరులమూలముననే యని తోచుచున్నది. ఆచోరుఁడు

“జయ్ తిలోత్తమా” యనిపలుకుటచేతగదా యీకవాటము

— నేను నటులే పలికిచూచెదఁ గాక! జయ్ తిలో

త్తమా!

(గుహబద్ధలయి ధన్యు కనబడును)

(అనుబంధము 9)

ఆహ! నాకన్నులకు భ్రమకలిగినా? నేను స్వప్నావస్థయం దుంటినా?

జాగ్రదవస్థయం దుంటినా! ఏమియుం దోచుటలేదు.

గీ. రాజితము లైన నవరత్న రానులిన్వి,
యరయ బహుభార్పదములు రూప్యంబు లిన్వి,
రజిత హేమ భూషణసహస్రంబు లిన్వి,
ధనదునవనిధు లమరె నీతావునందె.

ఈధనమంతయుం గొంపార్జనముగదా! ఇట్టిప్రదేశంబుల నిలచుటయుం
బాపమని పెద్దలు చెప్పుదురు. ఈధనము నిందే వదలి చనియె
దనా! కాదు- కాదు- ఈచోరులమూలమున, సజ్జనుల కనేకుల
కిప్పుడు దుష్కీర్తి రానున్నది. కావున నీధనముం గొనిపోయి
పుణ్యమార్గమున వ్రయమగు నట్లొనరించి యీచోరుల గుట్టు
బట్టబయలు గావించి మట్టుబెట్టవలయును. చెక్క మోసికొని
పోవు మా వేసడంబులు గలవుగదా! వానిపై నెరులెఱుంగకుండ
నడుగున నీసంచులు వైచి వైన చెక్కతోగప్పి గృహంబుఁ
జేర్చెదఁ గాక.

(ధనమును సంగ్రహించుచుండ

తెర వ్రాలును.)

ఇది తృతీయాంకము.

ఆ లీ బా బా
అను

అ దృష్ట వి జ య ము.

చ తు ర్థాం క ము.

ప్రథమరంగము.

లోభగుప్తు మండిరము.

[ప్రవచన, లోభగుప్తులు ప్రవేశింతురు.]

ప్రము—నే నారాధించినను తాగియు మానరు గదా!

లోభ—అబ్బబ్బ! మరల నారాధించితివా!

ప్రము—గుక్కున నిల్లంతయు దుర్గంధముతో నిండిపోవుచుండగా

నెట్లారాధింపకుండును. తాగి డారాధనైవరతుచిత పలు

పురిలోన మీకు రవంత శాసనమైన నున్న దేమో కనిపెట్టితిరా?

సీ. ప్రేమతో బెద్ద లార్జించినద్రవ్య ము

ర్థాశేమైనను గానరాదు నేడు

ప్రియవస్తువులచేత బెందినకుట్టి దే

హంపుచుదము సన్ననయ్యె నేడు

సాటివారలలోన పరిసమానంబుగ

దల యెత్తుధైర్యంబు దరలె నేడు

మంచిచెడ్డల విమర్శించంగఁ దగుబుద్ధి

సామర్థ్య మంతయు సమసే నేడు

త్రాగుటకు ధనమంతయుఁ దగులఁబెట్టి

బయట నింటను పరిహాసపాత్రు లగుచు

మిగిలినధనంబుసమస్తము మిగిలివైచి

కడకు భిక్షుటనము నేమిఁ దలంచినారె

కొన్నివాళ్లు త్రాగినజాడయైన వా కెఱుకలేకుండఁ ద్రాగినపూట యి

టికేరాకుండ దాని కేదియో కల్లకారణ మొకటికల్పించి దిన

ములు గడిపితిరి. కృమముగ నింత తెలిసి కొంపలోననే

త్రాగు డారంభించినారేమి?

లోభ—ఇంక దొంగతనమువలన నేమి లాభమున్నది ? నీ కెట్లును

తెలియ నే తెలిసినది గాదా!

ప్రమ—ఏప్పినట్లేమున్నదిజవాబు—అదేమియమృతమా-ఔషధమా!

దానినిరోతలేకుండ, నసహ్యములేకుండ, వాసనలేకుండ, యరు

చియనకుండ—నేమని త్రాగుచున్నారు! ఇంతకన్ననాపు పం

చితము త్రాగరాదా? పుణ్యము వచ్చునట !

లోభ—నీ యల్లరివలన నిషామృతము దిగిపోయినది. ఇతఁ బరుండ

రాదా! చాలరాత్రీ యైవది గదా !

ప్రమ—నాయల్లరి కేమిగాని, మీ రిట్లు సంపాదనలేకుండ సారాయి

యే మోక్షసాధనమని యెన్నివాళ్లు కొంప గుల్లచేయుచు

గూర్చుండఁదలంచినారు ? (అనుబంధము. 10)

లోభ—ఇకను! నాల్గుదినములు తాళుము; తిరిగి వర్తక మెట్లుసాగిం

తునో చూడుము.

ప్రమ—ఇంకను మీకు వర్తకముచేయుటకు బుద్ధి స్వాస్థ్యమునం

దున్నదా?

లోభ—తుదసారి యొక వారము పిదములు త్రాగి యింక త్రాగుదు
మాని వేయుదును.

ప్రమ—అట్టి మనోదార్థము మీకుఁ గలదా!

లోభ—ఏల కలుగవ?

ప్రమ—ఏనచో— నేటినుండియే త్రాగుదు నేల మానివేయలేదు?

లోభ—ఒక్కచూడుగ మానివేయుట కష్టము గాదా!

ప్రమ—అప్పుడు చూత్రము కష్టము గాదా?

లోభ—అబ్బ! నా కిప్పు డేమియుఁ దోఁపకున్నది. రేపు నీపశ్చలకన్ని
టికిని సమాధానములు చెప్పెదనులే!

ప్రమ—మితమ్ముఁ డవృద్ధుఁడవును మన యింటినుండి వెడలిపోయిన
తరువాత సంతయదృష్టవంతు డయ్యెనో చూచితిరా!—గోకు
లాష్టమినాఁడు గోవులపంచకు గతిలేనివాఁడు వట్టిరోజుననే
పట్టుశాలువ తలకుఁ జుట్టినాఁడు. ఒంటిపూటుతిండితో నొడలి
సౌష్ఠవము లగ్గినవాఁడు కలహాసముతో కలకలలాడుచున్నాఁడు.
పిల్లికి పిడుచ వేయుటకైన కొంపలో లేక బెంగటిలువాఁడు
పెద్ద ధనపుమూట లభించినచోదమున తాండవము లాడుచు
న్నాఁడు—అతనిసొగతియేదియోచూచి తద్దనలాభరహస్యము
నెఱిగి యట్లాచరింపుఁడు.

లోభ—అబ్బ! వాఁ డిప్పుడతవాడయ్యెనా?

ప్రమ—ఎచ్చటనో యాతని కొకధనపుపాతు దొఱకినదని చిన్నవదం
తిగానున్నది. మీ రేవియో నాలుగుమందిమూట లాడినచో
నారహస్యము వెల్లడించును. మీరు తప్పక రే పాతనివద్ద కేగి
యారహస్యము నెఱింగిరండు.

లోభ—తప్పక వెళ్లెదను.

పృమ—నేను మరల రేపు జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చెదను. రండు చాల పొద్దు
బోయినది.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వి తీ య ర ం గ ము.

[అదృష్టగుప్తుని మందిరము.]

[అదృష్టగుప్తుఁ డొంటరిగ పోవేసించును.]

అదృష్ట—అహా! పరమేశ్వరుని చిద్విలాస మెంత వర్ణనీయము!

నీ సర్వసర్వంసహచక్రివర్తులు భిక్ష

మో యని గుమ్మాల మొరలువెట్ట

సంకరజన్మలౌ చండాలురకు పూజ్య

రాజ్యాధికారకౌరవము గల్గ

కరమహావీర్య! పాపాత్ములగు దుష్ట

దనుజులకొఁగి శ్మశ్రి బెనఁగులాడ

కది వేపుంకుఁ బరివృత లైనకులటలు

శ్రీరంగనీతులఁ చెప్పచుండ

దివ్యమానులు చెరిల బాధింపఁబడఁగ

దొంగలై రాగులే జగద్గురులు గాఁగ

బానిసకు బానిసీడవై కరమపురుష!

చోద్యముగ లోక మెటు దిక్ష్పచుంటివయ్య.

[తెరలో]

అయ్యా! తమయన్నగారు వచ్చి వేదియున్నారు.

అదృష్ట—శీఘ్రముగ రమ్మనము. (స్వగతము) ఏమి యిబ్బవరీతము !

[లోభగుప్తుఁడు పోవేసించును.]

లోభ—తమ్ముడా! అదృష్టగుప్తా! క్షేమమా!

అదృ—అఁ! నీయనుగ్రహమున నిట్లు జేచుముగ నుంటిని.

లోభ—

ఉ. తమ్ముడా! యెన్ని నాశ్శకు, ముదంబున నిన్దననయ్యెనయ్య! ఖే
దమ్ము తొలంగ బాంధవమతమ్ము జెలంగె మధీయమా విరో
ధమ్ము దలంచి చింతిల కెదం, గతచింతను వీడుమయ్య; కా
లమ్మపుడట్లు వక్రమయి లాతియొనర్చె నహోదరత్వముకా.

అదృ—సోదరా! గతజలసేతుబంధన మేల? మీరు తొలుత నిం దాసీ
నులుగండు; సావకాశముగ మాటలాడుకొందము.

లోభ—(కూరుచుండును)

(సేవకుఁడొకఁడు ఫలాహారముల తెచ్చిపెట్టును.)

లోభ—అయ్యయ్యా! ఇప్పుడే కడుపునిండ తినివచ్చితిని. ఇప్పు డివి
యన్నియు నేల?

అదృ—(నవ్వుచు) అన్నయ్యా! ఇది వృధనసంపాదితముగాని మన
పితార్జితము కాదు. నీవు నాకు దాయభాగముగా నిచ్చినది
గాదు. సంశయంపక నాయానందముకొఱకైన కొన్ని ఫలా
హారములను భుజింపక తప్పదు.

లోభ—నిన్ను చిన్నబుచ్చునేల? అటులనే కానిమ్మా (తిరుచు నలువం
కలఁజూచి) తమ్ముడా! నీవు దాయభాగ మిచ్చినవి కావని
నన్నెత్తిపాడిచితివి. ఈ నీయైశ్వర్యము నెదుట నాసిరి యెంత?
అందు నీకు రాగలభాగ్య మెంత?

అదృ—అన్నయ్యా! లోకుల పెట్టియేకాని- ఎవరి యదృష్టము నెవ్వరు
మార్చగలరు?

గీ. మహిగతాగత నిఖలకర్మంబులకును

ప్రజలు కర్తలమని గర్వపడుట తప్పు;

శరము చాపము క్తంబైన, శక్తియెల్ల
నవల నిలచినమనుజుని దగును గాదె?

లోభ—(తనలో) ఈతఁ డన్యపదేశవాక్పయోగం బొనరించి నన్ను
నెప్పించుచున్నాడు. కానిమ్ము. ఇప్పు డీతనితో నయవాక్యము
లాడుటయే సర్వోత్తమము!— (ప్రకాశము) తమ్ముడా!
ఆవేశావిశేషమట్టిది. కానిచో చిన్ననాటనుండియు పెంచి పెద్ద
జేసి నీవై నీగనైన వ్రాలనీయకున్న నేను, నిన్ను ట్లన్యాయ
ముగ తూలనాడి గృహత్యాగిని చేయుచునా? అప్పుడుగా కెప్పు
డైన నట్లుగావించి యుంటినా! అయినను పెద్దవాడనగు నా
తప్పులు నీవు మన్నింపవలయును.

అద్వ—సోదరా! ఎంతమాటనాడితిరి! విమ్ము నేను తూలనాడుటకు
మీరు గావించిన దేమున్నది? శుభముగాని యశుభముగాని
మనకు మానవులు గావించలేరని కదా నే నిప్పుడు వచించితిని.

లోభ—తమ్ముడా! దానిని పోనిమ్ము. కాని నీచరిత్రము వా కీనమచు
మహాద్భుతమై తోచుచున్నది. పాత్రయెల్లు వదలి భవభాగణ
మున నివసించుచుంటివి! కట్టెల బేరము వదలి కాసుల బేరము
చేయుచుంటివి! ఇది నీ స్వార్థితమేనా?

అద్వ—అన్నా! స్వార్థితముగాక పరాధిత మెట్లబ్బుననుకొంటివి? న
న్నే సంపన్నుడను దత్తమైన చేసికొనలేదే?

లోభ—వేటుమార్గములచే పరాధితము స్వాధీనము కాగూడదా?

అద్వ—కాక-నేను దొంగిలించితి ననుకొంటివా?

గీ. దొంగతనము లైన దొరతనంబు లైన

కాసు గలుగువాఁడు కృమ్ముకొనును;

నిధి యద్వైతమునను నిటుపేదవానికి

దొఱికినంత వాని దొంగ యండు.

లోభ—అటులైన సీతేదైన పెన్నిధి దొంగకా యేమి ?

అదృ—దొంగతనమాత్రమేమి?—దరిమ్రుడ నగునాపట్ల పది దొంగ
తనమేయగురాదా!—చిక్కు లేకపోవుటకు శ్రీమంతుడను కాను
గదా!

లోభ—దానికేమి?— పృజలు న్యాయార్జితము లనుకొనుచున్న వేవి
దొంగతనములు కావో చెప్పుము—

సీ. ఊత్రంబుపేర రాజ్యము లాక్రిమించిన
ధాతీశులది దొంగతనము గాదె !

మంత్రాల నరచేత వైకుంఠమును జూపు
నవనీనురులది చౌర్యంబు గాదె!

వర్తకులనంగఁ బ్రవర్తించువారి న
ధనసంగ్రహము దొంగతనము గాదె!

ప్రీతర్ల మని డబ్బు కూడ బెట్టినవారి
ఘనతయంతయు దొంగతనము గాదె!

చౌర్యరహితమావృత్తి యీజగతి లేకు
దొంగతనమే తాత్పర్యములొంగ మగును;
అవని యాశాపూర్ణ మియాశయాను,
గర్భితములు చౌర్యాసత్వకృతములు.

కావున నిందులకు మనము చింతింపవలసిన పనిలేదు.

అదృ—అన్నయ్యా! అట్లెప్పురికినా రనుకొనుట సహజమే గాని,
యొకరిలోపలుల నెన్నుటయును లోకు లసమానపాండితీ
మండితులు కావున వెలుపలనివచ్చినది.

సీ. సాంధ్యకాలమున విశ్వస్తారతుడు పవల
కాంతలపై తిట్టుకవిధ లల్లు

అసహాయవాది యై యార్భట మొనరించు
 వాడు కేలను కల్లుపాక దూఱు
 ధర్మపీఠమున జూదరుల శిక్షించిన
 వాడు మేజిడిపేక లాడుచుండు
 సత్యబోధను పాఠశాలలం దొనరించు
 నొజ్జ లస్మతం బాడు నువిదతోడ

గీ. రంగమున ధర్మరాజపాత్రంబు దాల్చి
 కాలిచెప్పలకొఱకు నాగ్రిహము దాల్చు
 సర్వధర్మాచరణపూర్వనిర్వహుండు
 జరులలో నుండఁబోవఁ డీశ్వరుండు దక్క.

లోభ—కావున నీధనము నీకెట్లు లభించిన సరే—పరమేశ్వరదత్త
 మగుదానిని నీ వనుభవించితివి కావున దోషము లేదు. నా
 కొకింత తద్వృత్తాంతము నెఱిగింతువేని విని యూర కానందిం
 చెదను.

అదృష్ట—అన్నయ్యా! ఎట్లు వచ్చిననేమి? దొంగతనమో దొరతనమో—
 సీతమ్మని యభ్యుదయము గదా నీవు కోరునది?—చాలును.
 ఇంతటితో నావ్రతంబు కట్టిపెట్టము. సోదరా! చతురక్షేమమే
 గదా!—

లోభ—(తనలో) నీ డెందును లోబడకయున్నాడు. చతురయాశఁ
 జూపి యీరహస్యమును వెడలఁగిక్కించెదఁగాక! (ప్రకాశ
 ముగా) తమ్ముడా! చెప్పమఱచితిని. చతుర నీకొఱ కెంతయో
 బెంగగొనియున్నది. నాపై నీకు కొంచె ముగ్రిహ మున్నను—
 ఆబాలిక నీపేరుము నందఁదగినది గదా! దానికొఱకైన మా
 యింటి కొకమారు రాఁగూడదా?

అదృష్ట—అన్నా! వెనుక నీవు నన్ను తన్నిన పదతాదన మింకను స్మృతి

యం దున్నది. నేను మఱితుననుకొంటివా ? అయినను “పితృ సమోజ్యేష్ఠ” యను శృతి ననుసేరింపవలయును గదా! నీవు వలచినకాంతను వలచితినేని నాకన్నులు పోవును గదా !

లోభ—తమ్ముడా ! గతకృత్యము లన్నియు స్వప్నప్రాయములుగ మఱువవలయు నని నిన్నుఁ బ్రార్థించియుంటి నే! తిరిగి వాని నేల మరల మరల వచించి నన్ను వంచుటఁ దలపోసెదవు ? నీమన సింతకఠినమా? ఆచతుర పెద్దవాడఁ నగునాతోడ నేమి సుఖం పఁగలదు ? అది యెన్నటికైన నీధనమే కాని నాది గాదు. ఆ నాఁడు దుర్విధిపరిపాకమున నీతోడ నే నెట్లుకలహించితి నో, అట్లే—చతురయందు నీకుఁగల పృణయమునునయిత మాటంక కఱచితిని గాని వేఱుకాదు. దినము లొక్కతీరుగ నుంచునవి కావు. మనస్సు లొక్క భావమునందు నిలుకడఁ గాంచునవిగావు. ఆదినములు పోయినవి. వానితోపాటు నీదరిద్రదేవతయు నా యిల్లు వదలిపోయినప్పుడే వదలిపోయినది. ఇప్పుడు నీసోదరుని దయజూడుము. నాయుంటికి రమ్ము చతురతో నానంద ముగ మాటలాడుము. నీ కభ్యంతరమేమి? నాయిల్లు నీదికాదా! నాధనము నీదికాదా! ఏకగర్భజనితుల మైన మనలోమనకు భేద మేమున్నది ?

చ. అనుజుడనైన నాపయిన నాగ్రహ మూనకుమయ్య, నాపయిం గనికర మింత మానినను; కంజదళాయత చారులోచనన్
ఘనకుచయుగ్మ నాచతురఁ గాంచుటకైనను మద్భ్రహంతరం బున కరుదెంచుమయ్య; మన ముండటివైరిము విస్మరింపఁగన్.

అదృ—(తనలో) ఎంతయైన నీతఁడు సోదరుఁడుగదా! అదిగాక గర్వ భావవర్జితుడై నాతోడ నతిదీనంబుగ భాషింపుచున్నవాఁడు. ఏకారణముననో యొకింత పొరపుగల్గినమాత్రమున నన్నిహిత

రక్తబంధువులఁ గాదనవచ్చునా? తెగినదాకఁ ద్రంపుటఁ ర్వవ్యము
గాదు. అదిగాక నీతనితో నీసమయమున విరోధపడిరినా—
యికఁ చతుర నా కెన్నటికి లభింపదు. కావున నీతని కోరికఁ
దీర్చుటయే మంచిది. (ప్రకాశముగా) బంధువాత్సల్య పరిపూర్ణ
మహోదరా ! సహోదరా !

గీ. తండ్రివైనను నీవె; సోదరుడవైన
నీవె కా కన్యబంధవు లేరి నాకు ?
ఇంతలోన క్షమాపణ మేలనయ్యె,
నేను నీదాసుడను గాన మానసియ !

లోభ—సోదరా ! నీబంధువాత్సల్యమును నే నెఱుంగనా ! నన్నొక్క
మారు కొఁగలించుకొని నాయలమటఁ దీర్చుము

అద్భ—(కొఁగలించుకొనును.)

లోభ—అద్భుతగుస్తా ! ఇప్పుడుగదా నాసోదరుడ వైతివి? నే నేల
నీయైక్వర్యాగమనకారణముం బ్రీతిచిత్తో యిప్పుడు వినుము.

గీ. సత్వరము లభించిన నీను సంపదలకు
సంశయించుచు నుండిరి జనులు నిన్ను
దష్టజననిందలకుచోటు దొలగ, నే య
శాయను నురాక గాపాడవలదె చెప్పుమ !

[తెరలో]

బాబూ ! అన్నగారికిని, తమకును భోజనము సిద్ధమయినది.

అద్భ—అన్నా ! నాధనలాభవృత్తాంతమంతయుఁ దమకు భోజనసమ
యమున నెఱింగించెదను రిందు.

లోభ—అట్లే కానిమ్ము.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

3 వ రంగము.

[కరటకుడు దమనకుడు పృవేశము.]

కర—దమనకా! వంగలేనివాడు దొంగలలో గలసెనన్నట్లు—పనిపాటలు చేతగాక బుడిపొటుతన మారంభించితివటరా! నీలాడుతెగ-
నిన్న బీడీయక్కకు గతిలేనివాడ వీడినమున బిళ్ళకుసుముల వంటి పదిరూపాయలను దెచ్చితివి!—మన యదృష్టకపురి యై శ్వర్యదేవత నిన్నేమైన పూనినదా యేమి?—

దమ—అదృష్టదేవత యేమో కాని—అమృతవారుమాత్రము పూని నదిరా.

కర—అదియేమి ?—

దమ—నిన్న రాత్రి నిద్రపట్టక తిన్నగా బయలుదేరి పాములపుట్టవీధిని సోమాలమ్మ గుడివద్ద జాతరజరుగుచుండగా చూతమని వెళ్ళితిని. ఇదివఱకు నాకు కొంచెము ఏదోసంబంధ మున్నదొకతె శివముపట్టి వేపనుండలు చేతబట్టుకొని యూగుచున్నది.

కర—అబ్బా! నిజముగా దానికి శివము పూనినదటరా !

దమ—అబ్బే! శివమూలేడు—శివమూలేడు. నన్ను జనములోనుంచి యెప్పుడు చూచినదో మెల్లగా కన్నుగిలిపి—అట్టె-అట్టె-అడుచు నాదగ్గఱకువచ్చి, వేపనారతో కట్టి పసపురాచిన తాళు దీసి కొని ఛెళ్ళున నావీపుపై నొక్కటి తగులఁచినది ఆదెబ్బతో నా కొడలు తెలియకుండ విఱచుకొని పడుచుండగా నా కమ్మ వారుపూనిన దని భ్రమపడికాబోయిను పదిమంది నన్ను బట్టుకొని వీరణములు, డప్పులు, చెవులు చిల్లులుపడ ఛమ ఛమ ఛమ వాయించిరి. నాకు తెలివి వచ్చిరాకముందే యింకొకడు బుడ్డెనుసారా తెచ్చి నా నోటబోసెను. దానితో నాకును అమృతా రావేశమై పోయినది. అప్పుడు నావలపు

గతై వచ్చి నాభుజములపై చేయివైచి యభేచ్ఛగా నాట్య
మాడసాగినది. అబ్బబ్బ!-ఆసౌఖ్య మేమిసౌఖ్య మనుకొన్నావు? -
మా కూరిపోడుగునా గుగ్గిలాలపొగలే! ఎక్కడజూచిన
న్నానలే! ఎవరినిజూచిన కానుకలిచ్చేవారే! ఆసంద్య దాని
మెడలోనున్న పుస్తకబొండును నేను తెంపుకొన్నది కూడ నది
మాడలేదు. అదిగో ఆ బావతు రూపములివి!—

కర—సెబాస్రా! దమనకా! మంచిపని చేసితివి.

దమ—సరే కాని- నీవదాటున నన్నచూట నా కుపదేశ ప్రాయముగా
నున్నది సుమా!

కర—ఏమాట?

దమ—వంగలేనివాడు దొంగలలో కలసె నన్నచూటయే! ఈలోభ
గుప్తునిదగ్గర పాడుకొలుపు మన కెన్నాళ్ళురా! జీతమైనచుసరిగా
నిచ్చినపాపమున బోడు- సరిగదా, తిట్లు, కొట్లు తప్పటలేదు.

కర—అట్లయిన నిప్పు, డేదొంగలలో కలియ దలచితివి?

దమ—ఈచుట్టుప్రక్కల నేదో దొంగలగుంపు తిరుగుచున్న దని
కొంచెముగా నాకు తెలిసినది. అందు చేరినచో నా కేమైన
లాభింపగలదేమో యని యున్నది. పిల్లా మేక లేనేలేదు- సరే
కదా, కల్లునీళ్ళకైనా కానిడబ్బు లేని గతియేమిరా?—

కర—ఐనను, నీవంత తొందరపడకు. అమ్మగారు నాతో నొకమాట
నేడు పొరబాటున నోరుజారినది.

దమ—మనకు లాభించునదేనా?

కర—జరిగినచో లాభించునేమో యనియే తోచుచున్నది. ఐనను
నా కావృత్తాంతమేమో పూర్ణముగా తెలియలేదు. ఎక్కడ
నో సంచుకొలది నేడు ధనము దొరకుననియు, దానికొకకు
బాబుగారు వెళ్ళెదరనియు ప్రవృత్తి చెప్పినది.

దమ—ఐన మన కేమిలాభము! ఇదివఱ కీతడు సంచలకొలదిగ గణింప

లేదా—గణించిన మనయెడిలో పడెనా!—

కర—అదికాదు. ఇది గణించకుండ వచ్చునది మనకు బహుమానములు దొరుకును.

దమ—పచ్చియమేధ్యమును ఇను పరమధండాలుడురా!—

ప్రమద—(ప్రవేశించి) కరటక దమనకులారా !! ఇంక నిచ్చట నేమి చేయుచుంటిరి? ఇంటిలో నెంతవనియున్నది !

దమ—ఏమిచేయమమ్మా! కానిలేక కడుపు కాలుచున్నది. క్రిందట మూడు నెలలజీత మీయలేదని ఒకరితో నొకరము చెప్పకొని ఏడ్చుచున్నాము.

ప్రమ—దమనకా! విచారింపకుము. నేడే మీకు బహుమానములు కూడ దొరుకును.

దమ—ఎవ్వడు?—చచ్చిన తరువాత?

ప్రమ—ఆ!—ఎవరు చచ్చి తరువాతరా ! తులువా!—

దమ—మే నూకలిచే చచ్చినతరువాతవా యని యనుచున్నానమ్మా ! ఒకరినేల యందును ? బాబుగారి నామాట యనిన నాజుట్టు పింక యూడు నని యెఱుగనటమ్మా !

కర—ఛీ ! ఛీ ! అసందర్భపుమాట లాడెదవేమి? రా ! రా!

(నిష్క్రమింతురు)

ప్రమ—ఆహా! అదృష్టగుప్తుని ధనంహస్యము నెఱింగి నానాథుని నైత మోగుచాకడకు కట్టెను గాడిదెలు నిచ్చి పంపగా నీతులు వదనునకుఁ డిట్లు విరసొక్తు లాడెనేమి ? ఊ! వీనికి విచారమేల? ఆహా! ఇంక నే నెంతో భాగ్యశాలిని గావచ్చునుకదా ! అదృష్టగుప్తునికొఱకును, ఆదొంగలకొఱకును దమ్మిడికాను మిగులనిత్తునా !

(నిష్క్రమించును.)

4 వ రంగము:—మైరావణుని గుహ.

మైరా—

(అనుబంధము 8)

పరివారములారా! నేడు మన కత్యంతప్రియకరమగు నమా
వాన్య. దురాత్ముడగు సూర్యుడు పశ్చిమై లంబునఁ గ్రుంకు
చున్నవాడు. మనలఁ గన్నతల్లివలె- గాఢాంధకారము దిశా
ముఖములందు సాంద్రముగ గ్రుంకుకొనుచున్నది. మన పంచ
కల్యాణులల్ల వే-మెడలు క్రింది ప్రియాణంబుల కాయత్తంబు
లగుచున్నవి. హెచ్చరిక! హెచ్చరిక! కాళీమాత కరుణారసము
మనపైఁ బ్రవహించుచుండ- భీతి రవంతైన లేక నప్రమత్తులై
కార్యంబుదెసవారలు గావలయును. మీ కరవాలంబులు-
సమయమొదవిన- మానవరక్తపానంబున కుమ్మక్తంబులై
యుండునుగాదా! మీ స్వేచ్ఛావిహారంబుల కీరాతియే పరమా
వధి. ఈరేయి మీ సోదారంబుల నాటకవలదిన దుండగిండ
నెవ్వరినైన సరియే-ప్రాణంబులతో నుండనీయకుండు. మీశత్రు
పులికొఱకు కాలయమ్మండే తన యమపురకవాటంబులను
స్వేచ్ఛగాఁ దెరిచి ముచినాను. ఈ యమ్మపతినిధి యపర
మైరావణుఁ డీమైరావణుడు మీ కాఙ్గి యిచ్చుచున్నవాడు.

సీ. పదనుకత్తులతోడ నెదురైన పగతుర

నభయతఁ జీల్చి చెండాడవలయు

బాటసారులపైన బడి కాలుసేతులఁ

గట్టి కన్నుల మమ్ము గొట్టవలయు

పారుషంబును జంపు పాపభీతిని దోలి

కడుసాహసం బెదఁ గాంచవలయు

తనరురాత్రించరత్వంబు సార్థకముగా

భయదస్వరూపులై పోవలయు

ఎవడు మన కీడు జగముల నెం దటంచు

కాలునబ్బకైనను బామ్మ గట్టవలయు

రుధిరమే పానకంబుగఁ గోలవలయు

నిలను మైరావణునిపేరు నిలువవలయు

దొంగలు—జయ్—కాళీమాతకు జయ్.

మైరా—పరివారములారా ! ఇదే మీకరవాలంబులను వైకెత్తి కాళీ
మాత నొక్కమాగు స్తోత్రముజేసి బయలుదేఱుడు. మహిషా
సురమారణప్రతాపశాలినియు, ప్రచండభైరవస్వరూపిణియు,
రుధిరాస్వాదనప్రమత్తయు నగు కాత్యాయనీదేవియే మనకా
ర్యంబులకు మార్గదర్శిని, ఏదీ!—కంఠములెత్తి మరియొకమారు
కాళీస్తోత్రము చేయుడు.

అంద—జయ్—కాళీమాతకు జయ్.

(అనుబంధము 8)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

[లోభగుప్తుఁడు ప్రవేశము.]

లోభ—ఆహా ! ప్రమాదమునుండి భగవదనుగ్రహమున బయలుపడి
తిని. ఆచోరులు తమ యశ్వంబుల నెక్కి యాదారిగా నరిగిరి.
నేను వీరి దృష్టిపథంబునం బడియుండిన న న్నివటకే రెండు
తున్నలు జేసియుందురు. ఔరా ! వీరి మొగంబుల నొత్తైన
శాంతరసము బొడకట్టదే ! పెద్దపులిగుహయందుఁ జిక్కిన
మేకిచందంబున నే నీగుహజేరి నిష్కారణమరణాబుపాలు గా
వలసివచ్చునేమో!—ఆ ! అటులేలజరుగును. ధనము లభించిన
యంతనే మరలివత్తునుగదా ! ఆ ! మఱిది—నాతమ్ముఁడు వచిం
చిన దదేమిమాట ?—బలోత్తమా !—కాదుకాదు. చలోత్తమా !
అదియునుగాదు. ఖలోత్తమా !—కాదు. ఆ-స్మృతికి వచ్చినది.

తిలోత్తమ “జయ్ తిలోత్తమ” యని పల్కుటతోడనే యీ కవాటంబులు విడిపోవుననిగదా నాతమ్ముడు చెప్పెను. నేనటులేలచేయకూడదు. (దగ్గర కేగి) ఓహో! చలోత్త-కాదు-కాదు-జయ్ తిలోత్తమా!

(గుహ తెలువబడును.)

తోథ—భరి! భరి! తమ్ముడా! తమ్ముడా! అదృష్టగుప్తా! నీకు చిరాయుష్యము గలుగుగాక! నీనోట నమృతము వర్షించుగాక! ఓవెట్టిలోథగుప్తా! కరమాత్ముడు నీ కీమహాధనః ధుల జూప గా—సిచ్చట నింక మొద్దువలె నిలువబడియుంటివేమి! వహ్వా! వహ్వా! చతురా! నీపాటవండినదే! ఇంక నీవిక్కుడు నన్నేల వరింపవో చూచెద. ధనలక్ష్మికి వాపై నంతయనుగ్రహము గల్గినది. ఓహో! నేనిదియంతయు ననుభవించుట కీశ్వరుడు చిరాయుష్య మిచ్చెనో-లేదో- నాకిది ఒక వేళ కలకాదుగదా! (చేయి కిఱచుకొని) కాదుకాదు. ఇది నిక్కువమే! కలగాదు. హాయి. హాయి. నాకన్న లింతధనము నెప్పుడైన జూచెనా? ధననా-ధనము- ధనమేప్రాణము. ప్రాణము బోయిన బోవు గాక! ధనము పోవచ్చునా?

(లోపలకుఁ బోవును. తలుపు మూయఁబడును.)

[దొంగలతో మైరావణుడు పునేళము.]

(అనుబంధము 8)

మైరా—(గాడిదలను జూచి) రే! ఏమందభాగ్యుడు నాకటకుకత్తికి బలిగాదలంచి నాగుహచెంగట నడుగుపెట్టినాడు. హూం-ఎవడు భయములేక- పెద్దపులి మీసములతో నుయ్యెలలూగ నెంచినవాడు- బుసలుకొట్టు పాముల నాలుకలచెంతఁజేరి యే అదృష్టహీనుడు తిద్దరళాగ్ని జ్వాలలయందు భస్మీభూతము గాదలంచినవాడు?

1 దొంగ—మహాపాపభూ ! ఏమిది ? జగజంత్రును మీపరివారములుండగా- మీకాగ్రహంబు గల్పించిన పాపాత్ములెవ్వరు ?

2 దొంగ—మైరావణసార్వభౌమా ! ఇంతదనుక నానందముతో నుంటిరే ! ఇప్పుడు మీహృదయంబున నీనూతనోత్పాతంబు నుద్భవించఁజేసిన ఘోరకార్య మేమి ? తత్కార్యంబునకు హేతు భూతుడగు పాతకుని బరిమార్చి వానిశిరంబును మీపాదముల నుంతుము.

మైరా—చీ ! చీ ! దివాంధములారా ! కన్నులు మూసికొనియుంటిరా ? శరీరములు మఱచి యుంటిరా ?-బుద్ధి లేని మిమ్మెవ్వఁడో టక్కరి మోసపుచ్చి- యీప్రాంతంబులఁ దిరుగుచు మనగుట్టు వెలి బెట్టఁదలంచిన ముఠిపట్టక నెఱుంగక నన్ను పశ్చింపుచుంటిరా ! మందబుద్ధులై మిమ్మెఱుఁచేసినను బాపములేదు. ఆవేసడంబులు మీకన్నుల కగుపడలేదా ?- గుహముఖమువఱకు గనపడుచున్న యాకొత్తయడుగుల జాడ కొత్తచారివని తెలిసికొనలేకుంటిరా !-ఆపాపి యెవ్వఁడో గుఱ్ఱింది కనిపెట్టి నాకడ మంపలేని మీప్రాణంబులను బామువారని యెఱుఁగుడు.

(అనుబంధము 11)

మైరా—చాలు చాలు-తోలుత మీరుదెచ్చినవెల్ల గుహంతరమున డించిరంబు- పదపడి కర్తవ్య మాలోచితము. “జయ్ తిలోత్తమ”

అంద—(గుహ తెరువబడగా లోకలికరిగి లోభగుప్తు పట్టితెత్తురు)

(అనుబంధము 12)

మైరా—రే ! కపటక్రియాచరణ ! నెవ్వఁడవునీవు ? నిర్భయముగా నింఁచునొచ్చుటకు నీకంతసాహసము. ఇది జగత్పసిద్ధుడగు

మైరావణుని గుహయని యెఱుగవటరా? టక్కరీ! మిక్కిలి
యగు ధంబు దక్కునని భీతిలేక—ప్రాణములపై నాశలేక—
నీకాబ్బిచ్చు వరచేతఁ బట్టుకొంటివేమి? నీపేగులుతోడి రాలు
గొట్టెదను. నీనోరు పెకలించి నారసంబును గుచ్చెద-నీవెచ్చని
నెత్తురుతో కాళీసూత్ర నభిషేకించెద—గడగడవణకును మొఱ
డువలె నిలిచెదవేమి? మాగుట్టు వెలిబెట్టి బట్టబడులుజేయ
సనుకట్టిన కట్టడివైన నిన్ను బట్టిచాలార్చెద. నీశరీరంబును రెండు
చీలికలుజేసి యీగుహకు తోరముగట్టెద- ఎవ్వడవునీవు?

లోభ—(భయముతో) మనుమమ మహా-ప్రభూ! రరరరరక్షింప
వలెను.

మైరా—రే! చెడటి! పిఱికిపందా! (కాలితోఁదన్ని) ఎవడవునీవు?
నీకు మాయిక్కువ మెఱింగించిన చండాలుడెవడు? మీరింక
నెందఱుగలరు? ఎడవడ నణకెదవేమి? చెప్పెదవా—చంప
వలయునా? ఇదిగో కరవాలము!

లోభ—(భయముతో) రరరరరరరక్షింపుము—రరరరరరరక్షింపుము.

మైరా—(కాలితోఁదన్ని) చీ!-వీనినోట మాటయే వెలువడుటలేదు.
భీతిచే వీనిప్రాణము లిదివఱకే సగముపోయివని యెవరు వీనిని
వదలిన నపాయముగలదు చోరులారా! వీనిని నిలుపున కత్తి
తో రెండుతున్నలుగా ఖండించివేసి మన దుర్గముదుర్గంబున
వ్రేలాడదీయుము. కావుకావుమని మూకలుగట్టి కాసులు వీని
మాంసముం బొడుచుకొని రక్తంబుపీల్చి సుఖించుచుండు !

(అందఱునుకలసి లోభగుఱ్ఱు చాపుచును)

(తెర వ్రాలును.)

ఇది చతుర్థాంకము.

అలీబాబా

అను

అదృష్టవిజయము.

పంచమాంశము.

[కరటకుడు సారాబుడ్డితో ప్రవేశము.]

కర—దీని తల్లినిగదరగ! ఈతకల్లగతు యీతకల్లుగామరా నాసామి
రంగా! దొర్లు- గూరాజులు- గొప్పరు- సమబుకున్నోరు-
గరాణావోరు- నిసికెట్లంటా- ముసికీలుంట- పెరిపెచ్చెన్లంట- యేతు
టో తాగుతారుగాని- మారాజు- ఈతకల్లుమజా దేనికీలేను.
సాకబారైనా- మైమెత్తింది యిసిరిసిరి కొట్టేసింది; కిందేడు
లోకాలు మీదేడులోకాలు రప్పన బుసికోపులాగ గాలిలో
అడిపోయినాయి—దొర్లు భూమి తిరుగుచూందని తాగినప్పుడు
కనిపెట్టేశాన బాబూ! అడికి భూమొక్కటే తిరిగిందిగాని
యీతకల్లు పట్టుమీద నా కిల్లా-వాకిలీ-కలిగివుంటా గిర గిర
గిర గిర గిర తిరిగిపోతుంది నాసామీ!.....బాబూ-
తాగుతానని నవ్వండి తాగనో శృంగారములేదు—

పాట. ధన్యాసి—అది.

తాగని వాడెవ్వడురా యోకా!

తాగిదు దోపిందేమిటిరా! తా||

అదృష్టవిజయము.

తెల్లవారగ నె నల్లమందు లేకున్న వానిపోలికను ।
 చల్లగ నహోటలలోనదూరి నవనాగరికముగా కాఫీనీశ్వరు॥తా॥
 డేటుపావలా యయినను దానిని పాటింపక మదిలోన ।
 నీటుగకల్లీ బిగించి యాపయి మేటి, సిజర సిగ రెట్టు ముక్కను॥తా॥
 ఘోర్పులేదనుచు సణుగుచు గొణుగుచు గ్లాసులోన పోయింది ।
 అందులోన నై సురువై యించి-యందమైనసోడా లిది నేడులు॥తా॥
 తాగి గుటకేదియి దొరకనకృదును తాగి గుడుగురచేదెవ్వడురా ।
 వేగంబుగ దాహంబును పప్పును బాగుగ చెందెను మంచి నీళ్ల
 యిన॥ తా॥

[ప్రమద ప్రవేశము.]

ప్రమ—ప్రాణేశ్వరుఁడరిగి యేడుదినములైనది మరలిగాని కారణము
 తెలియదయ్యె ; నోటనన్న సమంగళముగాని- యాచోరుల
 గుహయందు మంత్రావిధముగా జరిగిన నేమిగతి? చీ! చీ! నేనెంత
 మాట తలచితిని? లెక్కలేని ధనసంచయంబులం దెచ్చుచు
 దొంగసొమ్మగుటచేత, నింటికిఁ దెచ్చుటకు భయపడుచు మఱా
 క్కచో దాయఁ బ్రయత్నించుచుండెనో-కాక సంచలభించిన
 మఱిసంచయంబులను మార్చి ధనముగా మెరర్పఁ దిగుగుచుండె
 నో! ఏదియెట్లులై ననీవిషయమున మెలకువగ నుండుటయే మంచిది.
 ఏమోకాని యెంతసరిపుచ్చుకొంద మనుకొన్నను నాచిత్రము
 కీమనే శంకించుచున్నది. కరటకుఁడేడి? కరటకా! కరటకా!!

కర—(తూగుచు) ఏటిబాబూ! తాగితే-నే నా భీష్మడబ్బెట్టితాగేనా!
 ఏలంజకొడుకు నాకిచ్చాడేటి?

ప్రమ—(తనలో) ఈనీచుడు తలముస్కలగునట్లు తోగియున్నవాడౌ
 నోరువిప్పిన పాడుకంపు గొట్టుచున్నది! (ప్రకాశముగా) ఓరీ!
 కరటకా! కరటకా!

కర—(తూగుచు) ఎవళ్ళురా? వాకు సిరె)త్తిపోయిందంటే నూను కోండామరి!

ప్రమ—(కాలిపోదన్ని) చీ! దురాత్మా! కన్నులు విప్పిచూడు.

కర—(భయముతో) బాబూ-బాబూ- తాగలేదు బాబూ- వొల్ల మా లిసో శృబద్దాలాజే శారు- నామీద.

ప్రమ—చీ! తాగివున్నావంటను నూని వేయుము. నీయజమానియేడి?

కర—యిసికీతాగి యింగిలీషుక్లబ్బులో తూగుతున్నాడేమీ—

ప్రమ—చీ! తులవా! అసందర్భప్రలాపము లాడకుము.

కర—(తనలో గొణుగుకొనుచు) అచందర్భమేంటి బాబూ- బాబూగారు చుక్కెనుకోట మబద్దమేంటి? నేనుగాదు బాబూ బట్ట సాటు నట్టుకోని బుడ్లకు బుడ్లు తెచ్చేసేవోణ్ణి—

ప్రమ—చీ! నిన్నుచూచిన నాయుడలు మందుచున్నది. ఇక్కడినుండి నీవు శీఘ్రముగ నావలకుఁబొమ్ము.

కర—అంటే ఇంకా బాబూ- తాగినోడితో మనకేంమాటలు.

(ఁప్రవ్రమించును.)

ప్రమ—అహాహా! ధర్మప్రాణసంజేహభావవ్యాధియు ప్రాణానిలం బులంబట్టి పాలానర్పుచున్నది. కల్లోలసాగరంబువలె మనంబు తోఁబించుచున్నది. నాధున కేచియో కీడు మూడినదలయే నా నిశ్చయము! ఏమిచేయుచును? ఎవ్వరి నేమందును?

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—అమ్మా! మీరు చెప్పినప్రకారము పూలనూలలు కట్టితిని; గండముతీసి సిద్ధముచేసితిని.

ప్రమ—ఓసీ! పాపాత్మురాలా! నానాధుఁ డీదినమున ధనముతోవచ్చు నని సంబరపడి -పూలనూలలుగట్టి- గండము తీయవలసినదని చెప్పితిని. ఎంతయేప్పుడు పూవులుగ్రుచ్చితివో-నీయునురు రగిరి

నాథుడు రానేలేదు. నీదృష్టి తగిలిన వచ్చుచెట్టును ననుభవించి పోవనుండగా - మనుష్యుల లెక్కయేమి? మహామారివి-
మాయి-టజేతివి! — అదృష్టగుప్తులతో నైనలేదిపోవయితివేమే
రాకాసీ!

చతు—నేనేమిచేసితినిని నన్ను నీవిట్లు నిందించుచుంటివి? ఎన్ని తిట్టి
నను ఎన్నికొట్టినను నాథుస్వభావము కావున నీచెప్పుచేతలలో
నున్నందులకా నా కీమాటలు- పోటులు- తప్పుకుండుట? ఇం
కెన్నాళ్ళు నేను సహింపగలను?

ప్రమ—సహింపలేక చేయగలిగినదేమి? నిన్ను చిన్నతనమున నాదిక పెం
చిన దెందుల కనుకొంటివి?

చతు—నావలన చాకిరి చేయించుకొనుటకు—నాసపర్యం నందు
టకు—అంతేకాని, కొట్టుటకు తిట్టుటకా?

ప్రమ—నిన్నుకొట్టవలెనా—కోయవలెనా! ఏమిచేసిన పాపమున్నది?

చతు—నేను చేసినపాపముమూలమేమున్నది!

ప్రమ—అ! పాపమేలేదా! నాచెప్పుచేతలలోనుండి, నాగీచినగీత
దాటక, నాయమగులకు మడుగులొత్తుచుండిన నాపతిని పాప
జేసి నామాట వివకుండ జేసినది నీవుకాదా! నామొగముకొంచె
ము చాటయిన చాలునని గుసగుస లాడుచున్నది నీవుకాదా!
ప్రాణేశ్వరుడని నేను చెప్పుకొనుటకునైనను చిన్నతనమగునట్లు
నాకు లజ్జగలిగించినది నీవుకాదా! చీ-మర్మతీ! ఏమిచేసితినిని
నంగనాచివలె కలికదవేమి?

చతు—శ్రీరామ రామ—నేనాయన నన్నజైన నోరెత్తి పిలిచితివా?
తల్లీ! యింత యన్యాయము నీకు తగదునుమా!

ప్రమ—ఏమీ! అన్యాయమటే బానిసా! (కొట్టుచున్నది)

(అనుబంధము 13)

చతు—అహాహా! ఇప్పు డెవ్వరితో మొఱపెట్టుకొందును? నాకెవ్వరు తోడునీడ ఎవ్వరు? ఓజగదీశ్వరా! విశ్వమంతయు నిండియుంటి వని ప్రతీతిగల నీ వెచ్చటనున్నావు! ఉన్నచో నా మొఱపీవేల నాలింపకున్నావు? ఆలించిన నేల పాలింపవు? పాలించిన పాప మని తలంచితివా? సర్వభూతసముదవని చెప్పుదురే! నీసమ వర్తిత్వ మిప్పు డెందుదాగినది? ఓదయాగంధీ! బానిసతనమును మాయించి, యానందరాజ్యమును సంస్థాపింపఁ గంకణమును గట్టుకొంటివిగాదా? నీవిప్పు డేకారాగ్రహముల బంధింపఁబడి యుంటివి? ఓమురాసురభంజనా! దాసజనచిత్తరంజనా! నీ విప్పు డేల భేదాభిప్రాయమును వహించితివి? ఓరూపజతమదన మోహనా! నీవు తటస్థుండవై యుండనేల? ఓపరమపదతిలకా! నీవేల నూర్ధ్వలోకంబునకునైత మంటుచున్న మావంటి బాని సల దీనాలాపంబులను విని నివారింపఁ దలంపవు? అహా! ఎవ్వరితో మొఱపెట్టిన నేమిలాభము! పరమేశ్వరుడే విధిబద్ధు డైయున్నప్పుడు పాలించువా రెవ్వరు? మానవుల కేకర్మాను భవము, ఈదార్జన్యపాలనము, ఈనిరంకుశాధికారము—విధి పరిపాకకాలంబునఁగదా తప్పవలయు? అంతదనుక నెవ్వ రేమనుకొన్నను లాభము లేదు. (ప్రకాశము) అమ్మా! నా ప్రారబ్ధమునకు నిన్ననవలసినదేమి?

ప్రమ—ఆ ప్రారబ్ధము నీ శాస్త్రధికారమునగాని తీరదు.

చతు—అమ్మా! అటులే కావచ్చును, కాని యాశుభకాల మెప్పుడో కదా! •

ప్రమ—కాదగిన యనుభవ మంతయు నైనపిదపకదా! నీ కా యదృష్టము

[అద్భుతగుప్తుడు పోవేళించును.]

అద్భ—వదినా! అన్నగారింకను రాలేదా?

పృమ—నాయనా! అద్భుతగుప్తా!- వచ్చితివా!- ఇటు కూర్చుండుము.

ఇప్పుడు నీకొఱకే కబురంపవలయునని యుంటిని.

అద్భ—వదినా! కూర్చుండుటకు తగినసావకాశము లేదు. తొలుత

అన్నగారి వృత్తాంతమేమో చెప్పుము.

పృమ—ఏమిచెప్పుదును నాయనా! ఇంక నే వచ్చెదరో, ఇంక నేవచ్చెదరో

యని రాత్రియెల్ల వేచి పోజాగరిము చేసి వేసరితిని. ఇప్పటి

వఱకు వారిజాడయే లేదు. ఆపదేశ మంతటిదూరమున నున్న

దాయేమి?

అద్భ—ఏమి? ఇప్పటివఱ కింటికి రాలేలేదా? అట్లయిన నేదియో

మహాపాయమే సంభవించినదని తలంపవలసి యున్నది.

పృమ—ఆ-ఆ-నానాధున కపాయము గలిగియుండునా! అద్భుతగుప్తా!

ఇప్పు డేమిసాధనము? ఆచోరులు నానాధుని వధించిరనియే

తలంతువా?

అద్భ—వధించిరో సాధించిరో- ఇప్పు డేది ర్థయింతమన్నను ఏలులేదు.

మీ రల్లరిచేయవలదు. మనమిపు డంతమెలకువతో మెలగిన

సంత శ్రేయము. నీభర్త తమ్ముడని నన్ను కనికరింపక నైశ్వర్య

మందంబున నింటినుండి వెంటించినను రక్తసంబంధవాత్సల్యము

నన్ను వదలఁ జాలదు. కష్టకాలంబున నేను మిమ్ముఁ గాపాడక

తప్పుదు. మీరు కలవరమను మనంబుననే దిగమింగి యుండ

వలయును గాని గంద్రగోళ మొనరింపకుండు.

పృమ—అయ్యో-అయ్యో-నా కిందేది ఢిక్క? నాధుడు మొన్నటి

యదయునుననే లేచి యీపాడు చతుర మొగము జూచెనమ్మా!

పాడమండ-దీసి మొగమున నెక్కులు పోయ.

అదృ—ఆ-ఆ-దాని నేల నన్యాయముగా తిట్టెదవమ్మా!

పృమ—ఇంత యన్యాయమున కీముండయే కారణము నాయనా!

చతు—అయ్యో! నేనేమి చేసినది?

అదృ—వదినా! ఈచతుర.....చతురా! నీవు పొమ్ము.

చతు— (నిష్క్రమించును.)

అదృ—ఈచతురను నీ వీసందిగ్ధసహాయమున నీరీతి కారులాడుట పీఠని కారామికి కారణమగును. దానిని నీ వెంతపెంచిననునన్నిహితు రాలు కాదుగదా! మనరహస్యంబుల నన్నిటి నెఱింగిన దీనితో మన కిప్పట్టున చెలిమిశ్రేయంబుగాని-కర్ణంబు కర్తవ్యము గాదు. దీనిని నీవిక నేమియు నాడకుము. తప్పున్నను తగవు పెంచ వలదు. నీవిక లోని కరిగి శాంతదిత్తవై యుండుము. నేను మిగిలినవని చూచుకొందును.

(అనుబంధము 14)

పృమ—నాయనా! అట్లే చేయుదును. ఇంత కన్న నేనుచేయవలసిన దేమున్నది?

(నిష్క్రమించును)

అదృ—చీ! చీ! ధనాశాపిశాచ మెంత చెడ్డది. ఇంకల కేమిచేయ వచ్చును. తిలోత్తమ యనుమాటచుటచి నాయన్న గుహలోన చిక్కుకడి వారిచేతులలో మరణించి యుండునని తోచుచు న్నది. కానిమ్ము. ఏమైనను తడవుచేసిన కార్యముగాదు. తొందర పడవలయును.

(నిష్క్రమించును)

రెండవరంగము.

మైరావణునిగుహ.

[లోభగుప్తునిశవము రెండుతునుకలుగాఁ గట్టఁబడియుండుచు]

మైరా—సరదారులారా! మనరహస్యము నెఱింగి మన ధనమానంబుల నపహరింపఁ దలఁచిన దురాత్ము నీపాతాళగుహముఖంబు నకు వేల్చిరాడదీసితిమిగదా! ఇట్టిదుష్టుల కందఱి కిది ప్రియశ్చిత్త సూచకముగా నుండునుగాక! ఈమైరావణుండు దండిమగల గుండెలఁ దీయు గండరగండండని జగం బెఱుంగుఁగాక! మన గుహమర్మంబుల నింక నెంద టెంద తెఱింగి యుండిరో మనము ప్రియత్నించి యాతులువలంబట్టి పాలార్చి యిటులే యొనర్పవలయు. లేదేనియెంతమోసంబైన నగును.

సీ. మనగుహమర్మంబులను బాడఁగాంచిన

కలుపాత్ములను బాడఁగాంచువఱకు

అత్యంతమాయారహస్యరూపంబుల

వారి యీగడఁ బసివట్టువఱకు

యీరేడుజగముల నెందుదూఱిన వాని

శిరము వేయివృక్కలు సేయువఱకు

దోర్ధర్పమునఁ దునాతున్ములు గావించి

వీడక చీల్చి చెండాడువఱకు

వంచకులనెల్ల రూపుమాయించువరకు

ఘోరవైరాగ్నిశిఖలు చల్లఁకువఱకు

మీర లప్రమత్తతతోడ మెలఁగవలయు

రయమునన్ వాని పాడఁగాంచి రండు పొండు.

(అనుబంధము. 15)

(అందఱు నిష్క్రమింతురు)

[అదృష్టగుప్తుడు ప్రవేశము.]

అదృష్ట—నేను సైతము నీరికంటఁబడిన నిట్లే కుర్మరణముఁగాంచి యుందును. ఇప్పుటికి భయములేదు. నా సోదరుని కళేబరముం గొనిచని యీశముందు మరల నీగుహకు రాకుండఁ గాక! నా సోదరుని కుర్మరణంబు నీకన్నులతోఁ జూచినకొలదియు మనంబంతయు భయాకులమై కంపించుచున్నది. శరీరము జలదరించుచున్నది. ఔరా! పులిసోట కండవలె నే నీ ఘోరరాక్షసుల బారికి జిక్కి యుంటినే; సత్వరం బరుగవలయు. మరల దొంగ లిందు వచ్చిరేని నేను శమనపురంబున ప్రాతకాపు నామఁగదా! ప్రియబంధు వత్సలసమాదరా! సోదరా! ఎంతపాటు దెచ్చికొంటివి? నీవు నాతోడ సకారణబాంధవ్యంబు సలుపుట నీయచాంతరమరణంబునకుఁ గారణంబయ్యెనా! ఐశ్వర్య ముచ్చిన యంతరమున రెండునాల్లైన నీవు నాయుట విందుగుడుచు ప్రాప్తంబు లేక పోయెనుగా—చతురనిచ్చి నీకువివాహంబు సల్పెదనని మొన్న కదా యంటివి! నీవాగ్ధత మంతలో నంతరించెనా! ఏకగర్భజని తులమై— భౌతికసుఖదుఃఖపరంపరలయందు భాగహారులమైన మన కీయెడ బాటు గలిగించి నీకు నూతఁజ్ఞునిడించి యాహత విధి ని న్నపహరించెనా? సుగుణరాశీ! నీగర్భంబున వంశాంకు రంబగు మెక్కకుమారుండైనఁ గలుఁగకపోయెను గదా! “లోభ గుప్తు డనుపేరు నాకు సార్థకమైనది. తమ్ముడా! ఈధనము లభించెనేని యాదుష్కీర్తి బాపుకొందు” నని నీవంటివే! ఇప్పుడు ప్రాణంబులనే బాపుకొంటివిగదా! సోదరా! లోక సామాన్య మరణంబు నందినవాడవేని నీమృతికి దుఃఖించియుండము గాని— ఘోరరాక్షసులనడుమ, కరవాలంబున రెండుతున్నలుగాచీల్చఁ బడి గుహకు వేలొడదీయఁబడి మంటబారు పక్షుల కావారి

మైతివా! హా! ఘోరము ! ఘోరము ! ఈవిచారమును మా
వధూనిక యెట్లుభరించు? నాకెన్నినాళ్ల కీవంత యుంతురెంచు?

[తెరలో చప్పుడగును]

అదృష్ట—ఓహో! కడుమోసము సంఘటిల్లే-ఆచోరు లిందు వచ్చుచున్న
టులున్నారు. శీఘ్రముగా నీతావు వదలి చనవలయును. సోదర
మరణంబునకు దుఖించుట కిది తటిగాదు. ఈశవము నెవ్వరైన
గాంచిరేని గుట్టు బయల్పడును. ఈక శేఖరఖండంబులం గొని
యగ్ని సంస్కారము గావించి కృన్ముకొనవలయును.

(శవఖండములతో నిష్క్రమించుచు.)

[దొంగలతో మైరావణుడు ప్రవేశము]

(అనుబంధము 8)

మైరా—(శవము లేకుండుటజూచి, ఆశ్చర్యపడి) హా! ఏమి యాశ్చర్య
ము. ఇంతటి సాహసం బొనరించిన యాదురాత్ము లింకెంతైనఁ
గావింపఁగలరు. పరివారములారా! ఈదురాత్ముల దురాగతంబు
నా కమితాగ్రహంబు గలిగించుచున్నది. మన మటులరిగి కొన్ని
క్షణంబులైనఁ గాలేను. ఇంతలో నాపాపాత్ములు వచ్చి శవ
ఖండములం గొని చనిరి. వారనతిదూర మురిగియుండుదు.
కావున వెంటబడించి వారిం బరిమార్చవలయు. వారి సహచరులు
మఱి యెందఱుగలరో మన మెఱుంగవలయు. మనగుట్టు బయలు
వడిన రాజదండనంబు నందుమము. మీ మీ చాకచక్యంబులు
మెఱయి కోధతామ్రాక్షులై బయలుదేలును. ఈప్రయత్నం
బున మీప్రాణంబుల కొసింపరాదు. లెండు- ఆరు త్తముగండు-
వారి వెంటబడిపఁ బొండు.

(అనుబంధము 16)

(దొంగలు నిష్క్రమింతురు.)

మైరా—హా! కష్టము, కష్టము.

చ. నలువదిమంది చోరుల యనగ్గళదివ్యపరాక్రమక్రమా'
 విలసనమెల్ల నేటి కొక భీరుని మూలమునక నిరంకుశో
 జ్వలగతి మాని డీలువడి బాహుపరాక్రమ ముజ్జగించి దు
 స్ఫలమును గాంచనయ్యెడి! విచారము దీతెడుదారి యేమొకో?

ఇంకవల కీమైరావణుండు తా నాడినదాట- పాడినదిపాటగా నిరంకుశ
 ప్రతాపంబు చెల్లుబడియగుచుండె!- కుబేరుని ద్రవ్యసంతానం
 బులు నాకు దిగదుడుపులకై నఁ బనికిరావయ్యె—కార్తికేయుని
 ప్రతాపము నాయెదుట రవిదీపన్యాయమయ్యె-జమునిశాసనం
 బు నాయెదుట వ్యతిరేకమయ్యె- విధివాలు నాచే బరిపూర్ణ
 ముగాఁ దుడువబడుచుండె- ఆభగవంతుఁ డెచ్చటనుండెనో నాకు
 తెలియదగనిదయ్యె- ఆహా! ఇప్పుడు నాదుర్గతి కేమందును-
 దీనికేసిదారి? ఏప్రతిక్రియ నాలోచింతును? ఏమిచేయుదును? ఈ
 దుర్మార్గుఁడొకఁడో వదిమందియో తెలియఁబడదయ్యె- ఎవ్వఁ
 డైన వీఁడక్కతమేధావిశారదుఁడనుటకు సందియములేదు. జగ
 చ్చండశాసనుఁడగు మైరావణుని కన్నుగవ్వు టలంతియనియే
 యీతులువ తనమనంబునఁ దలంచెగా?—ధనబోధంబు వహించి
 తస్కరించెబో, నాకు ప్రతిస్పర్ధియై నిలచి నన్ను సాధింప నెం
 చునే? వాని నేల రాచి-కండలు వెదజల్లి—నాపరాభవముం
 దీర్చుకొనకుందునే? ఊహాత్రింబైన నేమటక- నన్ను నీడవలె
 ననుసరించి రక్షించు పరాక్రమశాలురగు నలుబదిమంది మల్లు
 లాప్సలదుని బట్టి పాలార్చి చీల్కలుఁగెల్కలుగాఁ జేయకుం
 దురే? చీ-వీఁడననెంతి? వీనికై ననింతగా సంతాపంబు నందఁ
 జనదు. కలభఁబునట్లు వీని మతోపాగ్నిని వేయింతు—

సీ. భూధరంబులచక్కఁబొంచి పక్కలనిక్కి
 దండిగాఁ దోచుప్రచండు లుండ
 ఒడుపున మెడలందు నురులుదగిల్చి జ
 క్కాడెను పిండారిగండు లుండ
 మారువేసాల నున్నతప్రలాపంబు
 లాడుకత్తెదొంగ లమరియుండ
 తెలాంజనము మేనఁ దాల్చుకన్నపుదొంగ
 లతిసాహసులు నాకు నండఁ గల్గ
 స్వర్గ మర్త్య పాతాళ ప్రపంచములను
 పంచబంగాళముగ వణకించఁ గల్గు
 నధిపు నాచేత కరవాల మమరియుండ
 నడలుజెందఁడ దేవుని యబ్బ యైన.
 (అనుబంధము 17)

(నిష్క్రమించును.)

3 రంగము:—జంబూకుని గృహప్రాంతము.

చతు—(ప్రవేశించి) ఎంత దుర్మార్గుడై చరించినను దిక్కులేని నా
 కిన్ని నాశ్శుచుండియుఁ బ్రభువగు నీలోభగుప్తుని దుర్మరణముం
 దలంచుకొనినకొలఁదియు నాదుఃఖ మాఁగుటలేదు. “పరుల
 కనుమానము గలుగకుండ నీ యరుతుస్కల నొక్కటిగాఁ
 గుట్టించి దహనము గావింపవలయు” నని మాయదృష్టగుప్తుఁడు
 చెప్పినమాట యెంతయు సమంజసముగ నున్నది. ఈవరివరము
 ననే నే నెరింగిన జంబూకనామధేయుం డగు నొక ముసలిదర్జీ
 యుండవలయును. వానికన్నులకు గంఠలుగట్టి కుట్టించి స్వామి
 ఋణముఁ దీర్చుకొందు. ఇచ్చట విశేషకాలము జాగుచేయుట

వలన లాభములేదు. కర్తవ్యము బరికింపవలయు. ఇదే జోబా
కుని యిల్లువలె నున్నది. జంబూకా! జంబూకా!

(లేలుపుతట్టాడు)

[జంబూకుడు ప్రవేశము.]

జంబూ—ఎవరువారు? ఎవరువారు?

చతు—తాతా! ఇటుచూడు. నేను-చతురను.

జంబూ—చతురవా! ఏచతురవే పిల్లా? నాబుద్ధికి జ్ఞానకళ తగ్గి
పోయినది నుమా!

చతు—నేను తాతా! లోభగుప్తునింట నుండుదానను. నీవు నల్లమ్మ
కొడుకు వచ్చువాడవు గాదా!

జంబూ—అవునే! అవునే-చతురా! తెలిసినది. నే నీనడుమ నుక
యేడాదినుండియు యిల్లువదలి రాలేక- పొరుగింటి శరభన్నదు
మందు తెప్పించుకొనుచున్నానులే!

చతు—అవును. తాతా! అందులకే- బహుదీనములయ్యె-చూచి పోవల
యునని వచ్చితిని.

జంబూ—అబ్బా! ఎంతబాంకితివే- నీయిల్లు నేలగట్ట!-నీ వెక్కడ?
శ్రీమంతుల యింటిబిడ్డవు. నేను దరిమ్రోడను. నాయుంటికి నీ
పూరక చూడవత్తువా? నేనేమి లోకజ్ఞానము లేనివాడ నను
కొంటివ-టే! ఏదో పని యుండియే వచ్చితివి చెప్ప-చెప్ప-నా
ప్రాణము విసిగించక నీవు వచ్చినపని యేదో తెమల్చు.

చతు—తాతా! పనిలేక రాలేదుగాని- నీలాభసప్తము లెట్లున్నవి; పని
బాగుగా సాగుచున్నదా?

జంబూ—లాభసప్తముల కేమిలే!-నా యొక్కపాట్ల పూడకపోవునా?!

చతురా! నీయజమానుడు బాగున్నాడా?

చతు—అటు లడిగితివేమి?—

జంబూ—అదికాదు. మగవాడుండగా నీవు వచ్చితివేమని సంశయ పడితిని.

చతు—జంబూకా! మగవా రున్నచూర్రేమిది? నేను చేయునది వారింటి బానిసతనము గాని ప్రభుత్వము కాదుగదా! సరికాని—
తాతా! మాలో భగవంతుడు నీకిది పంపినాడు చూడు.

జంబూ—అ! అ! ఏమే చతురా! నాదృష్టి సరిగా కనపడుట లేదేమో! ఇది నిజముగా నూఱురూపాయల కాగితమేనా?—

చతు—సంశయము లేకుండ—ఇది నీకు మాయయ్య బహుమానముగఁ బంపినాడు.

జంబూ—అకారణముగ నే! అబద్ధము కాదుగదా! అబ్బే!—మొదలే లోభగవంతుడు, ఆతఁడేల పంపును? ఎందులకే నాతో పరిహాసము చతురా!—

చతు—పరిహాసముకాదు తాతా! నీతోడూ

జంబూ—అనిజమేనఁటే! భరిభరి! చతురా! మీ లోభగవంతునకు నూరేండ్లు నిండును గాక! నీవెంత ఛట్కారివే!

(అనుబంధము 18)

చతు—తాతా! నీవలన నెకపని గావలసివచ్చినది నుమా!—

జంబూ—అ! అదిగో! పిల్లా! నేను చెప్పలేదఁటే?—ఈరగింజవేసి తాటి రింజ లాగవలయునని వచ్చితివి. నీ పూరక నూఱురూపాయలఁ దెచ్చితివా!

చతు—తాతా! మాయయ్య కొక గొప్పచిక్కు వచ్చినది. ఎవ్వరితో చెప్పవలగదా?

జంబూ—అబ్బే! నీతోడూ—చతురా! నాచెవిని ఒడ్డరహస్యము నీకుఁబడ్డ రాయివలె యొక్కడికిఁ బోవదని నమ్ము.

చతు—సర్కారుసంబంధమైన నూనెబుంగ యొక్కటి—నిలువగలది—

జంబూ—ఈనడుమ మీ లోభగుత్తును నూనెబుంగలవ్యాపారము చేస్తున్నాడా?

చతు—అవును. సంగతివిను. ఆబుంగ యేకారణముననో చినిగిపోయి నది. కుట్టవలయునని నిన్నుఁ గొనిరమ్మనెఱు.

జంబూ—చతురా! తెలియ కడిగెదను. కోపపడకు-దాని నిండేల గోని రారాదు—నేనేల రావలెను?

చతు—ఊరక వచ్చుటమాత్రమే కాదు. నేను సీరెడుకన్నులకు గంఠలుకట్టి తీసికొని పోవుదును.

జంబూ—ఏమే! యింత రహస్యము. మీ బాబెవ్వరినైన ఖాసీ చేయ లేదు గదా!

చతు—ముసలిముండకొడుకవు—ఏదీయో కల్పించి యల్లరిచేయఁగ లవు. పని యైనతరువాత నీకు మఱి నూఱుసూపాయలు బహు మానము దొరుకును.

జంబూ—ఓ- అయిన నీక సంతకము లేదు. నిజముగా శవమైనను కుట్టెదనులే-పద-సరేగాని, నేను ముసలివాడను. నేను చేసిన పని నీకు నచ్చునో; నచ్చదో?

చతు—ఛీ- నీశృంగారము చితక- పద- పద.

(గంఠలుకట్టి తీసికొనిపోవును.)

(అనుబంధము 19)

(నిష్క్రమితురు.)

4 వ రంకము.

[దమనకుఁడు పోవేళించును.]

దమ—“కలి పోసిపెట్టినా వుట్టివంక కేమాచె” నన్నట్లు మాకరటకుడు గాడిదెకొడుకు- లోభగుత్తును తన్నువదలినా- తానుమాత్రము

లోభశుక్రుని పాడుకొంప వదలలేదు. మల్లిశెట్టి పుల్లిశెట్టి వల్లకాట్లో గలిస్తే- నడుమనున్న నాగిశెట్టి బాగుపడటం అదృష్టశుక్రుని పని బాగున్నది. కట్టలమోత పోయి- కాసుల మోత వచ్చినది. గయ్యాళిముండ ప్రమదకుమారాళిము మంచి ప్రాయశ్చిత్త మైనది. కార్యములకయినా గరిటకు గాంగిదీసిట్టు ఖర్చుచేయుని పాడుకొంపలో- తొత్తువలె కరటకు దున్నను నే మండను. ఘంగలేనివాడు దొంగలలో గలిసె ననుసామెత మా కరటకుడు చెప్పనేచెప్పినాడు. ఏదొంగలలోనైనా కలిసెదను. దొంగలకు వేరుగా కొమ్ములున్నవా? దొంగ లేదేశముననో వేరుగా పుట్టుదురా! ఎవడుదొంగతనముజేసిన వాడో దొంగ- అదిగో-ఎవరో యిద్ద రీవంశకే వచ్చుచున్నారు. ఒక ధనికుని వేషము వేసికొని వీరిలోచేరి మొదట ఘరాణాదొంగతన మారంభించెదను. (చాటున నుండును.)

[రేచుక్క పగటిచుక్క అనువిద్వంతు దొంగలు ప్రవేశింతురు.]

పగ-టోరీ! రేచుక్కా! నే నీవేళ నీతో దొంగతనానికి రాదుపోరా!
రేచు-ఎందుచేతరా! పగటిచుక్కా!

పగ-ఇక్కడికి రెండునెల్లనుంచి వాకు పెళ్ళిచేయుమని మన మైరావ
ఐరాజుగారిని ఆడుగుతున్నాను. చేళాడేకాదు- పెళ్ళిచేసు
కొందే నేను దొంగతనమే చెయ్యను.

రేచు-తీంథుండు. అప్పుడే తొందరపడకు. మన డబ్బు దొంగిలించే
దొంగ దొరికినతరువాత మనపెద్ద నీకు తప్పక పెళ్ళిచేస్తామలే.
పగ-ఏంచేస్తాడోరా! ఈ లోపల మనపెద్దకే- పెద్దపెద్దయ్యెట్టు
కనపడుతుంది.

రేచు-ఏ- అదేమిమాట ?

పగ-నీ పూరక అభిమానానికి పది వస్తావుగాని. ఇంత రాధాంత

మైనతరువాత మనదొంగతనాలు సాగునా? మనడబ్బు నిలచునట్లరా?

రేచు—ఆసంగతి తరువాత చూచుకోవచ్చునుగాని నీవీదారిని పెళ్ళు; నే నాదారిని పెళ్ళుచును. దొంగతనానికి పాచిక బారకున్నచో మన శత్రువునైనా వెనుకకు. శత్రువుజాడ యేయబద్ధమో కల్పించియైన చెప్పుకున్నచో మన దొరవనిన మాటవచ్చును.

పగ—నీమాటమీ దున్నానుగాని ఏంపనిరాయిది—చండాలప్పని— పెళ్ళిలేదూ పెటాకులూ లేదు.

దమ—(తనలో) నేను దొంగిలించవలెనని వస్తే ఏళ్ళే నాపాలిటికి దొంగలైనారు. ఏళ్ళకంట బడకుండా పారిపోవడమే యిప్పుడు గొప్పపని.

[పారిపోజోగా రేచుక్క పట్టుకొనును.]

రేచు—ఎక్కడికి పోతావురా? నిలుపు. నీదగ్గిరేముందో పెట్టి కదులు.

దమ—(తనలో) తన్నబోయి తన్నులు దిన్నట్లయింది నావని. ఐనా భయములేదు. (ప్రకాశముగ) నాదగ్గరేమీ లేదు. అబ్బీ! నన్ను కొడితే నీకొచ్చేలాభమేమీలేదు.

రేచు—ఊరకుందివలె బలిసి గంగిరెద్దువలె బొంతలు మీద వేసుకున్నావు. చూస్తే వర్తకునివలె నున్నావు. యెర్రనియేగాని లేకుండా ఎందులకు వచ్చితివి. మా కేమి మడులున్నవనుకొన్నావా? మాన్యాలున్నావనుకొన్నావా? మాకు వర్తకాలా! అమ్మకాలా! పట్టిచేతులతో చెర్రలుకోసినకుక్కవలె పరుగెత్తుకొని ఎప్పుడూ నావుగదా! రావుగదా! (కొట్టుచున్నాడు.)

దమ—బాబూ! కొట్టకు. కొట్టకు. అదిగో కొట్టకుమనగాను—

రేచు—(చెర్రలుపట్టుకొని సాగదీయుచు) ధన మెక్కడ దాచితివో చెప్పు—చెప్పుకపోయితినా నీ చెవు లూశదీయింతును.

దమ—ఇదిగో- చెవులుమాత్రము వదలు- సావకాశంగా చెపుతాను.

రేచు—(వదలి) ఇప్పుడు చెప్పు. పారిపోయితివా- పాతర పేయిం
చెదను- బాగ్గిత్ర.

దమ—నీతోడు- నాతోడు- భూమితోడు- ఆకాశంతోడు- వాదగ్గర
దమ్మిడి యైన లేచు. కావలసియుంటే సోదా చూచుకో.

రేచు—(సోదాచూచి) ఇంటివద్ద నేమైన వున్నట్లేనా?

దమ—ఆ- కావలసినంత యున్నది. నేనున్నయింటిలో ధనము లేదని
యెట్లబద్ధ మాడిగలను ?

రేచు—నాకు ధనమిమ్మని యొకచీటి వ్రాసి యిచ్చు. తెచ్చుకొందును.
వ్రాయకపోతివా- చంపెదను.

దమ—(తనలో) నాకక్షరములేరావే? ఎట్లు వ్రాయగలను. వీనికిమా
త్రము వచ్చునా? అక్షరములే వచ్చిన వీ డీదొంగపనులు
చేయకేల? (ప్రకాశము) వ్రాసి యిచ్చెదను. తీసికో!- నూజు
రూపాయలు చాలునా?-

రేచు—నాకు బోడిబావనివాడికి చేసినట్లు దానము చేసెదవురా పిసిని
గొట్టుపీచుగా ? ఐదువందలు వ్రాసెదవా?—అడకత్తెరలో
నుక్కి- చంపనా?

దమ—(తనలో) సన్యాసి సన్యాసి కలిసిన బూడిద రాలినదట. నా
వద్ద నేమో యేడ్చినదని వీని భ్రమ—సరే ! ఆ బెట్టుసరి
పోగొట్టుకొననేల? (ప్రకాశము) బాబూ ! కొట్టకు- అట్లే
వ్రాసెదను. పాణిములతో మాత్రము వదలు—

రేచు—సరే! నా కే అపాయమూ రాకుండా వ్రాయ్- చదువుకొం
దునుసుమా!

దమ—సరే! ఈమాటతో వీని కక్షరజ్ఞానము లేదని పూర్తిగా తేలి

నది. (ప్రకాశము) మరి యెక్కడ వ్రాసియున్నను? నావద్ద నిప్పుడు కలమా! కాగితమా!

రేచు—ఇదిగో చూడు, ఇందాక నీవంటి పిసినిగొట్టుపీచు గొకడు దాపురించగా వానివద్ద నొక కోటుండగా లాగుకొంటిని. అందులో నొక కలము పుస్తకము వున్నది. (కాగితములు చింపి కలముతో నిచ్చును)

దమ—(తనలో) ఏవియో నాలుగు గీతలు గీసి యిచ్చెదను. వీనినుండి బయట బడినతరువాత చూచుకొందము. (వ్రాసియిచ్చి) ఇక నన్ను వదలు బాబూ- వదలు.

రేచు—సరే. పో. (కొంతదూరము నడచి) పోనీ- ఈ యవస్థయంతయు నేల? నీవే యింటికి వచ్చి యాయగూడదా! పోనీలే!- నీవు వచ్చినచో నన్ను పోలీసులకు పట్టి యాయగలవు.
(నిష్క్రమించును.)

దమ—అమృత్యు! ఈ ముండకొడుకును బుట్టలో బెట్టితిని. తిరిగితిరిగి వీడు చావనీ! ఇక దొంగతనమున కొక దండము బాబూ! మా కరటకుని పనియే బాగున్నది.

రేచు—(తిరిగి ప్రవేశించి.) ఓరీ! ఉండుండు. నాకొక సంశయము తోచుచున్నది. నీవిందు వ్రాసిన యిల్లు, వీధి సరిగా నున్నదో లేదో నాకేమి తెలియును. నేను కనుగొని వచ్చువరకు నీవిచ్చటనే యుండుము. అబద్ధమగునని నిన్నీ చెట్టున కురిదీసెదను.

దమ—నిజమే- బాబూ! నిజమే- నీవు చచ్చినంతొట్టు- నన్ను చంపకు.

రేచు—నిజమయిన నిన్ను వదలుదునులే!- నీకేమియు భయములేదు, నిన్ను తట్టిపడవేసెదను. (త్రాటిలోకట్టి నిష్క్రమించును.)

దమ—వంగలేనివాడు- వల్లకాటికి బోయినా మంచిదిగాని దొంగలలో కలవకూడదురా బాబూ! నాలాటి సోమరిపోతుల కొరకు తం

జాహ్నురినల) ముండగా నే నిట్లు బయలుదేఱనేల? నాచావు
నేడు తప్పదు. కరటకా! నీమాట విసకపోతినిరా బాబూ!

[వగటిచుక్క ప)వేళించును.]

పగ—ఛీఛీఛీ! ఎక్కడ తిరిగినా- ఎర)నియేగాని దొరక లేదు—సరి
కదా! ఎర)నిపడుచైనను కనపడలేదు. ఇంత పాడురోజుదే గాని
యింకొకటిలేదు. పెండ్లొ పెండ్లొ యని నే నేడ్చుచుండగా,
దొంగతనమో, దొంగతనమో యని యీ ముండకొడుకులు
నన్ను మరింతయేడ్చించుచుండిరి. ఏమహానుభావులైనా, నాకు
కూతురు నిచ్చి పెండ్లిచేసి యిల్లటముంచుకొన్న యీదొంగ
తనము మాని సుఖపడుదును.

దమ—(తనలో) అడుగో! ఇందాకటి పెండ్లిపెచ్చిదొంగ వచ్చినాడు.
ఇప్పుడొక పెద్దకపటము పన్ని యీ చెర తప్పించుకొందును.
(ప్ర)కాశముగా) నాకు పెండ్లి వద్దు- నాకు పెండ్లివద్దు - నాకు
పెండ్లివద్దు—(ఏడ్చుచున్నాడు)

పగ—ఎవడవురా? నీవు- ఇటుచూడు.

దమ—ఊ- ఊ- నాకు పెండ్లివద్దూ -

పగ—ఓరీ- మొద్దూ - జవాబు చెప్పవేమి ? నీ ఊ బలవంతపు పెండ్లి
యేలవచ్చినది?

దమ—బాబోయ్- నాకు పెండ్లివద్దు- అమ్మోయ్- నాకు పెండ్లివద్దు-
నాకు పెండ్లివద్దు- నాకు పెండ్లివద్దు- ఊ- ఊ- ఊ—(పెద్దగా
ఏడ్చును.)

పగ—(దమనకుని తలపట్టి పైకెత్తి) ఎవడవురా నీవు ? చెప్పెదవా ?
చంపుమందువా?

దమ—(తలయెత్తి) మీ రెవ్వరు బాబూ ! మామామ పంపలేదు
గదా !

పగ—నీకేల పెండ్లివద్దు ?

దమ—వద్దు బాబూ! నాకు పెండ్లివద్దు—నాకు పెండ్లివద్దు—

పగ—తోకలెగిన నక్కవలె కేకలు వేయుట మానెదవా ? చావనొట్ట వలెనా? నేను నీ మామపంపగా రాలేదు. నీ వేవడవు? నీ కీ పెండ్లియేమి? పెండ్లికొడుకువగు నీ కీ కట్లెమి ?

దమ—చెప్పమందువా బాబూ! నాకు పెండ్లి వద్దనుచుండగా మా బాబు మా మామ కప్పగించి పోయినాడు. మా మామ నన్నిక్కడకట్టిపడవేసి పెండ్లికూతురిని తీసికొని వచ్చుట కూరిలోనికి వెళ్ళినాడు. ఒక గడియలో వచ్చును.

పగ—నీవేల పెండ్లివద్దంటివి ?

దమ—నాకు పెండ్లామును చూచిన దయ్యమువలె కనబడును. నాకు పెండ్లివద్దు బాబూ! పెండ్లివద్దు.

పగ—అట్లయిన నా కాపెండ్లి చేయించెదవా ?

దమ—ఓ నిముసములో నీకు పెండ్లియగును. పాకట్లు తుట్టితేనేని నిన్ను కట్టి యిక్కడ నుంచెదను. మామ వచ్చినప్పుడు నాకు—పెండ్లి వద్దు అని యేడ్చుచుండుము. అంతే, నీకు పెండ్లి చేయుదురు.

పగ—సెబాస్. ఈ యుపాయము బాగున్నదిరా! నిజముగా పెండ్లియగునా?

దమ—ఓ- నిజముగానే పెండ్లియగును.

పగ—మరి నన్ను గుర్తుపట్టి పెండ్లికొడుకునుకానని విడిచిపోదురేము!

దమ—గుర్తింపలేరులే! వాండు) నన్ను నయితము బాగుగా చూడలేదు. నీ కెందులకు? నాకు పెండ్లివద్దని యేడ్చుచుండుము. పెండ్లి చేసెదరు. ఏడ్వకపోయితివా- మువ్వ పోట్లెను.

పగ—బాగుగా నేడ్చెదను. తోకములు దీసెదను. పోనీ ఎందుకయినా

మంచిది. మొగము కనుబడకుండ మొగముపై నొకగుడ్డ
కప్పుము.

దమ—సీయిష్టమువచ్చినట్లు చేయుదును. ముం దీకట్లు విప్పుము.

పగ—(కట్లువిప్పగా దమనకుడు వానినిగట్టి గుడ్డ కప్పును.) ఇక నీవు
శీఘ్రముగా నిక్కడనుండి వెళ్లు.

దమ—చావు—ముండకొడుకా! చావు. (నిష్క్రమించును.)

[రేచుక్క పోవేశము.]

రేచు—(తనలో) ఎంతమోసగించినాడురా యీదొంగ గాడిదెకొడుకు!

వీని నీచెట్టు కురిదీసినను చాపములేదు. ఏడివాడు- ఇడుగో!

ఇంక నిక్కడనే యున్నాడు. (కొట్టుచు) దొంగముండకొడుకా!

నన్ను మోసగించితివా? నిన్ను చంపెదను.

పగ—(మునుగులోనుండి) నాకు పెండ్లి వద్దు—నాకు పెండ్లి వద్దు—
(ఏడ్చును)

రేచు—ఛీ! ఛీ! నీకు పెండ్లి యేమిరా? దొంగ! చావు-చావు-

నీ కిదే పెండ్లి. (కొట్టును)

పగ—నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు. నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు. (ఏడ్చును)

రేచు—అరే! ఎవడువీడు? కంఠస్వరము వెనుకటిదిగాదే? ఎవడవురా

నీవు?

పగ—నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు.

రేచు—పగటిచుక్కా!

పగ—నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు. నాకు పెండ్లి అక్కరలేదు.

రేచు—పగటిచుక్కా! ఇదిగో! నేను.

పగ—రేచుక్కా!

రేచు—(మునుగుదీసి) ఓరి నీవటరా! నిన్నెవ్వరు కట్టినారు? నీకు

పెండ్లి అక్కరలేకపోవుటయేమి? పిచ్చిపట్టినదా!

పగ—పిచ్చికాదుండరా! పెండ్లి అగును. నీవిక్కడ నుండకు. వెళ్ళిపో—

మునుగు బాగుగా కప్పు

రేచు—ఛీ! ఛీ!! వెరిగొడిదకొడకా! వాడేడిరా! నేను కట్టి పద
వేసిసవాడేడి?

పగ—నీ వెవ్వరిని కట్టితివిరా?

రేచు—ఒక బాటసారి నిక్కడ కట్టి వేసితినిరా!

పగ—నీవా! కట్టినది?

రేచు—అవును.

పగ—అన్నా! మోసము చేసినాడురా గాడిదకొడుకు! కట్లు విప్పు
ముందు.

రేచు—(విప్పి) ఏమిచేసినాడు? నన్ను మోసపుచ్చినాడు. ఇంటికి
డబ్బునకు చీటి వాగినాడు. ఇల్లులేదు—వల్ల కాదు లేదు.

పగ—పెండ్లి వద్దని ఏప్పుచుండినచో తనమామవచ్చి పెండ్లి చేయునని
బాంకినాడురా! నేనాశ పెట్టుకొని యిట్లేప్పుచుంటిని.

రేచు—ఓరినాగన్నా! వానిబుట్టలో పడితివా!

పగ—ఓరి పెద్దమ్మా! నీవు పడలేదటరా!

రేచు—వాడెవడో దొంగలమండలమరా!

పగ—వాడు దొరకిన నేమిచేసెదనోదూడు.

రేచు—సరిలే!—ఎవరితో నీమాట చెప్పుకోకు. పద పద.

పగ—నీవును చెప్పుకోకు—పదపద.

(ఇద్దఱు నిష్క్రమింతురు.)

క రంగము:—మైరావణుని గుహ.

మైరా—

(అనుబంధము 8)

పరివారములారా! నేటిదనుక నాదురాత్ముడగుమనవైకి బాడ రవంత
యైన నెఱుంగరాదయ్యెను. ఏమిచిత్రిమిది?—వాఁడెంతటిఘటి
కుఁడైననై యుండు—ఎట్టికట్టడిపనులకైన నెనుదీయనిదిట్టఁడైన
గావలయు. భయానకంబగు మైరావణగుహలోరారాళము నేమి?
నిర్భయంబుగ నుక్కండు ప్రవేశించి యెంతెంతటి కార్యంబుల
నైన నాచరించి మనచే జిక్కకుండ దక్కుటేమి? దినదినంబును
మనధనంబు క్రమంబుగ నదృశ్యంబగుచున్నది. ఇందులకు మీ
రేప్రతిక్రియయుఁగావించలేదు. మనధనంబునవహరించి మనగుట్టు
వెలిబెట్టిన కట్టడింబట్టి గిట్టింపలేని-దిట్టతనంబు చచ్చిన వట్టికవా
కారంబులగు మిమ్ముఁగాంచిన నాకోపంబు మితిమీఱుచున్నది.
నే నిందుల కేమిచేయుదును. మీతెలివిలేమికి నిందింపనా?
మనదురదృష్టంబునకు వగతునా? ఓహో! ఏమిది? నాచండ
శాసనంబు నేడు మండిపోవునా? అదుండగీడు నిండు ధనవం
తుఁడై యీగండరగండని మైరావణుని చేతఁబడక-ఖ్యాతినంది
జీవింపుఁగలఁడా? పరిజనంబులారా! దీని కేదిచూర్గము? ధనహీ
నంబగు నీగుహం దిలకించినకొలందియు నామనం బతిహోలాయ
మానం బగుచున్నది. (అనుబంధము 20)

పరిచరులారా! సావధానముగ వినుడు.

సీ. కందుకంబులఁ జేసి గ్రహముల నాడింతు

తారకాగణమెల్ల తల్లడిల్ల

సామనూర్యులఁ బట్టి ట్కోణిపైఁ గొట్టెద

కదలి దిక్కులు గడగడ వడంక

పాశంబుతోఁ బ్రేతపతిని బంధించి యీ
మన్నిని నుంతు సరక్షకునిగ
మానసంబున కనుమానంబు గల్గిన
బలియిత్తు కాళి కవ్వారి నెల్లఁ
చండశాసనరూపభీషణుడ నైన
నేనె మైరావణుడ నైతి నేని ఏనుఁడు
పట్టిపాలార్తు నాశత్తుగు ట్టెటింగి
నన్ను మీఱినవాఁ డిల నున్నవాఁడె.

మీలో నెవ్వఁడైననుక్కండు సంపూర్ణప్రయత్న మొనర్చి తేగలవాఁ
డున్నచో ముందునకు వచ్చి నిలుపుఁడు. లేనిచో నేనే స్వయం
బుగ సరుగువాఁడ! నాపగవానిని గనిపెట్టిన మగవానికి నాధన
మున సగపా లొసంగెద. వింటిరా?

(అందఱు ఒకరిమొగ మొకరు చూచుకొందురు)

పగ—స్వామీ! ఈదాసుడు సిద్ధముగ నున్నాడు.

మైరా—సెబాస్! పగటిచుక్క! ఇందటిలో నీవు నామనస్సునకు
వచ్చినవాడవు. నీవు నాపగవానిని బరిమార్చిగాని, పట్టి తెచ్చి
గాని, నామనంబునకుఁ బ్రీతిగొల్పుదువేని—నాధనమునం దర్థ
మొసంగుట నిజము కాని, లేకున్నచో నేమగునో యెఱుఁ
గుదువా?

పగ—నాశరీరమును రెండుగా చీలి యీగుహకు వ్రేలాడదీయుదు
స్వామీ!

మైరా—సెబాస్! ఎఱుంగుదువుకదా! అంతపనియుఁ జేసితిరువాడను
సుమా! శ్రీక పామ్ము. జాగరూకుడవై మెలంగుము.

పగ—చిత్తము స్వామీ!

మైరా—లెక్కలారా! ముపపగటిచుక్క మిగుల జాగరూకతగలవాడు.

కావున నిందు పశ్చిమత్తుడుకాడు. మన మది కానందము కల్గు
గాక ! మన మింక మనపనులపై నరుగుదము. రండు.

(అనుబంధము 8)

(నిష్క్రమింతురు.)

6 వ రంగము.

[వీధిలో జంబూకుడు పోవేళము.]

జంబూ—వహ్వా! వహ్వా!!—ఈవేళ నేను లేచినవేళావిశేష మేమోకాని-
లెక్కలేనిధనము దొరికినది. అదృష్టగుప్తుడు చేసినపని న్యాయ
మైన నాకేమి!—అన్యాయమైన నాకేమి? ఆతడు నూనబుంగ
యని ఎంతబాంకు బొంకినను-నేనది చీల్చబడి రెండు తున్న
లయినశవమని గ్రహింపకపోలేదు. శవమైన నేమి!—ఏమైన నేమి ?
ఎ డబ్బు నాకుదొరికినది. వహ్వా! వహ్వా! నా అదృష్టము.

[పగటిచుక్క పోవేళము.]

పగ—వీడెవ్వడో ధనలాభము గల్గినవాని చందమున గంతులు వేయు
చున్నాడు. వీనియానందమున కేదియో కారణ ముండకపోదు.
ఏమోయితాతా! ఏమి గంతులు వేయుచుంటివి ?

జంబూ—వైసా-వైసా-వైసా

వైసా-వైసా-వైసా

మోదకరీ వైసా-

ఆనందకరీ వైసా-

ఎంతోభాగింతి గలిగించెన్

వైసా-వైసా-వైసా-

(ఎగురుచుండును.)

పగటి—(తనలో) ఎవరో యీబీదముసలివానికి కష్టపడకుండ ధన
మిచ్చినారు. ఊరకడబ్బిచ్చుటకు పూరినా రచ్చియున్నారా ?

ఇంచేడియో గూఢతంత్ర ముండవలెను వీడు దర్జీవాడని నాకు జ్ఞాపకము. ఒకవేళ నాశవమును వీనిచే కుట్టించియుండురేమో! (ప్రకాశముగా) తాతా! పైసాయనుచున్నావు? పచ్చబడినదా వ్యవహారము.

జంబూ—ఎవడవోయ్ నీవు—పచ్చబడక నాకేమికొరత? రెండుతో భుక్తు రెండువేలు సంపాదించినవా డెవ్వడు నాకన్న ?

పగ—(తనలో) ఆ! నాలించనా సరిపోయినది. దారికివచ్చుచున్నాడు. (ప్రకాశముగా) ఛీ! ఛీ! ఇందుకే పైసాపైసా యని ఎగురు చున్నావా?—తాతా! ఆమహదాత యెవ్వడో? రెండు తోళ్ళు కుట్టించుకొని రెండు వేలిచ్చినాడు. అవి చచ్చినశవము తోళ్ళేకాదా! తాతా!

జంబూ—అవును. చచ్చినశవముతోళ్ళే!—కాని నీవాదాతను మెచ్చు కొనకున్నావేమి? అంతపైసా యిచ్చినవా డామాలీపు పని చేయింప డనుకొంటివా?

పగ—దాతయైనవా డూరకే యిచ్చినగదా— గొప్పతనము! కూలీ యిచ్చినాడన్నమాట.

జంబూ—కూలీ రెండువేలిచ్చెదరా!

పగ—నెథవడబ్బు—డబ్బు మనలగఁగించెనా? డబ్బును మనముగఁగించితిమా! ఇదిగో!—ఇదేమో కనబడుచున్నదా!

జంబూ—(తెల్లపోయి) ఏమిటిది?—వేయిరూపాయల కాగితము. నేను లేచి నక్క నేమాలిమో తొక్కితిని. అయినా యిది నాకెం దులకయ్యా! వద్దు-వద్దు. (చేయిసాచును)

పగ—(చేతిలోఁబెట్టి) టీసికో- టీసికో- తాతా! దానమనగా నేమో తెలిసినదా!—యిప్పుడు—పనిచేయించు కొనకుండ యిచ్చి నది దానము. ఇప్పుడు సావకాశముగ మాటలాడు.

జంబూ—సెబానురాబాబూ! మంచిదాతవు నీవు. ఛీ! ఛీ! మురుగు
కంపుగొట్టు తోట్లు కుట్టునప్పటికి నాముక్కులు బ్రద్దలయిపోయి
నవి. వాని దొక దానమేనా!

పగ—ఎవడుతాతా! వాడు?—

జంబూ—వానిపేరు నాకు జ్ఞాపకములేదోయి నాయనా!—ఆచతురకు
వాని కేదోయున్నదని నానమ్మకము.

పగ—ఆచతుర యెవ్వరు?—

జంబూ—వారియింటనున్న యెర్రటిపిల్ల—పొట్టిపిల్ల—గట్టిపిల్ల—

పగ—వారియిల్లు చూపెదవా?—

జంబూ—చూపెదనుకాని, ఆచతుర నాకండ్లకు గంతలుగట్టి తీసికొని
పోయినది. నీవు అట్లే తీసికొనిపోయితివా చూపెదను.

పగ—(కండ్లకు గంతలుకట్టగా జంబూకుడు నడుచుచున్నాడు.)

జంబూ—ఆ- ఇక నిక్కడ నిలుపుము. ఇదే యిల్లు.

పగ—(గంతలు విప్పను.)

జంబూ—ఇక నేను వెళ్ళెదను. (నిష్క్రమించును.)

పగ—ఇప్పటికిల్లు కనుగొంటిని. కానిమ్ము. వీనిని హతమార్చి-చూదొర
చే బహుమతి నందకుందునా? ఈయింటి కొకగుర్తు వేసికొని—
చని—చూదొరయగు మైరావణనితో చెప్పెదను.

(ద్వారమునకు + గుర్తు వేసి చనుచున్నాడు.)

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—ఎవ్వడో యొక్కటక్కరివచ్చి యీక వాటంబులపై గుర్తుల నిడి
చనినవాడు. సందేహములేక నిది యాపందలపనియేకాని వేఱు
కాదు. అన్నన్నా! ఎంతమోసము. ఇంకను మమ్ము వెంటాడిం
చుచునే యుండిరి గావలయు. ఇంక జాగరూకతతో నుండకున్న
సంతేని పంథగలుగకపోదు. ఈహంతకులు మాపైనింతపంథము

బూనియుండురే!—కానిమ్ము. ఈచతురకడ వీరిచాతుర్యంబు
 చెల్లునే?—మచ్చుమండులు చల్లి యబ్బిక బుద్ధిక తనంబు
 నెరపి—పచ్చెపుదొంగతనంబుసేయు చచ్చురాగమ్మలగు నీత
 చ్చనకాదు) నేనలంతి తను వలలంజిక్కుచునని తలంచిరి గావ
 లయు—ఈవార్త సత్వరంబుగ నామనోహరుడగు నదృష్ట
 గుప్తున కెఱింగింతునా!—ఏల? తొందరపడనేల? అంతవఱకు
 వచ్చినఁ జూచుకొందఁడు. ఇప్పటికి దీనికిఁ బ్రతిక్రియ చేసిన
 జాలును. వీరు మాయలు గుర్తింపకుండ నీవీధిలోని గృహం
 బులకెల్ల నిటులే గుర్తులనిడి చనియెనఁగాక! ఆవల వీరలే
 చతురసాహసంబు చవిజూతురు. ఎప్పుడోయొకనాఁ డీతులువ
 లెల్ల నాకటారికి గుఱిశాకుండురా! ఇంతవఱకు వచ్చిన దంత
 వఱకు రాకుండునా!—చూచెననుగాక—తొందరయేల?—

(అన్నియిండ్లకు + గుర్తులు వేసి నిష్క్రమించును.)

(తరువాత మైరావణుని గొని, పగటిచుక్క వచ్చి పలుగుర్తులు
 గని మోసపోవును. ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది పంచమాంకము.

అ లి వా బా
అను

అ దృష్ట వి జయ ము

ష ష్ఠాంక ము.

1 వ రంగము:—మైరావణుని గుహ.

మైరా—పరిచరులారా! అమ్రుచ్చును బట్టియిచ్చెదనని నన్ను నందించిన యీమ్రుచ్చునబట్టి యుదీయుఁడు. చండశాసనుడగు మైరావణుని కార్యమన్న పిన్నాట యచకొంటిరా?— గోపంబున రగిలి పాగులు నామనంబునఁ గోపంబు మితిమీరితిచ్చినవారి నిట్లే సంహరించెదనని నమ్ముఁడు. చుఱుకు కరవాలమ్మున కఱిక్కునఁ దెగనఱికెద. మీకు శక్తియున్న వచ్చి ముందు నిలువును. వృద్ధులరైతిరేని మిన్నకుండుడు. నిరర్థకప్రతాపంబును పల్కి-
ప్రాణబులవైకే దెచ్చుకొనకుడు. మీరందఱు వృద్ధులరైతిరేని-
నేనొక్కండ నాపాపాత్ముం బరిహార్చెదను. త్రైవ్యాపార వేషంబున నే నాపల్లదుని గృహంబునఁ జొచ్చి నమ్మకంబున నడురేయి వానికంత ముత్తొంచెద. నలుబది నూనెబుంగును బాగ్గొత్తపఱచి యాదు మీకు గుప్తముగ దాగియుండును. నేను సౌజ్ఞయొనర్చు టానవాలుగా బయలుదేలి వానిగృహం

బెల్ల పీనుగ పెంటలుగాఁ జేసి పగ దీర్చుకొందము. ఇందు మీ రశోధఁ జూపుదురేని మీప్రాణింబులు మీవికావని యెఱుంగుదు. వానికి నేడు కాలమాసస్థమయ్యె- కానిచో, పెద్దపులి మీసంబులతో నుయ్యాలలూఁగఁదలంప వాని కెంతసాహసము? కాలాహినికడ కాలఁదన్నిన మంచుడు ప్రాణినిలంబులు నిలచు ననియే తలంచెగా!—ఇదే దారుణంబుగ నీమైరావణి సింహంబు బయలుదేఱె—ఇది నామార్గము నిష్కంటకంబు గావలయు! లేదేని నేజావవలయు!—రెండే మార్గములు.

సీ. కాంతుగా? భయదనిర్భాతాహతంబునఁ

బ్రాణముల్ నిలుపుపాపాత్ము డెవఁడా?

చూతుగా? సింగంబుమూతిమీస

ముల నుయ్యాలలూఁగఁదలంచుకూళ యెవఁడా?

కందుగా? శమనుని కాలదండముతోడ

సయ్యాటలాడు నాణల్కు డెవఁడా?

పొడగాంతుగా? లోకలవియదావాగ్నుల

నరచేత నిడనెంచు నధము డెవఁడా?

మహిని దీపురారి ముక్కంటి మంటనంట

గాదలంచిన యధముని గాంతు నెవఁడా "

జగతి మైరావణుని గర్భశత్రు వైన

భుని మరణంబుఁ గాంతు నాకన్నులార !!

చ. లయమయినన్ సరే- నిజకులంబు వినాశము నందినన్ సరే-

రయమున శత్రువర్గము-భరంబున వైకొనివచ్చినన్ సరే-

జయజయపాదము ల్పులిపి సన్నుతిమీరలు సేయుచుండ నీ

భయదకరాశిఖడ్గము నఁ బట్టి వధించెన వాని శీర్షముగా.

రే!- ఖగితిచుక్కా! నీకాయర్థాయము చెల్లిపోయినది. రే!-

రేచుక్కా! రే!— మారీచా! మీరిరువురు వీనికంతము
నుత్తరింపుడు. ఈవ్యర్థండు మన వైరిగృహంబుఁ జూపింతు
నని, నన్నుఁ గొనిపోయి—తానిడిన, శ్వేతచిహ్నంబులు పలు
గృహంబుల నుండటఁ దత్తరపడి, నన్ను నయితము నిరర్థకుని
గావించె—ఇక వీని క్షమించుటకల్గ—వీని యమపురికంపి
నన్ను వేగముగఁ గలయరండు; పొండు. మిగతపరిచారము లనం
తరక ర్తవ్యముం బరికింప నరుగుదము. నాశోరండు

[అనుబంధము. 8]

(నిష్క్రమింతురు.)

2 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తునియల్లు.

[చతుర, అదృష్టగుప్తుఁడు పోవేసెంతురు.]

చతు—చూచితిరా దేశ మెట్లుమాటినదో!

సీ. బహుధనార్జక మైనభ్యాఃప్రసరిపని

యైన తృణంబుగా నవలఁ ద్రోసి

దీపితమూల్యవిదేశవస్త్రంబుల

వందఱాదిగ భస్మమందఁ జేసి

కులకాంతల శరీరముల నున్నమణిభూష

లను స్వరాజ్యనిధి కర్షణముఁ జేసి

హోదాలు బిరుదుల కుద్యోగములకు శూ

శ్వతరీతిగా జలాంజలి యొసంగి

స్వార్థమును రోసి సకలసౌఖ్యములు బాసి

సరిగ మోకాలు దిగని వస్త్రంబు గట్టి

చలికి నెండకు జంకక శాంతమూర్తు

లై పోచారకు లైరి మహాత్ము లిపుడు.

అదృ—ఇప్పుడే యనుమాటయేమి? మనభారతీయులకు దేశభక్తి
యెంతప్రియమైనదో రాజభక్తియు నట్టిదే. వెనుకటి యైరోపా
మహాసంగ్రామమునను—

సీ. రాజాధిరాజు లరాతిభంజనబాహు

బలచమరానివహంబుఁ బంపినారు

ధనశాఖరగువా రుదారభావమున, శా

శ్వతయద్ధనిధుల నొసంగినారు

బీదలు చెంబుతేపేలాలఁ దెగనమ్మి

యద్ధముఁబుల నొసంగినారు

చంటివారైన, వాలెంటీరీపనులకై

గురుభక్తిఁ దమయంత నరిగినారు

భారతీయు లందితరాజభక్తిచేత

చేతనై నంతసాయంబుఁ జేసినారు

తమకు విజయము హైందవోత్తములకతనఁ

గలిగె నని యాంగిలేయులే పలికినారు.

చతు—ఏమిలాభము? “ ఏరుదాటి తెప్పదగులవేసి ”న చందమున,

నీవిశ్వాసమేకదా యిప్పుడు మఱువఁబడినది !

అదృ—ఏదిమఱువఁబడినదేమి? ఉద్యమము యక్తక్రితసాగినచో ఫలి

తము చక్కగానే పరిణమించును.

చతు—కాంగ్రెసుసభలవలన కావలసినంత యట్టహాసమేగాని, ఫలిత

మేమైనఁ గలుగుచున్నదియా?

అదృ—మనవారిస్వలాభపరాయణత నశించిననాఁడు ఫలితమునకేమి?

అదిగాక దేశమున దుర్భిక్షమున్నపుడు, ప్రజలు బలవంతముగ

బానిసలుగా కేమగుదురు? కడుపుగాలుచున్నపుడు స్వార్థభావ
మెట్లుచావఁగలదు?

చతు—పూర్వ మింతకన్న పంటలు విశేషమైయున్నవా? అప్పుడులేని
దుర్భిక్షమున కిప్పు డేమికారణము?

అద్భ—వెట్టిదానా! అదిగాదు కారణము? పంట లిప్పుడును పండుచు నే
యున్నవి కాని—

సీ. మనధాన్యమును దూరమున కీడ్చుకొనిపోవఁ

గా “రయి” శ్చిమరినకారణమున

క్షణములోపల ధాన్యమును బియ్యముగ మార్చి

యందించు “ఘృక్షరీ” లమరుకతన

పిలచిధాన్యమును దంపించువారలు లేక

కూలీలవృత్తులు గూలుచుంట

ప్రతిదినంబును నెగుమతులచే మనదేశ

మందు ధాన్యాభావ మూటచేత

పండుధాన్యమెల్ల పరదేశములఁ జేర

ఘనదరిద్రతాంధకారపటలి

భరతరాజ్యమెల్ల బంధురమై క్రిమ్మ

నెనరె దాన్యదీప మొకటి మనకు.

చతు—ఇదియొకారణము! అట్లయిన నీఘృక్షరీలు లేనిచో మనధాన్య
మెచ్చటిదచ్చట కదలకుండనందుటచేత దేశము ధాన్యసమృద్ధ
మైయుండుటయేగాక దంపుశ్చకూలీలు దరిద్రమునం జిక్కకుం
దురు గదా !

అద్భ—ఇప్పుడు దేశమున వెలసిన ఘృక్షరీలసంఖ్యకు మితియున్నదా?
కుక్కగొడుగులవలె నూరికి నాలుగుబయలుదేలినవి. పెద్దపట్ట
ణములందు లెక్కయేలేదు. ఒక్కదానికిని పూర్ణమైన లాభము

పూర్ణానుస్వారమే ! ఒక్క సంవత్సరము పంటలు లేకున్న
నీస్వాత్మరీలలో దీపముపెట్టుటకైన దిక్కుండదు—మనదేశమున
నేడిచూచిన వేలమువెట్టియో మనధనమును, బలమును నశించు
టకు విదేశవ్యామోహమే పరిపూర్ణమైన కారణము!

నీ. పంచాయతీసభలో పనికిమాలిన వాట.

కోర్టులు ధనమెల్లఁ గొల్లగొనియె
కాఫీహోటళ్ళపైఁ గాంతు మిక్కుటమాట
నారోగ్యసాభాగ్య మంతరించె
పలురకంబులధూమపానముల్ వెలయుట
విషపానమే మహాప్రీతియయ్యె
సెల్సుషేవింగులచేత నంచితము లౌ
మనమతాచారముల్ మంటఁబడియె
నాశ్చతులు హూణ పద్ధతిననుకరించె
విప్రులకుఁ గిస్టియచులకు వేషభాష
లందు నడవడిని విభేద మెంచులేకు
హూణనాగరికము మీఱుచుంటచేత.

మనము దేశముం దలంచుకొని లోలోన విచారించుటతోడనే సరిపోవు
చున్నది. ఆచరణము శూన్యమయ్యెను.

చతు—ఇప్పుడు మనప్రాంతములనే మనము రక్షించుకొనుట కష్టముగ
నున్నది. మన మాచోరులపని తీర్చిన పిదపగదా దేనికైన
నాలోచింపఁగలుట!

అదృ—అతిచా! మనల నాముక్తికిడిగక్కను లేమిచేయఁగలరు!—నీవు
వారి కేటభీతనాడెదవు? అంతగా వారు మనపై కత్తివచ్చిన
రానిమ్ము. ఈక్షణిబున వారిని రక్షకభటుల కప్పగితురు.

చతు—అర్థా! అధనాపహర్తలు మనపై బహిరంగంబుగ నెత్తివత్తు

రని తలంచితిరా? గూఢమార్గంబున గనులుగప్పి గంతలు గట్టి మచల బహిమార్పదలంచుచున్న యా మోసగాండ్రు గాసిలఁజేసినఁ గానినా ప్రాణిహరటగుగడు. సంకయావస్థలందు భరతదేశోద్ధరణ మేమిచేయగలము? అనాఁడు మనకవాటములకుఁ దెలిగుఱ్ఱునిది చనినచోరుఁడు తనయజమానునితో మగల వచ్చి నామోసంబున కాయాసమంది, విఫలుండై చనుట మఱచితిరే!—మరల నెప్పటికైనఁ బగఁబూనిన త్రాచుపామువలె నాపాపి తనకోపంబుఁ దీర్చికొని మనకు సంతాపముం గూర్పకపోడు.

[కరటకుఁడు ప్రవేశము.]

కర—దండాలుబాబూ!

అదృ—ఏమిరా యది?

కర—నూనె లమ్మే లబ్బీసాయాబాట స్వామీ! సలబై నూనెముగలు దెచ్చినాఁడు. మీసామ్రకా రింట్లో వున్నాడాలనిఅడుగుతున్నాఁడు తన్ని తగిలేద్దరా—రాగద్దనా? సెలవేంటి బాబూ!

అదృ—ఏమి!.....నూనె వ్యాపారముచేయు లబ్బీసాపాతా! చతురా! ఇదేమియుండును.

చతు—ఎవ్వఁడో నీయన్న గారి నాటి వర్తకుడైయుండును. అప్పుడనే కులు వచ్చుచుండెడివారు.

అదృ—సరే! నీవు లోనికరుగుము. కరటకా! వానిని రమ్మనుము.

కర—చిత్త బాబూ!

(నిష్క్రమించును.)

చతు—(తనలో) ఇదేదియో మోసంబని నామనంబునకుఁ దోచుచున్నది. చాటువనుండి వీచర్యల గనిపెట్టెనేక!—(చాటున నుండును.)

[వర్తక వేషమున మైరావణుడు వ్రేవేళము]

మైరా—అయ్యా ! నమస్కారము. మామిత్రుడు లోభనప్రజ్ఞుడే?

అదృ—తమ రిం దాసీనులు గండు. అయ్యా ! తమరు మాసోదరుని

మిత్రులని వినుటకొరయు నానందమయ్యె !

మైరా—తమ రాతనిసోదరులని తెలియుట నాకును మనోరథ మీదే

నటుల మనం బలరెను. అయ్యా ! ఆతఁ డెక్కడ ?

అదృ—తమ రిందువచ్చి చిర కాలమైనదని తలంతును.

చ. పురుషవరేణ్య యేమనెద ? పూజ్యుడు నాయుడును డకాలమా

గురుతరవ్యాధిపీడనలకుం గుఱియై మరణంబు నందె నీ !

సరి కొకమా సపూర్వమున సర్వసుహృజ్ఞనబంధుమండలిం

బరమవిషాదభావమున బాల్కుడఁజేసి దయావిహీనుడై.

మైరా—అకటకటా ! ఎంత కష్టంబుకల్గెను. పూర్వము వ్యాపారాధిపతి

నే నీయూరువచ్చినప్పుడెల్ల నీసోదరుడు నన్ను దయఁజూచు

వాడు. అట్టిమహాత్ముడు మరణించెనా ?-పాపము !

అదృ—అయ్యా ! అయిన నేమి ?-తమ కివ్వడుమాలోమేల కొఱంత

కల్గెను. నాగృహంబు మీగృహంబుగా భావించి తమయిచ్చ

వచ్చినన్ని నాళ్ళు సుఖంబుగా నుండవచ్చును. తమవెంట నేదైనఁ

దెచ్చియుంటిరా !

మైరా—నలుబది నూనెబుంగలమాలోము.

అదృ—కరటకా ! వీరివెంటవచ్చిన నూనెబుంగలను లోన జాగ్రత్తపఱ

పుము.

మైరా—అక్కఱలేదు. అవి యతిజాగరూతతోఁ దేదగినవి. నేనే

తెచ్చుకొందును.

అదృ—తమ చిత్తము.

మైరా—(తనలో) ఇప్పటికి వీనియింటఁ బీతము వేసితిని. ఆముచ్చు
వీడేయనుటకు సంశయము లేదు. కానీ—ఈరేయి వీని తుద
మట్టింపకపోతినా— నాపేరు మైరావణుడు గాదు.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

పి వ రంగము.

నలుబది నూ నెబుంగలు గల మందిరము.

[మైరావణుడు ప్రవేశించి.]

హ! దురాత్మా! వంటయింటి కుండేటివలె నాచే జిక్కిన నీ
ఁం కెందుఁ బోగలవురా?—తులువా—నాధనంబెల్ల సాధించి,
నామంబును వేధించిన నిన్ను కసితీర గసిమసంగెద. ప్రతా
పశాలి యగుమైరావణుడు కందయని తలంచితివో! నాగర్భ
శాత్రువుడవగు నిన్ను ఖండఖండము లొనర్చు గండరగండడనని
యెఱుంగక మోసపోయితివి. జనియించినదాది యిప్పటివఱ
కొక్కనిచేఁ బరాధ వింపఁబడని—పరాక్రమశాలినగు నేను నీ
మోసంబులకు వేసరపోవునుటరా!— ఖలమతీ! మంద
భాగ్యుడవగు నీ జీవితరేఖ నేటితో మాసిపోయినదని తలం
పుము. (అటు నిటు జూచి) ఇంటియందేమియు నలికిడి లేదు.
కాని యింకను సాహసింపఁగూడదు. గ్రామమున నింకను సం
చలనముగా నున్నది. ఇప్పటికి వీరిని హెచ్చరించి చనియెద
గాక!—రెండవయింటివాఁ డెఱుంగకుండ నీగృహ మీరేయి
పీనులపెంటలతో నిండునుగాక!—నాకన్నుల కానందముగా వీరి
రక్తప్రవాహములు నేలపై మడుగులై నిండుగాక!

గీ. కనుల విఱుమిట్లు గొలుప రక్తప్రవాహ

పంకిలంబగు భూమి నీకరిమనీచు

శిరము బహుళకలంబులై దొరలుచుండఁ

గనులఘంటలు చల్లఁగఁచువాడ.

(మెల్లగా చప్పట్లు జతచి) రే! పరిచరులారా! బాగరూకులై యుం
టిరిగాదా- [బుంగలలో నుండి “స్వామీ” అనుధ్వని]

మైరా— హెచ్చరిక—మిగుల హెచ్చరిక—నేను మీబుంగలపై రాలు
రువ్వుటే గుఱుతుగా నెఱిగి బయటకు వచ్చి నేను శాసించిన
ప్రకారము చేయువలయు. (బుంగలలో నుండి “చిత్తము”
అని ధ్వని)

మైరా—ఇప్పుడు పదునొకండుగంటల రాత్రి యయినది. అదిగో! ఇంటి
లోని దీప మారిపోయినది. ఎవ్వరో లేచిన యలికిడియు నగు
చున్నది. నే నిచ్చటనుండ రాదు. సత్వరమరిగి నాశయ్యపై జేరె
దను. (ఁవచ్చిమించును.)

చతుర—(దీపపుబుడ్డితో ప్రవేశము.) “హేతువులేక తీతువు కూయ
దనునట్లు” నే డర్థరాత్రీయున నింటిలోని దీప మారిపోవుట
చూడగా నా కాశ్చర్యము గల్గుచున్నది. (బుడ్డి నూపిజూచి)
యిందు తైలాభావమైనది. ఆ! మఱచితి. నేటి యుదయమున
నొకవర్తకుడు నూ నెబుంగలతో మాయింటి కరుదెంచెదా-
అందు కొంతతైలమును సంగ్రహించిన నేమిదోసముగల్గు. ఉద
యమున నెఱిగించెదగాక! (బుంగలకడ కరుగును) (బుంగలలో
నుండి “వేళయ్యెదా” అనుధ్వని)

చతుర—(ఆశ్చర్యముతో తనలో) ఏమిది! పరమాద్భుతముగా నున్న
ది. ఈ బుంగనుండి మనువ్యస్థరము వినబడుచున్నది. ఎంత
మోసము! అట్లయిన నిందున్నది తైలముకాదా! మానవులా!
ఈ తైలవర్తకుఁ డాదొంగల తేజ యైయుండును. సందియము
లేదు. ఓరీ! మోసాలమారీ! ఇప్పుడు నాచేతఃశిక్షితి విశ నీ

వెందు(బో)గలవురా? నీ తుదముట్టింపకమానను. కానిమ్ము. ఇప్పుడు దీనికి దగిన ప్రతిక్రియ చేసెద(గాక! (తిరిగి “వేశయైసదా” అను ధ్వని)

చతుర—(స్వరముమాడ్చి) మఱికొంత తడవు చనవలయును. హెచ్చరిక! హెచ్చరిక!—(స్వగతం) తక్కిన బుంగలలో తైలము గలదో లేక నలుబదియు దొంగలతో నిండిన బుంగలేయగునో తెలియవలయు. (రెండవబుంగకడ కరిగి) “హెచ్చరిక! హెచ్చరిక! మఱికొంతతడవు వేదియుండుడు” (‘చిత్తము’ అను ధ్వని) (ప్రతిబుంగకడ కరిగి “హెచ్చరిక!—అని చెప్పి) భభీ!—ఈ నలుబది మందిదొంగలును నాకరతలంబున జిక్కువడిరి. ఈ మాట నా యజమానున కెఱిగించి రక్షకభటుల కప్పగింతునా?—వలదు—వలదు. అట్లు గావించినచో మాయైశ్వర్యలాభరహస్యకథ యంతయు వెల్లడియై మే మిడుమలపాలగుదుము. ఉదయమగుదాక నిటులే యుంచి—యజమానుడు లేచిన తరుపరి నెఱిగింతునా!—అటులుగావించిన నీరేయియే యీరాత్రించదు లెంతసాహసము! దలపెట్టి యుండిరో!—కలుముప్పులకుఁ గారణంబైన యీ దొంగలగుంపు నొడిలోత్రాచుపాములవలె నింట మననీయవచ్చునా?—కానిమ్ము. సంశయింప నేల?—మా ప్రాణంబులను రక్షించుకొనుట కిప్పు డెంతెలాసాహసంబైన గావింపవలసినదే!—సాహసంబని జంకక—హత్యాకృత్యమని యనుమానింపక—పాపమని భయపడక—భీకరికరవాలసహాయమున నేనే యీ నలుబదిమందిదొంగల ప్రాణంబుల దీసెదను. ఇంతలో నిది మాయద్భుతగుత్తున కెఱిగింప నేల?—గాఢాంధకారబంధురయగు నీవిశారమణియే నాకు తోడగుగాక!—ప్రకృతిగంభీ

రుడగు నీకాలపురుషుడే నాకు సహాయుడు కాగలడు.
మానసమా!—ధైర్యము వహింపుము. సాహసమా!—నా
యందు నిలచియుండుము. కరవాలమా!—చలి: పకుము.

(అనుబంధము. 21)

(కరవాలముం దెచ్చి నలుబదిమంది దొంగలను పొడిచి చంపి
నిష్క్రమించును.)

మైరా—(ప్రవేశించి) ఎవ్వరును మేల్కనియుండలేదుగదా!—ఇదియే
నాతలించిన ఘోరకార్యాచరణంబునకుఁ దగిన సమయము.
నాపరివారము నొక మేలుకొలిపెదను. (ఒక్కొక్క బుంగపై
రాలురువ్వగా పశ్చాత్తరము రాకుండుటఁగాంచి) ఛీ-ఛీ-మంద
మతులారా! మైమఱచి నిద్రించుచుంటిరా! పశుప్రాయులారా!
ఈవెద్దనిద్దుర మీకేలగలిగెను. మీలో నొక్కరికైన మెలకువ
రాదా!—జ్ఞానహీనులగు మిమ్ము మన్నింపను. (మరల రాళ్ళు
విసరి ఆశ్చర్యముతో) ఏమిది? ఏదేని మోసము సంభవించి
యుండునా! బుంగలలో నుత్ప్రవృత్తినిన్న వీరల కింత వేగిర
పెట్లు మఱిదప్పెను? తప్పిన అందఱకొకమారు తప్పుట సంభ
వము కాదుగదా!— ఇది కరమాశ్చర్యకరమైన విషయమే!—
ఆశ్చర్యమననేల? తప్పక నిందేదియో మోసము జరిగియుండునే
కాని వేఱుగాదు. ఈనాపరిచరు లేగతినుండిరో పరికించెదగాక!
(దగ్గరకేరి చూచి మృతినందుట గ్రహించి) హా! హా! ఏమివిప
రీతము! మహాకటంబు జరిగిపోయినది. హత్యయే జరిగినది
నలుబదిమఱియు నిటులే గావింపఁబడి యుండరా!—(చూచి)
హా! నాహృదయమంతయు భంగమైనది. నాయనుచరులందఱు
హతమయిరి. నాగుట్టు బట్టబయలైనది. జననమూడి స్వత్నమం
దైన భీతియెఱుంగని నాహృదయ విదారుణవధలం గాంచి

తల్లడిల్లుచున్నది? ఏమిసేయుదును. ఛీ- ఏమిచేయుచునని విచారించినేల? నాహృదయంబునకు భీతిసయితము గలుగఁగలదా! నావ్యూహంబులకుఁ బ్రీతివ్యూహంబులంబన్ని-నాజ్ఞకులు తెగనఱి—నాకంఠము నురిత్రాటిచేబిగియులాగిన యాకల్మషుని నేల రాచుదనుక నిదురింతు నే?—రే! పాపీ! చండాలా! ఎంతపని జేసితివిరా! తులువా! నాగొంతుకను తెగని మొండిక త్రిచేగోసి తివటరా!— ఇక నీమరణము దాపురించె నిలువుము. అధిక పరితాపరోపాగ్నులచే దండహృదయమునకు నాశరీరమునకు నీరక్తచుదన లేపంబునగాని శాంతికలుగదురా దుర్మదాంధా! ఎట్టిబెట్టిదంపు కష్టంబులు నాకు గలుగనున్నను నిన్ను మట్టు బెట్టి నాప్రాణంబులు బాసెద.

(ప్రోబోవగా)

చతుర—(కత్తితో పువేళించి) రే! దొంగలరేడా! నిలునిలు నీమరణము దాపురించినదిలే! ఇక నందుబోగలవు?

మైరా—ఓహో! కడుమోసముకలిగెను- ఇప్పుడు నేనిందుండక పారి పోవుటయే ప్రాణరక్షణమునకు మార్గము. (పారిపోగా కవాటము శిరమునకు దగిలి గాయమగును. మైరావణుడు పారి పోవును.)

చతు—సెబాస్, దొంగలరేడా! ఇక నీమైతడూరము పారిపోయినను నన్ను తప్పించుకొనజాలవు. నీఫలముందున్న గాయమే నిన్ను పట్టి యాయగలదు. (అటునిటు చూచి) అప్పుడే తెల్లవాణ్ణి వచ్చుచున్నది. రక్షకభటులవలన నేభీతియు గలుగకమున్నే- యీశవములను విముక్తిగాంచుగూర్గ మారయవలయును. ఈ వార్త మాయజమానునితో చెప్పెదను.

(చతుర నిష్క్రమించును.)

[చతుర అదృష్టగుప్తునితో ప్రవేశము]

అదృ—బిత్తరి! ఏటికి నీ కీతర్తరపాటు ?

చతు—స్వామీ! తత్తరపా టీమత్తకాసినియెడల రిత్తయని నీదిత్తమున
నమ్ముము. నీకుత్తుక తెగనరుక నెంచిన కత్తెరగానిని నాకత్తికి
గుత్తగావింప నాయత్తపడితిని గాని యింతలో నాతోత్తుకొడు
కీమొత్త నావలబడి మెత్తమెత్తగ బరువెత్తె—

అదృ—ఆ- ఆ- ఎవ డాదురాత్ముడు? ఎక్కడనున్నాడు.

చతు—స్వామీ! తమరెరుంగకుండ నే నీరేయి గావించిన యీసాహ
సంబునకు నన్ను మన్నింపవలయును.

గీ. ప్రకటముగ నేడు నూనెవర్తకుడ నంచు

వచ్చినట్టి తుచ్చుండె నీవైరిసుమ్ము

దారుణంబైన మర్భద్రధాటికొడి

విఫలమానసుడయి పరువెత్తినాడు. (కత్తిచూపును)

అదృ—ఆ- ఆ- చతురా! ఆకత్తియేమి? ఆరక్తమేమి?

చతు—ఆమహోత్సవమును కన్నులార జూచెదరుగాని రండు.
(బుంగలకడకు గొనిపోవును.)

అదృ—ఇవియేమి? ఆచోరుడు తెచ్చిన బుంగలుకావా !

చతు—బుంగలో- బుంగలలోదాగిన దొంగలో!- చూడుడు.

అదృ—దొంగలా! చతురా ! ఏనులంతటిమనుజు లీబుంగలలో నెట్లు
దూరిరి.

చతు—నాచే పీన్లగంటకు దూరిరని తోచుచున్నది.

అదృ—ఆ- నీవుతానిని చంపితివా యేమి ?

చతు—క్షమింపవలయును. ఆచోరులు నేటిరేయి చావక బ్రతికి
యున్నచో మనము తెల్లవారుసప్పటికి బ్రదికియుండక చచ్చి
యుండుము.

అదృ—ఇదియంతయు నా కమితాశ్చర్యముగా నున్నది ఏమిజూగినదో
విపులముగా నెరిగింపుము. నామనంబు తత్తరపడుచున్నది.
చతు—తొలుత నీశవములు నలుబదియు మనయింటినుండి తరలు
మార్గము చూడుడు. వృత్తాంతము సావకాశముగ నెరిగించె
దను. ఈరేయి మీప్రాణములు మృత్యుగోక ముఖద్వారము
వరకరిగి తిరిగి వచ్చినవనిమాత్రే మెరుంగుడు.

అదృ—చతురా! నాకొరకెంత సాహస మొనరించితివి. నాప్రాణములను
రక్షించిన నీకు నాశరీరము నర్పించుటకన్న మరుమేలు వేరేది
యు గావింపలేను. ఏదీ! ఇంతటి వీరకృత్యముసల్పిన నీవు
నెత్తురుచేతులతో నుండగ నే యొకముద్దిమ్ము.

చతు—తప్ప- తప్ప- ఇది సమయముకాదు.

అదృ—ఈయానందమున నాకు తప్పొప్పులు తెలియవు. బలవంతుముగ
నైన నిన్ను ముద్దిడుకొనకమానను. (ముద్దిడుకొనును.)
(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

4 వ రంగము:—వీధి.

[కరటకు దొంగరిగ పోవేళము.]

కర—అబ్బబ్బ! ఆడదికాదురా యీచతుర! నలుబదిమంది దొంగల
నుక్కరాత్రిగో చూపిన దీనినిజూచిన నాగుండెలు దడదడ
గొట్టుకొనుచున్నవి. మాయజచూచుడు. అదృష్టగుప్తుకు రహ
స్యముగ నన్ను బిలిచి “కరటకా! ఎంతధన వ్రేయమైననరే!—
ఈశవముల నీయింటినుండి వదలింపవలయు”నని నాకాజ్ఞాపించి
నాడు. నాయొక్కని కీకార్య మసాధ్యముగ నున్నది ఏసాధన
ముఁ బరికింపవలయునో నాకు పాలుబోకొండనున్నది. అప్పుడే
దిశల తెలతెల బారుచున్నది. అదిగో ఆవచ్చునా డెవ్వడో
మా దమనకునివలె నున్నాడే! ఎన్నాళ్ళకు వచ్చుచున్నాడు.

[దమనకుడు ప్రవేశము.]

దమ—తినుచున్న కూటిలో మన్ను బోసికొని ఆపల నేష్టాశలదని యా
సింది పరు వెత్తినవా డ్రొందటగతి యిదే! ఏమొగము బెట్టుకొని
మరల నదృష్టగుప్తుని మొగము జూడగలను ? (ముందుచూచి)
అదిగో!— మాకరటకుడు పొద్దుననే యటునిటు దిరుగుచున్నాడు.
కరటకా ! కరటకా !!

కర—ఓరీ! దమనకా! ఎన్నాళ్ళకు వచ్చితివిరా! అప్పు వేసిన ఆబోతు
వలె— తిరిగితిరిగి— కొంపజేతివా ?

దమ—ఓరీ కరటకా! ఇల్లు పడలినతరువాత— ఏమిచెప్పదునురా— నా
అవస్థ— చెప్పుకొనుటకు సిగ్గుచున్నది.

కర—ఏయవస్థలు పడితివి?— ఏమిజరిగినది?—

దమ—ఇప్పు డవి చెప్పట కవకాశములేదు. ముందీమాట చెప్పు. నేను
చెంపలువాయించుకొని రెండుకాళ్ళు పట్టుకొన్నచో నన్నదృష్ట
గుప్తుడు తమించునా?

కర—ఇప్పుడు నీవు చెప్పినను వినుటకు సావకాశములేదులే ! నీవు
పట్టుకట్లు మానినచో తమించునురా ! అదృష్టగుప్తునిదగ్గర
జేరినతరువాత నాగొంతుతడి అభ్యాసము పోయినది.

దమ—పోనీ— బాబూ— నీతోపాటు నేనుకూడ మానెదను. నీ కాళ్ళు
పట్టుకొందును. నన్నేలాగునైన అదృష్టగుప్తునివద్దజేర్చి పుణ్యము
గట్టుకొమ్ము.

కర—చపలచిత్తపుముండకొడుకవుగదా! నిన్ను నమ్ముకెట్లు?

దమ—తిన్నగా సాగినంతవఱకే చపలచిత్తముగాని—కూడులేనప్పు డేమి
చకలచిత్తమురా !

కర—కూడువచ్చినతరువాత మరల చపలచిత్తము తిరుగునేమో
నిన్నెవరు నమ్మగలరు.

దమ—ఇంతయనుభవమైన నొక చపలచిత్తమా!

కర—అట్లయిన చెంపలు పళపళవాయించుకొ!

దమ—బాబూ! బుద్ధి గడ్డితిన్నది. (చెంపలువాయించుకొనును.)

కర—(తనలో) శవములను పూడ్చిపెట్టుపనిలో వీనిసహాయముగొని వీనిపై నదృష్టగుప్తునకు దయగలిగించెదను. ఎంతసామ్యునినను వెచ్చించదలచినాడు గనుక మాకదృష్టగుప్తు డీపనిలో నేమైన ముట్టజెప్పకపోడు. (ప్రకాశముగ) సరే! నీవు వకపనిచేసితివా! దాని కదృష్టగుప్తు డమితానందమునంది నిన్నుదయతోజూచును.

దమ—నీవు చెప్పినట్లుచేయుదును—ఏమిపనియిది?

కర—అతిరహస్యమగుపని. వెల్లడిచేసిన నీప్రాణములు పోవును.

దమ—నన్నెరుగవటరా! కరటకా!

కర—సరే! రమ్మ చెప్పెదను. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

5 వ రంగము.

మైరావణుని గుహ.

మైరా—అకటకటా! కళాపీఠీనమై నిర్మానుష్యమైయున్న యీగుహ తలమును జూచిన నాగుండెలు బ్రద్దలగుచున్నవి. జీవకళలతోడ నిరంతరము ధనలక్ష్మి కాస్థానపీఠమై కలకలలాడుచుండు నా గుహతలము నేడిరితి నిర్జీవమై యెఫంగుటఁ జూచియు మొండితనమున నాప్రాణము లీశరీరమును వదలిపోకున్నవిగదా! నలుబది మంది కరిచరులు గొలువ గ్రహసమూహమధ్యంబున వెలుగు మార్తాండునిగతినిం దమందానందమునఁ జరించు నేను నేడిటు లేకాకినై రావలసఁ గదా!—కటకటా! కాలహాహిమ! ధనలక్ష్మి! నీవుచంచలవగుట నిక్కడుగదా స్వానుభవంబునఁ దెలిసికొంటిని.

సీ. పంచకల్యాణిపైఁ బరగెడు నామ్రోలఁ

జేరెడు సరవార్లు లేరు నేడు

యీలవేయఁగ న నా కీవలావల నిల్చు

శూరమండలి గానరారు నేడు

సంచులకొలది యైశ్వర్యంబు గలగల

లాడిప నొకఁడైన లేడు నేడు

కనుదోయి మిఱుమిట్లుగల్గఁ జూపట్టునా

రజతాచలము గానరారు నేడు

భయదమై రావణుని కీర్తి బాసె నేడు

అవనితలమెల్లఁ దలకిందు లయ్యె నేడు

విలయసమయంబు భువి నుద్భవితై నేడు

కడకు పాతాళగుహ పాడుబడియె నేడు.

ఈమహిమండలం బెల్ల మైరానణుడని పలికినంత గడగడాయమానం
బగునట్లు చరించిన నేను—నేటికొక్క మానవాధమునకై మా
నంబుబాసి, దీనుడనై ప్రాణభంగంబున కొర్తునే! ప్రాణంబు
లువీడిన వీడుగాక! కడసారి నాకంతంబునుండి ప్రాణవాయువు
లుండుదనుక నాప్రతాపంబున కనుతాపంబు రానిత్తునే!—ఆకుఱి
లకర్మలనెల్లర నాకూరకరవాలుంబున కాహారంబు జేయుదనుక
నామనంబూరటనందుట లేదు. ప్రాణంబులు తల్లడపాటునందుచు
న్నవి. అకటా! ఎట్లుభరింతు? ఈకన్నులతో నీవినాశగుహతల
ముంగవిభరించుటకన్న—నీకటారితో బాదుచుకొని భూమి కొర
గుటయేమేలు. (ఆలోచించి) ఛీ! పౌరుషంబువిసర్జించి ప్రాణ
హత్యకియ్యకొందువా? వలదు. ఆతులువలకు నాదోర్దర్పంబు
చవిజూపించివారితోఁగలసియేవరలోకంబునకరిగెదగాక! వరలో
కంబుననైన నావిరోధులైన యాపాపులహృదయాంతరంబులు

శాంతంబుగనుండనిచ్చెనా? ఆ నాడు నేను, నాపరిచరులమరణంబునకు పరితాపంబునందుచు బరిచూర్చిన దుగితాత్మ నటదమ కించుసంతలో నొకపిశాచిని నావెనువెంట నంటివచ్చె. అప్పుడు నాయీఫాలతలంబు కవాటంబునకుఁ దటాలునఁ దగులుటచే నిట్లు కలాయితండఁ గావలసివచ్చెనదా! తెలతెలవాటు నాకను వెలుతురులో నాకులట నన్ను గుర్తించియుండునా? గుఱుతిచిన నేమి? పలువేసంబులఁ బరుల కెరుక రాకుండ సంచరింప నేర్చిన నే నొకరికిఁ జిక్కుదునా? చిక్కినవారి నుక్కడంపకదక్కువాడవా! పరమపిశాచస్వరూపిణియగు నా రాక్షసియే నాపరిచరులం బరిచూర్చియుండును. దానిపసదూల్చు టీమిరావణున కొకలెక్క గాదు. (కొంచెమాఁగి) అహా! యేమిది? నాకు దుర్నిచిత్తంబు లనేకంబులగుచున్నవి. అయినను నీనికి నావంటివాఁడు లెక్క సేయఁగూడదు. అకటకటా! మన స్సెంతసరిపుచ్చుకొందమన్నను నా కూరటగుగదే!-గ ర్భాంతరాళమునుండి పొంగిపొరలివచ్చు నీహఃఖాగ్నిని జల్లార్ప నావిరోధుల వేడినెత్తురుదక్క వేఱుమార్గము లేకు. పరిపంథిగర్వవిర్వాపహాణధూర్వహ మగునోకర వాలమా! నీకు పరాకు. చిరకాల మన్ని వాసితిమగు నోపాతాళ గుహంతరాళమా! నాకు నీఋణము దీటిపోయినది. పొరలివచ్చు దుఃఖము నణండుకొని కన్నులగారు బాష్పంబులను రెప్పలనప్పు గించి నీకడ సెలవుబుచ్చుకొనుచున్నాను. శత్రువులం బరిచూర్చి యాత్మహత్య గావించుకొననుచుక్కుడై యున్న యీమైరావణుడికి నిన్నుగనఁజాలఁడు. నీ కిదేజోహము. ఓయరణ్యమా! నాకు సెలవు.

(నిష్క్రమించును.)

6 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తుని యిల్లు.

[ప్రమద, చతుర ప్రవేశింతురు.]

ప్రమ—చతురా ! నిన్నటిదినమంతయు నేకాదశి; యుపవసించియుంటిని. పెందలకడ వంటకావలయును. నీవు గిల్లుకొనినదే గిల్లుకొనుచు పోదైక్కించిన వీలుపడదు. తెలిసినదా! అదృష్టగుప్తుడు నిన్ను వెనుక వేసికొనిరానీ! నేను వెలుచుదాననుగాను. మది నుంచుకొమ్ము.

చతు—అమ్మా! ఒక్కనిముసమున వంటజేసిరానా! అదెంతపని ?
(నిష్క్రమించును.)

ప్రమ—కరటకా !

కర—(ప్రవేశించి) పంకా లాగుతుండానమ్మా !

ప్రమ—ఓసలా! ఈశీతకాలమున మీచతురా రాణిగారికి పంకాలు గావలసివచ్చినవికా బోలు నేమి?

కర—చతురమ్మగారికి గాదమ్మా! బాబుగారికి.

ప్రమ—సరే! ఎవరికైనా నాకేను? ఐశ్వర్యవంతుల కెన్నిసుఖములైనా గావలయును. మగడుచచ్చి-విధవనై-విరాగినై సుఖమునకు నోచుకొనని నిర్భాగ్యురాలను నాకు వారి ప్రస్తావనమేల? నిన్నటిదినమంతయు నేకాదశి యుపవసించియుంటిని. నేడుశీఘ్రముగ నతిథిపూజ చేసికొని ప్రాస చేయవలయు. పంకాత్రాటి నటులొకమూలఁబడ వేసి-బయట గుమ్మమువద్దఁగూర్చుండుము. ఎవరైన సాధులు, యోగులు వచ్చిరేని-సవయింటికి సగౌరవముగఁ గొని రమ్ము.

కర—పంకాత్రాడాగ్నేస్త్రీ బాబు చుక్క లిరగ మొసస్తాడేమో.

ప్రమ—ఏమీ ! తనవలపులాడియగు చతురకొఱకు గులాబిపూలదండ
లు తెచ్చిన నేమియుననని మీయ్య నాకొఱకు వ్యయపఱచిన
యొక్కనిముసమునకు నీమక్కలు విలుగఁబోతున్నా? అవును.
నాభర్త తన్ను చిన్నవాటినుండియుఁ బోషించిన విశ్వాసము
నకు మీయయ్య యిట్లనడామటి! ఎంతకాలమునుండియో నా
పిడికిటిగ్రద్దలకు వెన్నొగ్గిన పిటికివందపు! క్షేటికి నేను నీకంటికి
బానిసగఁ గనుపడితిని. అదృష్టగుప్తుఁడును చతురయు నీకు యజ్ఞ
మానులైరి. ఆహా ! విశ్వాసదేవత యెంతగ్రుడ్డిదైపోయినది.
ఐశ్వర్యమద మెంతపసఁచేయదు?

కర—(తనలో) నడుమ నాకు సావాచ్చిందిరాబాబూ !

[తెరలో అదృష్టగుప్తుఁడు.]

కరటకా ! వదినెగారి యిచ్చనీకారమొనరింపుము. ఎప్పుడు వారియానతి
దాటవలదు. నీ కిదే నాయాజ్ఞ.

కర—చిత్తంబాబూ ! (తనలో అయ్యకాడ నేలమీద తొంగున్నా
వాకటే అమ్మకాడ కిందతొంగున్నావాకటే !)

ప్రమ—కరటకా ! ద్వారముననుండుము. నీయయ్యగారి యాజ్ఞయైనది
గాదా ! సుతుష్టిపడితివా !

(నిష్క్రమించును)

కర—(ద్వారముననుండును.)

[మైరావణుఁడు యోగి వేషమున పోవేళము]

మైరా—(తనలో) అకటా ! కాలమహిమ—

గీ. తరణికిరణకాంతి ధగధగ లాడెడు

కవచ మేగి, కలిగె కావిగ్రుడ్డ

శత్రువీరకంఠ శతధావిదారిత

మృడఖడ్గ మేగి, దండ మమరె.

కానిమ్ము. వైరప్రీతికారమున శెట్టిసిచవేషముఁ దాల్చినను దోషము గాదు. నావైర్నిపాణంబులఁ దీసికదా శాంతింపవలయు! ఈఖడ్గమును గుప్తముగా నుంచుకొందును. ఈరాత్రి వీనియంతయు గాంతును. నాఁడు నాపరివారమును బరిమార్చి—నన్ను వెఱిపించిన పిశాచినిం దొలుతఁ దూలించి పిదప నాపిరోధిని వధించెద. అంతదనుక కపటంబున నటించి నావేషంబు సమర్థించుకొందును.

కర—అడుగో! నన్నాసోడు రానేవచ్చేసినాడు. మరేటి? పెమిదెమ్మ గారికాడి కొక్కపరుగునెళ్ళి నెప్పేస్తాను సామీ!

(నిష్క్రమించును)

మైరా—వీఁడెవ్వఁడో నన్నుఁజూచినతోడ నేలోపలకరిగినాడు. కానిమ్ము. కరవాల మొకటి నాచేతనుండఁగా నెట్టికష్టముం గలుగదు.

[ప్రమదః కరటకుఁడు ప్రవేశము]

కర—ఇల్లిడిగో- వోళమ్మా! బైరేగినాకొడుకు.

ప్రమ—ఓరీ! పూజ్యుల నట్లు దూషించుట కడుదోషము.

కర—మంచి సెడ్డలెరిక నేని మోటునంజికొడుకుని. నాకుదోసమేటి. ఆ-

(నిష్క్రమించును)

ప్రమ—క్వామీ! తాము మహానుభావులట్లు తోచుచున్నారు. తమ దర్శనంబున నాకు బ్రహ్మానందము గలిగెను. మాగృహంబు పావనంబయ్యెను. నేఁడు ద్వాదశియగుట-చారణంబొనర్చి నన్ను ధన్యురాలినిగాఁ జేయవేడెద.

మైరా—(తనలో) ఓహో! ఇది మాతీతవింతగానున్నది. కాని మృత్యులే సమృత్తింతునే పదపడి విచారించును. (ప్రకాశముగా) అమ్మా! మే మొకరియింట తడవు లేదయువారముకాము. ఇప్పుడు నీవు కడు పూజ్యురాలినిగాఁ దోచుచున్నావు. అటులే వచ్చెదను.

చతు—(హామైరావణునిగర్తించి) బౌరా! ఈమోసగాడు తిరిగివస్తుల
వంచింప నేగుదెంచెను. వీని నెసట నున్న గాయమును గుఱుతిం
పనా? కూరత్వముం గొక్కుచున్న వీనిముఖదిహ్నుములచే నీ
పచ్చెపువ్వుల నెఱుంగఁజాలనా!—ఈసారిమాత్రం మీ ఛండా
లుఁడు చతుర బారినుండి తప్పించుకొనిపోవలేడు.

ప్రమ—చతురా! ఈపూజ్యునిఁ జూచితివా! ఈయనకు నేడు మన
యింట వింకు సుమా!

చతు—అయ్యో! ఇది మొదటసారికాదు. ఈయన యిదివఱ కొకమారు
మహాకృష్ణమున గాందిశీకుండగుచుండఁ జూచినట్లు జ్ఞాపకము.

మైరా—(తనలో) ఆ!—ఏమి?—ఇది నన్ను గుర్తించెనా యేమి?

ప్రమ—చతురా! పూజ్యుల నట్లు దూషించుట తప్పు. నీయభిప్రాయ
మేమి?

చతు—ఏమియునులేదయ్యో! నేనే పొరబడియుండును అయ్యో! నేను
తొందరపడినందులకు శ్రమింపవలయును. రుండు. మీకు తగి
నట్లు గావించుకు.

మైరా—(తనలో) ఆనాటిజగజంత యిదియే యని తోచుచున్నది.

ప్రమ—ఊ! అయినను భయము లేదు. (అందఱు సమైక్యమింతురు.)

7 వ రంగము.

అదృష్టగుప్తుని మందిరము.

[మైరావణుడు ప్రవేశించును.]

మైరా—(అత్యంతమున) బౌరా! విధివిపరీతము! పాతాళగుహయం
తయం బాడువడి యీనికృష్ణవందరంబునం జేరెనా! (కలయఁ
జూచి) నాకన్న లీమందిరమును జూడఁజాలక, మిగుల సంక్షోభ
ము గల్గుచున్నయది. ప్రళయకాల, కాలదండసహూన మగు

మదీయకర నాలము నిస్తే జమైపోయెనా? ఎట్టికష్టకాలములయందైన
నట్టిటగాక దిట్టమైయుండు నాగుండె దిట్టతనంబు నేడు పట్టుచెడి
యెనా? త్రిగోక శాసనపటిష్ఠంబగు నావ్రతాపసారము నిస్సా
రమయ్యెనా? కాదు; కాదు. అంతయు నదృష్టమహిమంబని
తోచుచున్నది. లక్ష్మీ ! నీ వెంతవంచలురాలవు !

ఉ. అంచితేరీతి దూఖ మిసుమంతయుఁ దోఁడగనీక నన్ను మో
హించి సతంబు మద్దుచు వసించి, భుజాగ్రిములందు నిన్ను మో
యించి, జగంబునం దెచట నింతటి సంపదగల్గువాఁడు లేఁ
డనుఁ దలంపఁజేసి తగునా యిటు గోతనుదోయుఁ జుచలా !

తలంచినకొలందియు పరితాపము మహత్తరమై కర్తవ్యజ్ఞానము నశించు
చున్నది. కట్టడివిధి యీమైరావణునిజాతకంబు నిట్లు తాగుమా
రుగావించునని స్వప్నమందైనఁ దలంచి యెఱుంగనుగా ! ఈ
మహావీరుఁడు పురుషునకొలువడియెనా? కాదు. అబలయై అస
హాయయైన యొక్క హంతకారి దుస్తంత్రమున నంతయందుగతికి
వచ్చెను ! ఇంతకన్న పరాభవం బింకేమిగలదు ! నాచేతులతోడ
పరిజనులనందఱి నాపాపినికి బలియొసంగి చేతులు గడుగుకొం
టిని ! (అలొచించి) ఛీ ! ఛీ ! ఏమి యీనిర్వేదము ! నాకిది
తగునా? దీననేమైనఁ బ్రయోజనంబగునా? ఈకపటవేషంబున-
నీకాశరాత్రియందీపాపాత్మ్యరాలిం బరిమార్చక నిదురింతునా?

సీ. భూంసంపత్ప్రభాపూరితం బైయున్న

గుహ నమానుషముగఁ గొల్ల వెట్టి

సాహసోద్ధతిఁ బూని శేవఖండయుగము నైం

ద్రపుజాలముం బలె దస్కరించి

గురుతులనెల్ల గగ్గోలు గావించి నా

చేత శేచుక్కునుఁ జెనకఁజేసి

తైలభాంశ

ంబుల దాగియుండినవారి

నతినాహసంబున హతముజేసి

దూర్త యగుచు నన్నుఁ బలాయితనిగఁజేసి

నట్టిదుష్టు నాహంతకి మట్టుబెట్టి

బహుళరక్తప్రవాహము ల్బారఁజేసి

ప్రాణములు బాయువాఁడ వైరంబు దొరఁగ.

సీ. ఆసమీర కుమారుఁ డనురుమైరావణు

మాత్సర్యమునఁ బరిమార్చినట్లు

కనకకళ్యపుని నేపున నారసింహుఁడు

చీల్చి వక్షంబు పెకల్చినట్లు

దుశ్శాసనుని తొమ్ము దోశ్యక్తిఁ బెకలించి

రక్తంబు భీముఁడు ద్రావినట్లు

కంసదానవుని భీకరమూర్తియై కృష్ణుఁ

డంచితంబుగ వధియించినట్లు

సాటిలేకౌర్యంబున నేటిరేయి

ప్రకట నిహతనిర్భిన్నశిరస్సుఁజేసి

రక్తమును గోలి నాదు వైరంబు బాసి

హాయిగా ప్రాణనిచయంబుఁ బాయువాఁడ.

(అటునిటుఁ జూచి) ఎవ్వరో వచ్చుచున్నారు. ఇక నాపాత్రంబు నభినయింపవలయు.

(మరల మునివృత్తినుండును.)

[చతుర ప్రవేశము.]

చతు—(స్వగ) విజ్ఞానశాలులగువారు దొంగను ముఖవీక్షణమాత్ర ముననే కనిపెట్టగల్గుదును.

సీ. మదికి సమృద్ధిలేనిమాటలు విననట్లు
 శరీరింపఁ జూచెడుజరుఁడు దొంగ
 వెకలిసవ్వులు ముఖప్రీతులకొఱకునై
 బలవంతుముగ నవ్వవఁడు దొంగ
 నిజమువాక్యముల ఖండితముగాఁ జెప్పక
 పలువిధంబులఁ జెప్పవఁడు దొంగ
 యెదుటిపొత్తులకుఁ దా నేదియో మరుమాట
 వచియింపఁ జూచెడువాఁడు దొంగ
 అడుగ నుపకారమును సేతు ననుచు- తుదకుఁ
 దొంటచేయి చూపెడుమహాత్ముండు దొంగ-
 పరుల నెమ్మొగంబులు తేరి పారఁజూడ
 కటునిటులఁ జూచి మాటాడునతఁడు దొంగ.

కాని- యీమైరావణచోరుని మాయానటనంబు చతురులై రంగ
 స్థలంబులఁ జేరుగాంచిన నటశిఖానుణులకు సయిత మలవ
 డదుగదా ! (ప్రకాశముగా) మహాత్మా !

మైరా—(స్వగ) కటకటా ! ఈగండయే కదా నాహృదయశల్యము!
 అట్లుండియు దీని నేమియుం జేయలేక నిరర్థకుండనై యుండ
 వలసినవచ్చెఁగదా ! (ప్రకాశముగా) అమ్మాయీ ! ఏమి పని
 యుండి వచ్చితివి ?

చతు—చుహాత్మా ! నాకు వేఱుగా నేమిపనియున్నది? మీపనియందే
 యుంటిని.

మైరా—మీ మిఁక నొకజాముకాలమువఱకుఁ దపోనిష్ఠయందు మున్నె
 దము. ఇప్పుడు మా కభ్యర్థనీయము లగునవేవియును లేవు.

చతు—భోజనపదార్థములందు తమ కేవి ప్రీతికరములొ యని—

మైరా—ఏపదార్థంబులను సిద్ధపఱచిన సరియే—కాని వానియందు
లవణముమాత్రము మా కిష్టము గాదు.

చతు—(స్వగ) నా యనుమానమే స్థిరమైనది ! (పండ్లు కొఱుకుచు)
ఓరీ మైరావణహతకా ! నీకు మాయంట లవణ మిష్టము
గాదుగా ! కూర్చుండ ! శత్రువు నింట నుప్పు దినరాదనిగదా
నీవిట్లు పలుకుట! కానిమ్ము. (ప్రకాశముగా) మహాప్రసాదము;
కాని- స్వామీ! ఉప్పులేని పదార్థములు జీవములేని శరీరము
వలె—ధనములేని మందిరమువలె—పరిజనులు లేనియధికారి
వలె—నిస్సారములుగదా ! ఇట్టికోరికఁ గోఁతిరేమి ?

మైరా—(స్వగ) ఏమిది! ఈమాటలన్నియు నాకే లగిలి వచ్చుచున్నవి!
(ప్రకాశముగా) అమ్మాయీ! అది నాకొకయోచారము.

చతు—ఇట్టివి మానవులకు సహజముగ శత్రులయింట నాచారములై
యుండును.

మైరా—(తనలో) దీనివ్రోడ విశేషప్రసంగము చేయఁదగదు.
అమ్మాయీ! నాకు జపవసుయమైనది.

(నిష్క్రమించును.)

చతు—(కోపముతో) ఓరికష్టా ! నిశ్శక్త్యా ! మర్కవాంధా ! నాపాల
బడితివిలే ! నీ వింకెందుఁ బోయెదవు ? నీ వీరాత్రి నాకటారి
పాలబడక బ్రదికినప్పుడుగదా యవంతమగు నీయూ శాపవనాహ
ముసాగుట ! విషసర్పంబులకు మంత్రము లుండవని తలఁచి
తివా ! శార్దూంబులకు మదమాతంగంబు లుండవనుకొంటివా!
ఈచతుర నీపాలిటి కాలమృత్యువని తలంపకుంటివా ! మంద
బుద్ధి ! దావుఁగోరియే నీ వీమందిరమునం బ్రవేశించితివి; కాని
మాతను.....(ఇంచుకాలోచించి) వీని నివ్వఁ జేవిధంబునఁ

బోకార్పనగు ?-నిమిమిమతటి హతమార్తువా? బోరా ! ఏడా
నిదిగించుట! ఈయింటవా?.....కల్ల కల్ల—సమయము వేచి
మమ్ము చంపనెంచిన వీడు- నిర్బలముగ నిదిగించునా?—ఇది
తగనియుక్తి-వీనిని రక్షకభటుల కప్పగింతుమా !-సాహసము
లేస పిటికిపని—నాకొకటి తోచుచున్నది. ఆపనిచేయుదునా ?
ఇదియెట్లుండునో-ఈరేయి-వీని యానందమునకై-నృత్యసభనొక
టి గావించి, యంగు సకలపరిష్కజుల సమక్షమున- సాహస
మున చేత కటారిగొని తటాలున వీనిశిరంబు నెగురవేసెద-
వైవిధానమునకుఁ బరమేశ్వరుఁ డున్నాఁడు.

సీ. కృతయుగంబున శాంకరీదేవి మహిష
రాక్షసు దృగచే నేసాహసంబుచేత
జనకభూపతిపుత్రి శతకంఠదానవు
వధించి నేబాహుబలముచేత
సత్యభామాదేవి దైత్యుడొ నరకుని
ఖండించె నేపరాక్రమముచేత
ధరణి పృథ్వీరాజ తరుణి సంయుక్త యు
ద్ధం బొనర్చె నేదర్పంబుచేత
నట్టి సాహసస్థైర్యము లలవరించి
నేటిరేయి మైరావణు గీటడంచి
యంచితంబుగ హితము గావించి మమ్ము
రక్షణము నేయుమయ్య! శ్రీరామచంద్ర!

(నిష్క్రమించును.)

రంగము:—అదృష్టగుప్తుని ముదిరము.

—♦—
సృత్యసభ.

[అదృష్టగుప్తుడు, మైరావణుడు, అదృష్టగుప్తు బంధువులు,
అనేకు లాసీనులై ముండగా, చతుర కటారి గైకొని
సృత్యము చేయుచున్నది.]

చతు—

—♦ పాట ♦—

యమక—త్రిశ్రగతి.

దుర్మద శత్రుఁడు | యీ | మిటారిచేతిది | కటారి |

నిర్మలమానసులకొను | నియతినెసగు రామరక్ష

కర్మచండాలురకును | గతినతరంబయినశిక్ష || దు||

(విదిత్రోరీతుల సభినయించి చేతిలోని కటారిని భయంకరముగా వైకెత్తి
చంపదించినట్లు సృత్యము చేయుచున్నది.)

అందఱు—(ఆనందించుచున్నారు)

మైరా—(మొగమున భీతి కనబడుచున్నది.)

చతు—

యమక—త్రిశ్రగతి.

లోకులధన మపహరించి - పీకల ధృతి నుత్తరించి |

ఆకార మలతిమార్చి - నట్టికట్టకుల వధింప || దు||

(కటారున మైరావణుని గొంతుపై కెత్తినంది యభినయించును)

మైరా—(మహాభయమున తనకత్తికొఱకు పోయిత్తించుచున్నాడు)

చతు—(వై చరణమును బాడుచు క్రమముగ సభికు లందఱికింకముల

పై నట్లే కెత్తినంది అభినయించుచున్నది.)

మైరా—(భీతిమాని ఆనందించుచున్నాడు.)

అందఱు—(ఆనందించుచున్నారు.)

చతు— యమ—త్రిశ్రతి.

చతురచేతి దీకటారి- చెనటుల జేత్తెనుకటారి-

చాతుర్య మగుకటారి । జనామోద మగు కటారి॥ చ॥

(కటారిని సభికుల తలలపై వాడించుచు వాట్లముచేయుచున్నది.)

అందఱు—(అనందించుచున్నారు)

చతు—(తీవ్ర)వాట్లము చేయుచు)

యమన్—త్రిశ్రగతి.

తొలకరిమెఱుపులను వించు । తళతళకాంతులనునించు!

నీకటారి యిపుడెర- క్తప్రవాహములను గాంచు॥

(మైరావణుని గుండెలలో బాడుచును.)

మైరా—హ! హ! హ! (నేలపై కొఱిగి కొట్టుకొనుచున్నాడు.)

(అందఱు విభ్రాంతిపడుచున్నారు. కొందఱీలలు వేయఁగా రక్షణభటులు

ప్రవేశించి, చతురను బట్టుకొనుచున్నారు)

అదృ—(కోపముతో) ఛీ! ఛీ! రాకాసీ! ఏమిచనిచేసితివి?—సుగుణ

రాసివని, పాణిబలను రక్షించిన పరమోపకారివని, నిన్ను

మన్నించినందులకు నాయుంటి వచ్చిన పూజ్యాంకను సరితివి

వధించి నాకెట్టియిక్కట్టు గలిగించితివి? నీకేమైన నువ్వాదము

గలిగినా?—ఏభూతమైన ని న్నా వేళించెవా? ఘటాక్ష!

చతు—అయ్యో! తొందఱవడవలదు. న న్నేభూతము నా వేళింపలేదు.

చిరకాలమునుండి మనగృహంబు నా వేళించిన పెనుభూతము

నేను వదలిపోయినది. ఈకటాసన్యాసి యెవ్వఁడో కనులారఁ

జూడుడు.

(గడ్డము లాగి వేయఁగా వందఱు విస్మయపడుచున్నారు. పోలీసులు

చతురను వదలి దూరముగ నిలతురు.)

అదృష్టము—హా ! ఏమిది? ఏడు మైరావణుడనుచోరుడు గాఁడా?

చతు—ఏడు మనస్రాణంబులం దీయవచ్చిన కీలెఱింగి యుపాయాంత
రంబు గానక నిట్లానర్చిన నాతప్పు మన్నింపవలయును. ఇదిగో
వీనికత్తి.

(వానివస్త్రములనున్న దానిని తీసి చూపును.)

అదృష్టము—ఓరా ! ఎంతటక్కరియై యిదొంగ నాయిల్లు చేరెను! మర
ణాసన్నమైన వీనివదనంబుఁ గనుఁగొన్న నాగుండె లదరుచున్నవి.

చతు—గీ. దేశమం దెల్లయెడల పోలీసువారు
వెదకినను దొరుకని “వాఁడెవీడు” నుండు
నూనె గొనివచ్చి నినుఁ జంకుఁ బూనినట్టి
“వాఁడెవీడు” నుండి దుష్టవర్తనండు
కపటస్యాసివేషంబుఁ గాంచినట్టి
“వాఁడెవీడు” డిట్లు నినుఁ జంపవచ్చివాఁడు.

ప్రమ—(ప్రవేశించి) చతురా ! నాగురునాథుని జంపుటకు నీకు చేతు
లెట్లువచ్చెనే పాపాత్మురాలా !

అదృష్టము—వధూనికా ! ఏడు, నీగురునాథుఁడుకాఁడు మనముయోగ్యుఁ
డనిభ్రమపడిన ఏడు మనలనందఱుజంపవచ్చిన నీచుఁడు. వీనిం
జంపుటచేత నీచ యని మనమునుకొనుచున్న యీచతుర మన
యందఱిప్రాణములం గాపాడిన యోగ్యురాలు.

ప్రమ—ఏమిది?—ఏడు చోరుఁడా!

మైరా—(అయాసపడుచు రోషమున) ఓసీ—రాకాసీ—నాపరివార
మును—నీ బదిమందిని బరిమార్చి—తుదకు నన్ను సయి
తము—నీపొట్టను బెట్టుకొంటివి గదా!—వినోద నృత్య మని
భ్రాంతిపండితని గాఁ—మూరణకృత్య మని యెఱుంగనైతిని

గదా—హా! హా!—ఈమైరావణుడు—తన ప్రతీకారము దీర్ఘ
కొనలేక పొగింబులు బాయునా—మీరందఱి టిదె చచ్చితిరి
చూడుడు. (మైరావణుడు కత్తి నెత్తి చతురను పొడుచుబోవ,
పోలీసులు వాని నణచిపట్టుకొన తిరిగి పడిపోవును.)

మైరా—ఛీ!—ఛీ!—నన్ను మోసగించి చంపితిరి గాని, బహిరంగ
ముగఁ జంప మీలోమా! హా! హా! (ప్రాణములు విడుచును.)

చతు—“వజ్రిం వజ్రేణ భిన్యతే” మోసమునకు మోసమే ప్రతీకార
మని యెఱుంగవలరా పాపీ!

పోలీసు సూపరింటెండెంటు—(తన జేబులోనుండి యొక పటమును
దీసి) చతురా!—ఈమైరావణమహాచోరుని కొరకు సర్కారు
వారనేక దినములనుండియు వెదకుచుండిరి. ఈపటమును ప్రకట
పఱచి వీనిని, వీనియచుచుండున నలుబదిమంది చోరులను
బట్టుకొన్నవారికి పదివేల రూప్యములు బహుమాన మని
సర్కారు వారిదివఱకే వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఈనీచరిత్రము
నా కానందముఁ గలిగించినది ఆపదివేలరూప్యములు నీయవి.
అదిగాక—నీకూరకార్యమునకు నీకు “శ్రీమతి” యని బిరుదు
నిచ్చుచున్నాను. నేటినుండియు నీవు శ్రీమతి చతురాదేవి
యని పిలువబడెదవు గాక!

(సువర్ణపతకము నిచ్చును)

(అందఱు కరతాళ ధ్వజులు చేయుదురు)

అదృ—(సూపరింటెండెంటుతో) అయ్యా! ఈచోరుని యనంతమగు
ధనము నాచే జిక్కియున్నది. దానిని నేను వ్రేయవలెననుకొంటున్నాను
నుంచితిని అందొక లక్షరూప్యములు కాంగ్రెసున కిచ్చుటకు
నేను సంకల్పించుకొంటిని. తమ కనుగ్రహము గలదేని యట్లా
నరించి మిగత ధనము సర్కారున కప్పగింపనున్నాను.

సూప—అట్లే చేయవచ్చును.

చతు—నాకు సర్కారువా రిచ్చిన పదివేలును స్వరాజ్యనిధి కొనంగి
తిని.

(అందఱు కిరతాళములు చేయుదురు)

సూప—ఇంక మే మరిగెదము.

(నిష్క్రమింతురు)

అదృ—చతురా! నీయుపకారభరమును నేను తీర్చుకొనలేను.

గీ, జమునిఁ గననున్న నాస్థానచయము నిలిపి

వంచకుల నెల్లరను వధియించినావు

వనితలను వీరకాంతవై పోబలినావు

చతురా! నీయుపకారంబు మితినిమిత్ర

ఇందులకు నాస్థానధనంబుల నీ కర్పించుటదప్ప వేతేమియుం జేయ
లేను.

చతు—నేను స్వామిముణముం దీర్చుకొంటిని అధిక మేమియుం జేయ
లేదు.

ప్రమ—చతురా! నీన్న నేను పెట్టినబాధల కిప్పుడు మిగుల లజ్జించు
చున్నాను. నన్ను తుమింపుము.

చతు—అమ్మా! అటులాడఁదగునా; నాతిల్లివి గావా నీవు? చిన్ననాట
నుండియు నన్ను పెంచి యింతదానినిగాఁ జేసిన నీముణమును
నే నన్నిజన్మములెత్తి తీర్చుకొనఁగలను?

ప్రమ—నాయనా! అదృష్టగుప్తా! ఈబంధువులందఱియెదుట నీశుభ
కాలమున, నీవు మనసార వరించిన యీశ్శ్రీచుతి చతురాదేవిని
వివాహమాడుము.

అదృష్ట—వధూనికా! మాయంటికి పెద్దవైన నీవే! నాకు తల్లివైన నీవే-
వదినవైననీవే! నీయిష్టమెట్లో యల్ల గావింపుము—నీమాట
కెమరాదునునే!

(చతురాదృష్టగుప్తులు పూలదండలను వేసికొని పాణిగ్రహ
ణము చేయుదురు. అందఱు మంగళము పాడుదురు.)

(అనుబంధము 22)

మంగళము.

ష ష థ ం క ము.

స ర్వ ము ను

సంపూర్ణము.

అనుబంధములు.

1 ప్రమద బ్యాగ్—ఆది.

ప॥ ఇదిగూ నీవొసరించుచున్న దీ । యింటజేరి యెంటిపాటుగా
నిట॥ నిది॥

అ॥ ప॥ సదభిప్రాయ విదూరుండ వగుచు । సంతతంబు నిల్లు గల్లు
సేయుచు॥ నిది॥

చ॥ (1) రాట్టమువలదని—రావుబహదూరు పట్టమబ్బెననుచు గులుకు
చుంటివె?—కట్టడి వై—విస్కీలకు వైనులకిట్టె ధనముపాడు
చేయుచును ని॥ ట్లిది॥

(2) దొరలంచును దొరసానులంచును నీ । వరమర లేక నహర్ని
శంబులను । దొరలుచుంటివా క్లబ్బులలోపల । దురితమనక
నీరాతచుట్టములె?॥ యిది॥

2 ప్రమద. కమాచి—ఆది.

ప॥ సైచెదనా । యిక గాచెదనా । సహి । యించెదనా । నా ।
మదిసి । విధమును । పీచమడంచెద । వీనిమహాధ్ధతి । నెం
చెద । గాంచెద । మనమునశాంతిని॥ సైచె॥

చ॥ అగునా । చతురపైన దనకిటుతగునా । ముదియైన దనకు
మోహమా । కపటమా॥ సైచె॥

3 చతుర. కల్యాణి—రూపకము.

(ఏమీయగ్భతమువలె)

ప॥ ఏలాజీవనము ? । మనదేశి సేవ । జేయునోపని॥ దేలా॥

చ॥ (1) శ్రీలంకెలగుభరతనూత । కూశలచే సిరులుమాయ ।
అలసింపకదేశారాధన । మాచరించి కీర్తిగాంచని॥ దేలా॥

- (2) పావనచర కానినాద । పారవశ్యముది మాతృ ।
 దేవికనుల ధారాపాతము । శీరతన్ హరింపజాలని॥ దేలా॥
- (3) శిరమువంచి దాసులగుచు । పరులఁగొల్పు భారతీయుల ।
 దురితముల దొంగజేయ । దగినమార్గము నాలోచింపని॥ దే॥
- (4) మూఢతపర దేశవిస్తు । మోహమున మునింగిపొంగి ।
 గాఢదాస్యపాగరంజన । గంఠపూర్ణముగా మునింగిన॥ దేలా॥
- (5) జయజయనాదములుసలిసి । జయతుజయతు భరతమాత ।
 జయస్వరాజ్యమాతయనుచు । సంతసంబున సన్నుతింపని॥ దే॥

4 చతుర. చూల్ కొన్ — ఆది.

- ప॥ పలుకఁగూడనే పాపపుమాటల । ప్రియమున ।
 ననుగమజనకుడ వేన్పఱా॥ ప॥
- చ॥ (1) పాపమనక మధు । పానముసలుపుచు । కోపతాపముల । కును
 వెఱపొందక । నీపవిత్ర సామ్రాజ్యము నవయశ । కూపము
 లంబుడు ఘోరగురుక్తులు॥ ప॥
- (2) మనకులముల నిటు । సలుపుటవీరికిరె । సనయంబగు కులా
 చారమునెఱుగరె । జనములు ఘనపరిహాసము సలుపరె ।
 ధనమునకిదియూ ఫలితము మీరిటు॥ ప॥

(ప్రతిభా)

5 అదృష్టగుప్తుడు.

నాధనామక్రియ తిక్కగతి.

- ప॥ ఇంతజేసితే పరాత్పరా । నీ దాసుని న॥ స్నింత॥
- చ॥ (1) ఎంతోధనమిచ్చి । మరి । యెంతోవైభవమిచ్చి । యెంతయు
 విద్యాప్రమోదితాంతరంగుజేసి । సుంతయైన కరుణలేని సోద
 రుని ఘటింపజేసి । కాంతారాంతరనివాసు । గా నెనర్చి ।
 కరుణమార్చి॥ యింత॥

(2) ఏమి సేయదలచినావో? ఏమాయుఘటించినావో । నీమాయల
నెఱుగదరమే । నిఖిలలోక పాలా న॥ ని్నింత॥

6. అద్భుతగుప్తము.

బీన్ ఫలాన్ — అదితాశము.

ప॥ గోవింద దామోదరా । వారాయణ । గోకులవనసంచారి॥
హరీ॥ గోవిం॥

అ॥ క॥ పావనచరణ కృ॥ పాజలధీ ముని ।

సేవిత మోహనకార వినోదీ॥ గోవిం॥

చ॥ గృహమును బాసితి । నిహమును గోసితి । బహుమరితంబుల
నెఱుగక చేసితి । నీదయగోరితినయ్యా మురారి॥ గోవిం॥

7. అద్భుతగుప్తము.

జయంతిత్రి — అదితాశము.

(మయగేలరా ఓరాఘవా వలె)

ప॥ గోదావరీ । కరుణాకరీ॥ గోదా॥

అ॥ ప॥ నీదాసుని వ । క్షేలుకొమ్మలెల్లీ । నిర్మలప్రభవా । స్వితకల్ప
వల్లీ॥ గోదా॥

చ॥ నిన్ను జేగువారి । నిఖిలాఘములు । సన్నతాంగి వేగ సమ
యింతువమ్మ । నిన్ను సన్నతింకు నేరవమ్మ జేవీ । చిన్నచూపు
మాని । చేరదీయుమమ్మ॥ గోదా॥

8. దొంగలు.

బ్యాన్ — రూపకం.

(చతుడందమార వలె)

రండుమోదమార । భుజాసానులార । మహాశూరులారా ।

మహాధీమలార । భయాకారులారా । రిపుహరులారా । డెండు
డీ । వ్రచిండులై । మహాద్దండీలై । పుడమిజనము లడలి
మిగుల తల్లడిల్లగా । కాళీ । కృపావిలాస । మునకె మనకు ।
ధనదళంబు । లమరుచుండగా । హుమార్ - హుమార్ -
హుమార్ - హుమార్ ॥ రండు ॥

9. అదృష్టగుప్తుడు.

సురట—త్రిశ్రగతి.

ప॥ ఆశ్చర్యమయ్యెగా । ఈ గుహతలముగాంచ మ॥ హాశ్చ॥
అ॥ ప॥ నిశ్చయానిశ్చయంబు । లెఱుగక మదిసందడించె । నిది మహా
ధనాన్నితంబు । నిరుపమమూయాయంబు॥ ఆశ్చ॥
చ॥ సురకిన్నెరేచరులకుఁ జూపె నమ్మతెంబిదీ । నరులకలవిగాదు
కనుల । మెరయు నమానుషతలము॥ మ॥ హాశ్చ॥

10. పోమద.

బీన్ ఫలాస్—రూపకము.

(నాథా మీరలిటుల చింతిలుచుండగ వలె)

ప॥ నాథా । యిటులచనువు మరచి చరించుట తగునా॥ పా॥
అ॥ ప॥ జేహగేహములు సమసిన దిక్కిక నెవ్వరు మనకూ॥ నా॥
చ॥ ఈసురారసంబునాని । యిటులధనార్జనార్జనము మాని । నీస
ములులిడుట గలదా । నింద్యమనుచు దలపవలద । దోసమార్గ
మును మానుము । తొంటివిధంబునుబూనుము॥ అలలలలలల-
అలలలల వివాళమే ఫలంబగున్ ॥ నాథా॥

11. మైరావణుడు.

బ్యాన్ — తిశ్శిగతి.

పనిగొని డొంకడొంకలన్ | చనుచను డింకగొంకకన్ |
 కనుగొని వాని యుంతువన్ | గొనియిటదెండులెండికన్ || ప||
 ఘనగగనంబు దూరినన్ | వనధులదారి జేరినన్ |
 వనములలోన బారినన్ | ఘనగుహలన్ వెలరినన్ || ప||

12. దొంగలు అందఱు

బ్యాన్ — అదితాశము.

దొంకితివారా | దుర్మదచోరా | దృష్టవే యఘచారా |
 బిరబిర నిన్నీ | భరాసితలముల | బరిమార్తుము | కనీదీరా || దొ||
 పరాక్రమించితివారా | బిరాననిన్నీ ఘోరా | రణ్యంబునందే
 భీకరగతిప్రాణిబులు దీసెదమారారా || దొ||

13. పృమద.

సురిట — అదితాశము.

ప|| న్యాయాన్యాయములను విమర్శించుటకే నా | యిలుజేరితి
 వా ఛీ | తులువా పలువా || న్యా||
 అ|| ప|| పాయవెన్నిగతులదూరిన | పనికిమాలినట్టి దుష్కృతంబుల | నా||
 చ|| నామగండు నీడుపాడురూపము | నకే భ్రమసి చెడుదారుల
 పాలయి | నీమమెల్లమంటబెట్టి నేటికి నిలువనీడలేక తిరుగుచుం
 డుట || న్యా||

14 అదృష్టగుప్తుడు.

సింహేంద్రమధ్య — తిశ్శిగతి (చింతిలకమ్మా వలె)

ప|| ఇటులనలుపుటా | మనకిప్పుడు శ్రేయమగున తగున || యి||

అ॥ చ॥ కటకట యిటుసలుపుచున్న । కార్యహనిగాదటమ్మ॥ యి॥
 చ॥ చతురతోడ నీయచాయ । సమయముడు పగనుగొన్న ।
 వితగ మనరహస్యములను । వెల్లడించు । విధిదలంచు॥ ని॥

15. మైరావణుడు & పరివారము.

బ్యాన్—రూపకం.

మైరా—

భీతిని బొందకుడింక ని । శాతకృపాణులు నరి ।
 వ్రాతంబు వధిపుసు హితు । లారా॥ భీ॥
 శాతకుల నెల్ల । బాధించి వేధించి పాలార్పరే । పగ॥ దీరా॥ భీ॥
 పరి—నీపద । సేవల । నేపార । జేసెను । నీపరివారముగామా ।
 మా పరాక్రమంబు । లేపార నాపాపి । రూపదంతుమో స్వా
 మీ । కాళీ యనుగ్రహంబున జోహార్- జోహార్- జోహార్॥

మైరా—భీతి॥

16 మైరావణుడు & పరివారము.

(విషల కమల లాగు బాగు వలె)

మైరా—వెనుకబొందు

రిపుని చోరులారా-

పరి—ఆ- ఆ- ఆ- ఆ-

మైరా—సత్వరముగ॥ వె॥

పరి—తరులు గీరులు కరుణదరా బిరబిర నరిగెదము దొరా

మైరా—చతురనిధా । నములపధా । వభులయ ధా । గతినరయుడు॥

17. మైరానముడు.

బ్యా — అతితాళము.

సాతమాల్పైకన్ | ధృతిదూల్పైకన్ | క్షీతిసూల్పైకన్ | రిపు
బాలముగ | భూరిపరాక్రమ | విక్రమ | ధైర్యభు | హసారము
సర్పి | నే | హ | రన్ || హ ||

భూతలమెల్లన్ | భీతినిజెందన్ | హతకులందర | బోకార్తున్ ||
ఏతరిసంచిన | ఖ్యాతినిగాంచెద | శాతకరాయుధ | ధీ | శ | క్తిన్ ||

18. జంబూకుడు & చతుర.

(అవో-అవో-చే-వలె)

జంబూ — హాయి హాయిరే | రేమితాయూ | దీపకమ్మోహీ | అందమైన
నారీ | సాగపైనచటకారీ | వారెవారెరేనిటారి | కులాధారి |
సుకుమారి | చిలుకలకొలికి | అహో | మదనువిమలీకి || హాయి ||

చతుర — చాలుచాలు తాతా | నీ | సరస | ముసలిసరసమూ |
కొడువది కరుషమూ | పదపడి విరసమూ | వేగమే ధనమును
గొనుమా |

జంబూ — హాయి ||

19. జంబూకుడు.

జంబూటి — అతితాళం.

క || నారీమిటారి | వయ్యారీ | హితకారీ | దారిజ్ఞాపవె సుందరీ
అహోసుందరీ | అహోసుందరీ || నారీ ||

చ || (1) కనులగంతలుగట్టి | కర్ణచేతనుబెట్టి | నాతోడ నీతులు
బూతులు నాకళి || నారీ ||

(2) సంతోషపాదులతో | చమడాలుగుట్టించి గుట్టుదాచగ నన్ను |
గొందులు దిప్పి || నారీ ||

20 మైరావణుడు & పరివారము.

(ఎంతమోసగించెను యీనృపుడు వలె)

మైరా—కట! కటాచోరులా | రా మనయదృష్ట | మిటుల తారు
మా | రగుచుండెను || కట || పటుభయంకర సహితలమివిధి |
శృణాననిభమై పోచుచుండె || క ||

పరి—ఏలాయీగతి | జాలిదూలనో | స్వమీ | బేలతనంబిది తగు
నా | లీలనీజగజ్జులమెల్ల గ | గోలు పటచు పరివారముండ ||
మైరా—కట! కటా || (సాకీ) మనగుహితలము పరులకు నలవిగానిదీ |
సురాసురులకైన నజేయమైనదీ ||

పరి—ఏలా ||

21 చతుర. బ్యాక—అటతాళం.

ముదముచేకూర | నదరకచోర | సంతతుల గూల్చెద సంతస
మేపార || ము ||

మోసగించి మమ్ము | గాసిలజేసిన | దోషకర్మల నెల్ల దుని
మెదనింక || ము ||

22 మంగళం.

మంధరిధర | మంగళకర | మంగళంబురా | మారసుందరా ! శ్రీర
మేశబోవరా || దాసభరణ దోషహరణ దాసవేశనాళా |
రాజరాజేశ్వరా | యోపరాత్పరా | శ్రీవాస జగదీశ్వరా |
శ్రీరమానాయకా | జగన్నాయకా ||

సాపూర్ణము.

రసపుత్రవిజయము.

(గ్రంథకర్త — శ్రీనివాసపురత్రయజ్ఞనారాయణగారు.)

ఏరసపుత్ర పీఠజ్యోతి హైందవ సామ్రాజ్య లక్ష్మీధురంధగుడగు నాలం
 ఘోరబాదుషా నుర్రాగ్రలూగించెనో, ఏప్రచండవీరావతారము రాజకీయరంగమున ను
 నవాదర్శములం బ్రదికించెనో, ఏవీరసింహవానుము శాత్రునగజములకు సింహస్వప్న మె
 గూమేవాడ హర్షక్షుధుగు రాజసింహుని దివ్యచరిత్ర. కామూర్ దుగ్గాదా సీత
 టకమున సన్యాసివేషమున స్వాతంత్ర్యసంపాదనము సలిపెను. వీరమాత మహావీరమా
 తమై విలసిల్లినది ; విమలమానసయుగువిమల — ఏవారీలలాము జన్మమున, గూఢనగరా
 ధీశ్వరుని గర్భవారాశితోపాటు భారతేంద్రరాలలామును ధన్యరాలయ్యెనో — యా
 కళ్యాణగుణకతి, శ్రీరాజసింహవీరులపాణిగ్రహణాధీనమనస్కమై కావించిన యమా
 నుమకృత్యములు — వీరవిహారములు — పడినకష్టములు చదివితీరకలయును ; విమలసాదరి
 యగు ధర్మవ్యూత కేసరీబీగం, ఆలంఘితు బాహును పెండ్లియాడి విమలతోఁ బ్రతిసలూని
 యామెను తురకకిచ్చి పెండ్లిచేయ గుడ్డించి తుదకు తానే రసపుత్రుల చేతులలోఁ బ
 డుట, ఔరంగజేబు సేన లాహరపానీయములు లేకగుహలోఁ బెక్కునడుట, దుగ్గాదాను
 పృచ్ఛన్న వేషమున. గూఢనగర భైరవ్యాలయమున చెప్పిన జ్యోతిషమున శృంగార
 రసోదయ మగుచున్నది. విమల విసరినవూలగు తి మన్నును ఫిరంగిగుండై రాజసింహు
 వత్తునునం దగుటకు, చదువరుల నానందసాంబుధిని నోలలాడించును. గులాముని
 చంద్రభోగల హాస్యము, తురక పెండ్లికొడుకు వెట్టిపరసము, గులాము చమత్కారము
 బాబుండగు అజితసింహుని శూరత్వము. అద్భుతసమన్వితములు. వింతలొనివింత-విచ
 లము గాపాడుటకై మగ వేషముతో వచ్చిన, వీరమాతను గాంచి విమల రాజసింహునిగా
 నెంచి శృంగారసంభాషణము చేయుట, ఆసమయమునకే వచ్చిన రాజసింహుకు
 వీరమాతను పరపురుషునిగ భ్రమించి యాగ్రహపడుట మిగుల చమత్కార రంగము.
 ఆలంఘితు కాశిపశ్చేత్సాలమధ్యంసముచేయుట, హిందువులమానసములం గలసి గగు
 ర్పాటు గలిగించుట - వేయే - దేశభక్తిపూరితము. పద్మములాక్ష్మి కృటి లక్షరూపాలు
 విలువగలది. ఆంధ్రదేశ రంగస్థలములందంతను వీరతాండవము సల్పిన మహాచరిత్రవీర
 నాటకము. ఔరంగజేబు పరిపాలనమంతయు నించున్నది. చదివినాడుడు. నవరసములు
 వర్షించు నాటకము. ఇప్పు డిట్టి నాటక రాజమే తెలుగున రనింపవలయుటలేను.

పెట 1—0—0.

వలయువారు — కురుకూగిను బృందాపు.

బుక్కనెల్లర్, భీమడోలు,

కృష్ణాజిల్లా అనివాయవలెను.

ఆంధ్ర నాటక ములు

	రు. అ.		రు. అ.
ఊర్వశీకాపనిమోచనము అ॥ ను॥	1 0	వశలవ నాటకం చి॥ ను॥	0 12
జనుచంద్రచంద్రరేఖావిజయము	0 10	సారింకధర డిటా	0 12
శంకర కావలి	1 0	సంపూర్ణోత్తరరామాయణము రా॥ నా॥	1 4
శేబ కావలి	1 0	సుమతీదేవి బ॥ కొ॥	0 12
ప్రేక్షాపిలాసము	0 12	హనుమచ్ఛాపసంగ్రామము	0 12
ప్రభంగము	0 10	లక్ష్మణ మూర్ఖ సో॥ రా॥	0 12
శ్రీరామాంజనేయము పి॥ చి॥	1 0	శకుంతల సో॥ రా॥	0 12
సంపూర్ణ భాగవతము శ॥ రా॥	0 12	దాన వీరకర్ణ డిటా	1 0
శ్రీకృష్ణ దేవరాయావిజయము	0 12	సంగీత రుక్మాంబకావలి చ॥ మా॥	1 0
గాలాఫ్ విజయగర్	0 12	పాండవాజ్ఞానవాసము చొ॥ పి॥	0 8
జయభాస్కరము జు॥ ల॥	1 0	చతురచంద్రహాస డిటా	0 8
భాకర డిటా	0 8	పీష్టా నారాయణరావు	0 10
రజావిజయం కొ॥ స॥	0 12	రాయమూర్ మట్టడి	0 10
దర్శికాంత డిటా	0 12	శ్రీరామజననము	0 8
హాసంక డిటా	0 12	శ్రీరామ పరీవాసము	0 8
హా దాసీయము శ॥ రా॥	0 12	శ్రీరామోద్వేగము	0 8
లలిత వధుకరము బ॥ నా॥	1 0	శ్రీరామ విజయము	0 8
ప్రసాదాపము పెం॥ పెం॥	0 10	శ్రీరామశ్మశ్మేధము	0 8
స్వహరిశ్చంద్ర కా॥ పి॥	0 12	వైదర్భీలాసము	0 12
త్రసానిత్రీ చ॥ మా॥	1 0	అంధర్ పతాకము	0 12
స్వహరిశ్చంద్ర డిటా	1 0	సంస్కారిణి దా॥ పు॥	1 0
గీత ప్రహేళిక డిటా	0 12	రక్తిక పరిణయం గె॥ శే॥	1 0
గీత ప్రసాదము	0 12	సీతాకళ్యాణము బ॥ పి॥	0 8
వృష్ణావ్రాము	1 0	సంగీత విప్లవీల చ॥ మా॥	1 0
ప్రహరాయలారము	0 12	చిత్రావలీయము నా॥ స॥	1 4
శ్రీవలీయము	1 4	తపతీ సంకరణము కా॥ కొ॥	0 12
వకుళ నా॥ స॥	1 0	సుర్యపాత్ర రా॥ నా॥	1 0
నాథాకృష్ణ డిటా	1 0	సుగ్రీవ పట్టాభిషేకం సో॥ రా॥	0 12
రవిశ్రీయము డిటా	1 0	సీతాకళ్యాణము డిటా	0 12
క్రతుకారము త్యా॥ పెం॥	1 0	శ్రీరామ జననము డిటా	0 12

వలయువారు:—

కురుకూరి సుబ్బారావు,

బుక్ సెల్లరు అండ్ పబ్లిషర్, భీమడోల, పశ్చిమ గోదావరిజిల్లా.

రామదాసు

శ్లోకం

[గ్రంథకర్తలు:—రామనారాయణకవులు]

భద్రాచలరామదాసు నెఱుంగనివా రాంధ్రులవా? నెవ్వరుందురు? ఆంధ్రులందఱును ప్రాయశ్చయములకోర్చి ప్రతిసంవత్సరము నరుగుచున్న భద్రాచలస్వామిధర్మక్షేత్రమే! శ్రీరామదాసుడగు కంచెన్ల గోపన్న, యీశ్వరమున రామలయమును నిర్మించి యందులకై తానీహారమును ప్రాయశ్చయమున కారణమున పండించెందులకై కారాగారమున నున్న భక్తిరసపూరితదివ్యచరిత్రము! శ్రీరామదాసు గోకొండలోని చెఱసాలలోఁబడి శ్రీరామనామమే జీవనముగ భక్తిపరవశుడై పాడినపాటలను మన మనేకమారులు వినియుండుము. భిక్షుకుల దీనారావములయందును, దాసయల తంబురలందును, భక్తుల పారవశ్యములయందును భాగవతుల పదఘట్టనములందును మూ రీధివించిన వీరామదాసు గారి పాటలే! నిర్దనములగు నరణ్యముల మధ్యముననుండి, మహోన్నతమగు నంతరాలము నుండి అగాధమగు సాగరాంతరమునుండి, దివ్యకంఠములనుండి శ్రోతృప్రేమము చేయునది యీ రామసంకీర్తనములే!

ఈరామదాసుగారు కారాగారపూరితములనడుచు, భక్తికన్యయుడై కనాడ సనమువేసికొని, యూహాప్రపంచమున శ్రీరామునితో నాయత్సనాకిమ్మని తొక్కులాడినాడు. ఒక్కొక్కప్పుడు రామ అవచారము సల్పితనని, యాతనిపాదములపైఁ బడి చిన్న పిల్లవానివలె నేడ్చినాడు. మరొకప్పుడు గామునిఁజూచి పెరిగివానివలె నూరక నవ్వుదొడఁగినాడు. ఆచారామధ్య భక్తిప్రబోధము! ఈభాగములన్నియు నీనాటకరాజమున కవిబ్రహ్మచేఁ జెల్పింపఁబడినవి!

తానీహారామదాసుల పూర్వజన్మచరిత్రలు—కలీని నాడేకమున, రామదాసు శ్రీరాముని తాడగోడ, రాముడు మహిమ కారమునరాగా రామదాసు భగవంతుడని యెఱుంగక కొట్టుట, శ్రీరాముని తాడనముచేసి సంధులకై రామదాసు కారాగృహమున దెప్పలఁజెనుట, ఆలయనిర్మాణము, రామదాసు కృత్యము మరణించి రామానుజునిమున జీవించుట, తానీహార ఆగ్రహము, రామదాసు తానీహార సంవాదము, రామలక్ష్మణులర్ధరాత్రి రాజభటువేషములతో తానీహారఃపురముఁ బ్రవేశించి సంవాదము చేయుట, తానీహార సామ్యుడైంది యాతని పూజనాత్మక ప్రాయశ్చయముననున్న రామదాసునకు కారాగృహమున నిచ్చియిచ్చకులగుట, తానీహార యూర్పణము, రామదాసు భద్రాచలమున శ్రీరామ కైంకర్యము చేయుట—భక్తిరసపరితములగు పాటలతోనున్నది చదువనఁ దిన నాటకము.

పేజి 1—0—0

వలయుచును—కురుకూరి సుబ్బారావు,

బుక్స్-సెల్లర్, భీమవోలు

14938